

Edelény
30 éve város

Edelény

30 éve város

Edelény, 2016

Összeállította és szerkesztette:
Hadobás Pál

Technikai munkatárs:
Slezsák Zsolt

Fotók:
*Civertan Bt., Dávid Imre, Dely Diána, Dobi László, Földeák István,
Hadobás Bence, Hadobás Pál, Hapák József, Hargittay József, Képešsy Bence,
Kiss Tanne István, Kulcsár Géza, Lupaneszku Viktorné, Mészáros Csaba,
Regős József, Slezsák Zsolt, Üveges Emil, dr. Wolf Mária*

A borítón a 2014-ben felújított Városháza
Fotó: Mészáros Csaba

ISBN 978-963-12-5636-9

Kiadja Edelény Város Önkormányzata –
Edelényi Művelődési Központ és Könyvtár

Felelős kiadó:
Molnár Oszkár
polgármester

Nyomdai munkák:
www.konyvmuhely.hu

Köszöntő

Tisztelt Olvasó!

Harminc esztendeje annak, hogy Edelény városi rangot kapott.

Harminc év nem nagy idő, mondhatja bárki. Tényleg nem nagy az, még egy emberöltő sincs egészen. De miként az ember életének a megítélésében sem az a mérce, hogy hány évig tartott az, hanem hogy mennyire volt tartalmas, értéket teremtő, éppen úgy van ez egy település esetében is.

Harminc esztendő alatt Edelény három történelmi időszakot élt meg.

Az első a várossá nyilvánítás volt, vagyis az ahhoz kapcsolódó fejlesztések sora. Mert annak idején még komoly feltételeknek kellett megfelelni. Bár divat manapság ócsárolni az előző rendszert, nem félek kimondani: köszönet ezért Edelény nyolcvanas évekbeli vezetőinek!

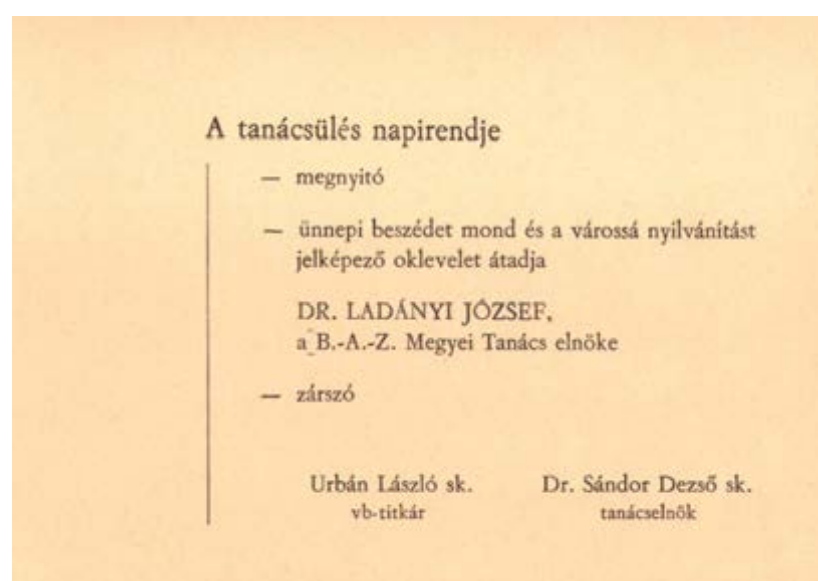
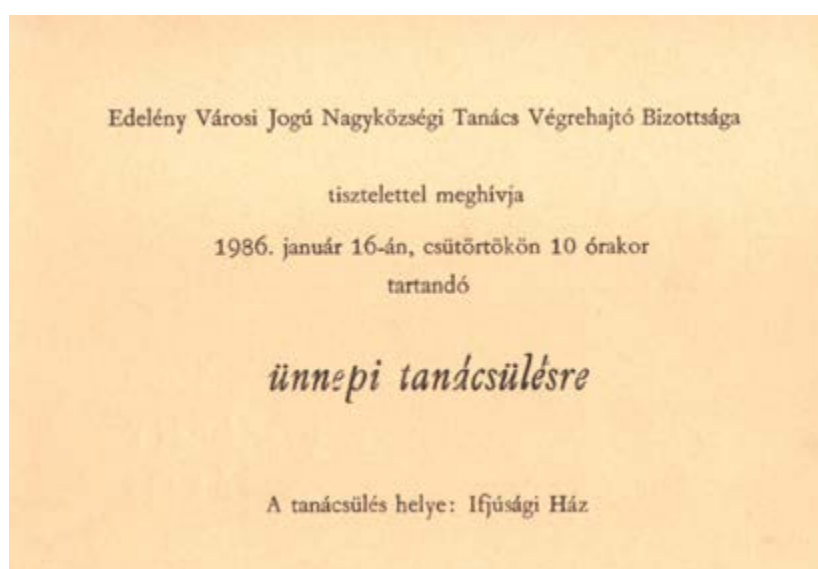
A második természetesen a rendszerváltoztatás és az azóta eltelt lassan három évtized, amelynek során a város lakói a választásokkor mindvégig hitet tettek a polgári értékrend mellett. Ugyanakkor megmutatták azt is, hogy nem hajlandók magukat egy politikai vonulatnak elvtelenül alávetni, mert van tartásuk és önbecsülésük. Köszönet ezért az edelényieknek!

A harmadik pedig az elmúlt néhány év volt, amelyben több milliárd forint értékű fejlesztés valósult meg. S még az a néhány most következő, amikor ismét több milliárd forintnyi fejlesztést fogunk megvalósítani közösen. Mi, edelényiek.

Harminc esztendeje annak, hogy Edelény városi rangot kapott. Minden, ami ez idő alatt történt, egy célt szolgált: városunk, a kor követelményeinek megfelelő feltételeket biztosítson a polgári léthez lakosainak és megőrizze térségközponti szerepét. Ennek dokumentuma ez a könyv, amelyet most a kezében tart Ön.

Molnár Oszkár
polgármester

A városavató ünnepség és meghívója. Dr. Ladányi József megyei tanácselnök átadja a várossá nyilvánításról szóló oklevelet dr. Sándor Dezsőnek, Edelény tanácselnökének.

A Városháza

A 2014-ben felújított Városháza. (Mészáros)

Az önkormányzatokról szóló 2011. évi törvény alapján a helyi önkormányzat képviselő-testülete az önkormányzat működésével, valamint a polgármester vagy a jegyző feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek döntésre való előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátására polgármesteri hivatalt vagy közös önkormányzati hivatalt hoz létre. A törvény rendelkezése szerint a hivatal közreműködik az önkormányzatok egymás közötti, valamint az állami szervekkel történő együttműködés összehangolásában.

Edelény Város Önkormányzata Abod Község Önkormányzatával és Szakácsi Község Önkormányzatával közös önkormányzati hivatalt ho-

zott létre Edelényi Közös Önkormányzati Hivatal elnevezéssel, amely osztálytagozódásban látja el feladatát az alábbiak szerint:

- Igazgatási és Szociális Osztály
- Jegyzői Titkárság
- Kistérségi Osztály
- Pénzügyi Osztály
- Polgármesteri Kabinet

A Hivatal Abod településen Állandó Kirendeltséget, Szakácsi településen Ideiglenes Kirendeltséget működtet.

A Hivatal irányítója **Molnár Oszkár** Edelény város polgármestere, szakmai vezetője **dr. Vártás József** jegyző. Az aljegyzői feladatokat **Ambrusics Tibor** látja el, gazdasági vezetője **Száz Attiláné**.

dr. VÁRTÁS JÓZSEF
jegyző

AMBRUSICS TIBOR
aljegyző

SZÁZ ATTILÁNÉ
gazdasági vezető

MOLNÁR OSZKÁR
polgármester

LOJ BALÁZS
alpolgármester

BÉRES TIBOR
képviselő

BORZA BERTALAN
képviselő

CSABAI GYULA
képviselő

FISCHER FERDINÁND
képviselő

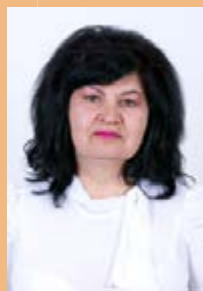
KÁLI RICHÁRD
képviselő

KORBÉLY GYÖRGYI KATALIN
képviselő

LÁZÁR ISTVÁN
képviselő

MAGYAR ÁRPÁDNÉ
képviselő

SZTANKÓNÉ SÁNDOR IBOLYA
képviselő

VIRÁG TAMÁS
képviselő

A város 2014-ben megválasztott képviselő-testületének tagjai.

A testület munkáját két bizottság segíti, a Humánpolitikai, elnöke Sztankóné Sándor Ibolya, és a Pénzügyi és Ügyrendi, elnöke Fischer Ferdinánd.

2000. június 4-én az a megtiszteltetés érte a várost, hogy a magyar állam fennállásának 1000. évfordulója alkalmával a Borsodi Földvárban került megrendezésre a millenniumi me-

gyegyeülés, mely alkalommal Orbán Viktor miniszterelnök adta át a millenniumi emlékszűrt Borsod-Abaúj-Zemplén megyének és Edelény városának. A megyei zászlót dr. Ódor Ferenc a megyei közgyűlés elnöke és a zászlóanya Tolnai Gyuláné, a városi zászlót Szilágyi Adolf polgármester és a zászlóanya Kuzder Gyuláné vette át.

Dr. Bogdán Zsolt, megyei főjegyző, Tolnai Gyuláné megyei zászlóanya, dr. Ódor Ferenc a megyei közgyűlés elnöke, dr. Orbán Viktor miniszterelnök, Szilágyi Adolf Edelény polgármestere, Kuzder Gyuláné edelényi zászlóanya, Méhész Katalin Edelény aljegyzője és az egyházak képviselői.

Az eltelt harminc év alatt a város sokat fejlődött. Szinte valamennyi utcája és középülete megújult, és új létesítmények születtek.

Az önkormányzat a fejlesztéseket elsősorban pályázati pénzekből tudta megvalósítani. A kiírásra kerülő pályázatok száma jelentősen emelkedett Magyarország 2004-es Európai Unió tag-ságát követően. Addig útfelújításokra és kisebb épületfelújításokra tudtak pályázni, majd azt követően nagyobb beruházásokra és felújításokra is sor került.

Az önkormányzat pályázatbenyújtásának intenzitását jól érzékelteti a 2002-2006 közötti választási ciklusban beadott 86 db pályázat, melyből 38 db volt eredményes.

Az önkormányzat mellett alapítványok, civil-szervezetek és az intézményeket fenntartók is kivették részüket a felújításokból és az építések-ből. A Forster Központ pályázata révén európai uniós forrásból megújult a L'Huillier-Coburg kas-tély és parkja, valamint a Holt-Bódva ág, a Mis-

kolci Görögkatolikus Egyházmegye pedig a fenntartásában lévő általános iskolát újította fel.

2014-ben a belváros felújítására került sor, mely során megújult az István király útja, a Deák Ferenc utca, a Városháza és a Városi Könyvtár. A pályázathoz vállalkozók is csatlakoztak, akik üzleteik épületeit újították fel (Diana Cukrászda, Pékség, stb.). A további építkezésekről és felújításokról az adott intézményeknél ejtünk szót.

A folyamatos fejlődést több alkalommal is nehezítették a várost egyre gyakrabban sújtó természeti csapások, szélviharok, jégesők és árvizek.

2010-ben a tavaszi és kora nyári folyamatos esőzés súlyos árvizet okozott a Bódva völgyében és Edelényben, mely nagy megpróbáltatások elé állította a várost és lakóit, különösen az elöntött területeken élőket. 2010. június 4-én hajnal-ban a Bódva gátján emelt homokzsákkal nem bírta tovább a víz nyomását és a Bódva utca felőli oldal egy szakaszán ledőlt, elöntve a közeli

utcákat, átszáguldv a 27-es főúton a folyó kastély előtti holtágába. Nehéz küzdelmet folytattak a Katona József utca házainak a megmentéséért is.

Az árvíz soha nem látott összefogásra sarkallta az embereket. Az edelényiek segítségére siettek az ország minden pontjáról. Önkéntesek, vízügyi szakemberek, tűzoltók és más szervezetek is segítettek a várost az árvíz elleni küzdelemben.

Az Újtemplom utca 2010. június 4-én. (Földeák)

2016 tavaszán a Nemzeti Sportközpontok központi költségvetési szerve, mint beruházó és

építtető megkezdte a Tanuszoda építését.

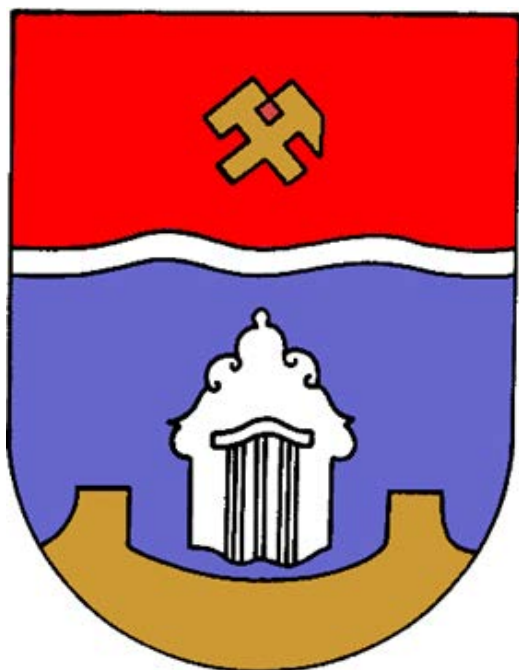

A Tanuszoda látványterve. Generáltervező: Nemzeti Sportközpontok, felelős építésztervező: Terdik Bálint.

A város jelképei

A címér és a zászló

A városi tanács 1986-ban rendeletet alkotott helyi címér és zászló létrehozásáról és azok használatának rendjéről. A címet Mezei István grafikusművész tervezte.

A címér leírása: Ezüst, hullámos vonallal (a várost kettésze-lő Bódva folyót jelképezi) vágott kerek talpú pajzs, a vörös pajzsfőben keresztbe helyezett arany bányászék és kala-pács (bányászjelvény, a város szénbányászatára utal), a pajzs alsó, kék színű mezejében lebegő ezüst barokk kas-télykapu sziluettje (a város jeles műemlékére a L'Huillier-Coburg kastélyra utal) a bezárt kapuszárnyak árnyékával, a pajzstalpban az államalapítás kori Borsodi Földvár arany képe, amely a történelmi Borsod vármegye első ispánsági és esperesi központja és a megye névadója.

A zászló fehér zsinórral rojtozott fehér selyem, közepében a város címere.

2006-ban az önkormányzat új rendeletet alkotott a helyi címerről és zászlóról, melyben új címér készítését határozta el a képviselő-testület. A címet dr. Tóth Péter levéltáros tervezte.

A címér leírása: Álló, háromszögletű, zöld színű katonai pajzs, amelyet arany kereszt oszt négy mezőre; az első mezőben arany szőlőfürt és hegyével felfelé forduló szőlőmetsző kés, melyek Edelény 1710-es községi pecsétjéről kerültek a címérbe; a második mezőben az arany F betű az egykor önálló Finke településrészre utal, a harmadik mezőben élével kifelé és hegyével lefelé fordított arany ekevas, szintén az egykori községi pecsétről emelték át; a negyedik mezőben keresztbe helyezett arany bányászék és arany kalapács lebeg (bányászjelvény), amely a város egykori szénbányászatát szimbolizálja. A pajzs közepén vörös szív-pajzs, amelynek mezejében késsel fegyverzett arany sólyom lebeg. A pajzstartó az egyik oldalon zöld cserfaág, a másik oldalon zöld olajág. A pajzs alatt arany szalag EDELENY felirattal.

A zászló fehér zsinórral rojtozott fehér selyem, közepében a város címere.

A város kitüntetései

A tanács már a várossá nyilvánítás évében megalkotta a 8/1986 (IX. 26.) számú rendeletét az **Edelény Díszpolgára** és az **Edelényért emlékplakett** adományozása feltételeiről. A rendelet szerint a díszpolgári cím első alkalommal történő adományozására a várossá nyilvánítás 5. évfordulóján, 1990-ben került volna sor, azonban ez a rendszerváltoztatás miatt elmaradt. Edelényért emlékplakettet első alkalommal, s egyben utoljára 1989-ben adományozott a városi tanács.

Az Edelényért emlékplakett elő- és hátoldala. (Mészáros)

Dr. Újlaki József, nyugalmazott városi főorvos; **dr. Kraszkó Pál**, kórházigazgató-főorvos és az **Edelényi Férfikórus** részesült az elismerésben.

Az Edelényért emlékplakett leírása: 100 mm átmérőjű, bronz öntvény, melynek előoldala domború és egy ötágú csillagrész van rajta, melyen emberalakok állnak ökölbe szorított, felemelt jobb kézzel. Hátoldalán EDELÉNYÉRT felirat. Alkotója Gyurcsek Ferenc szobrászművész, a Művelődési Központ előtt álló szobor alkotója.

A plaketten az államszocialista rendszer jelképei szerepeltek, ezért a rendszerváltoztatást követően létrejött önkormányzat új rendeletet alkotott, a 26/1993 (VIII. 10.) számút, melyben a Pro urbe Edelény emlékérem és Edelény díszpolgára oklevél adományozásának feltételeit fogalmazta meg és új emlékérmeket készíttetett. A rendeletet azóta többször módosították és az 1998-as módosítás alkalmával az Edelényért díszoklevél adományozását is lehetővé tették. Utoljára 2008-ban került sor a rendelet módosítására. Ekkor döntött a képviselő-testület úgy,

hogy ezután az Edelény díszpolgára címmel is adományoz emlékérmeket az oklevél mellé.

Az Edelény díszpolgára és a Pro urbe Edelény emlékérem előoldala azonos, melyen az edelényi kastély tornyának kupolája látható, hátoldalán, körben EDELÉNY DÍSZPOLGÁRA, illetve PRO URBE EDELÉNY felirat van, lent, középen a város címere, melyet közrefog a felirat, középső részébe a kitüntetésben részesült neve kerül bevésésre. Az érem 42 mm átmérőjű, vert, ezüst-érem, Józsay Zsolt szobrászművész alkotása.

A Pro urbe Edelény emlékérem elő- és hátoldala. (Mészáros)

Az érvényben lévő rendelet szerint:

Edelény Díszpolgára emlékérem azoknak a magyar és külföldi állampolgároknak adható, akik

- a város arculatának alakításában, a város fejlesztésében kiemelkedő tevékenységet folytattak,
- a város közművelődési, irodalmi, művészeti életében jelentős szerepet töltek be magas színvonalú tevékenységükkel,
- elméleti és gyakorlati munkájukkal a város nevelési-oktatási fejlesztéséhez hozzájárultak,
- a város testnevelési és sportmozgalmában élen jártak,
- más városokkal vagy külfölddel a kapcsolatok kiépítését és formálását elősegítették,
- életművükkel, tevékenységükkel Edelény városnak hírnevet szereztek.

Pro urbe Edelény emlékérem azoknak a személyeknek és közösségeknek adható, akik

- a város arculatának alakításában, a város fejlesztésében kiemelkedő tevékenységet folytattak,
- a város közművelődési, irodalmi, művészeti életében jelentős szerepet töltek be magas színvonalú tevékenységükkel,

- elméleti és gyakorlati munkájukkal a város nevelési-oktatási fejlesztéséhez hozzájárultak,
- a város testnevelési és sportmozgalmában élen jártak,
- más városokkal vagy külfölddel a kapcsolatok kiépítését és formálását elősegítették,
- életművükkel, tevékenységükkel Edelény városnak hírnevet szereztek.

A díj több, de legalább 5 éven át végzett tevékenység elismeréseként adható, továbbá annak, aki nagy értéket (legalább egymillió Ft összegűt) adományoz a városnak.

Edelényért díszoklevél azoknak adományozható, akik

- a város közművelődési, irodalmi, művészeti, sport életében jelentős eredményeket értek el,
- pedagógusokként tanítványaikat megyei és országos tanulmányi versenyeken kimagasló teljesítményhez segítették,
- középiskolai, egyetemi hallgatóként jelentős tudományos, művészeti és sport teljesítményükkel a város hírnevét öregbítették,
- a város gazdasági életében, városfejlesztésben, munkahelyteremtésben Edelény városnak jelentős segítséget nyújtottak,
- a város nemzetközi, vagy hazai elismertségéhez, külső kapcsolatainak fejlesztéséhez jelentős mértékben hozzájárultak.

A város **díszpolgárai**:

Sorszám	Név	Foglalkozás, vagy indoklás	Adományozás éve
1.	Béres János	Nyugalmazott középiskolai tanár, éveken keresztül a Népdalkör vezetője	1995
2.	dr. Orbán Viktor	Magyarország miniszterelnöke	2000
3.	prof. dr. Kraszkó Pál	Orvos, az edelényi kórház volt igazgatója	2003
4.	Kurucz András	Nyugalmazott művelődési központ igazgató, évekig a gyermek fúvószenekar vezetője	2006
5.	Rolf Kehl	A német testvérváros, Bad Sobernheim polgármestere	2008
6.	prof. dr. Berkő Péter	Szülész-nőgyógyász	2009
7.	Béres Miklós	Nyugalmazott görögkatolikus parókus	2010
8.	Nagy Attila	Nyugalmazott iskolaigazgató, volt polgármester	2012
9.	Zdzislaw Banas	A lengyel testvérváros, Siewierz polgármestere	2015

Molnár Oszkár polgármester átadja az Edelény Díszpolgára emlékérmét Zdzisław Banas, a lengyel testvérváros polgármestere részére 2015-ben. (Dávid)

A **Pro urbe Edelény emlékéremmel** kitüntetettek:

Sorszám	Név	Foglalkozás, vagy indoklás	Adományozás éve
1.	Kurucz András	Nyugalmazott művelődési központ igazgató, évekig a gyermek fúvós–zenekar vezetője	1993
2.	dr. Sándor Dezső	Nyugalmazott tanácselnök, volt országgyűlési képviselő	1993
3.	Slezsák Imre	Nyugalmazott könyvtárigazgató	1995
4.	Vaszilkó Ferenc	Nyugalmazott iskolaigazgató, évekig a Férfikórus vezetője volt	1995
5.	Kachelmann Róbert	Textilgyűjteményét a városnak adományozta	1996
6.	Sakkszakosztály	Kimagasló eredményekért	1997
7.	Edelényi Férfikórus	Hosszú éveken át tartó kimagasló munkájáért	1998
8.	dr. Wolf Mária	Régész, a borsodi földvár feltárásának vezetője	2000

9.	Kovács Antal	Római katolikus esperes-plébános	2001
10.	Kardos Sándor	A gimnázium igazgatója	2003
11.	Vadas Gyula	Nyugalmazott református lelkész	2003
12.	dr. Csintalan László	Volt városi rendőrkapitány	2004
13.	Rejtő László (posztumusz)	Általános iskolai tanár, volt önkormányzati képviselő	2005
14.	Virág Tamás	A polgári védelmi iroda vezetője	2005
15.	Galkó Tibor	A sakkszakosztály vezetője	2006
16.	dr. Hatvani Zoltán	A körzet volt országgyűlési képviselője	2006
17.	Hadobás Pál	A Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum igazgatója	2007
18.	Körtvély Sándor	Építészmérnök, vezető építész	2007
19.	Stein Éva	A mozgáskorlátozottak egyesületének vezetője	2009
20.	dr. Erdős András	Nyugalmazott állatorvos	2010
21.	Szigeti Ferenc	Nyugalmazott általános iskolai tanár	2010
22.	Rakaczki Mihály	Volt görögkatolikus parókus	2011
23.	Varga Ferenc	A Szakosított Szociális Otthon volt igazgatója	2011
24.	dr. Jamniczki Erika	Tiszi-főorvos	2012
25.	Hozsanna Vegyes Kar	Több éves kimagasló munkájáért	2012
26.	Császa Néptáncgyűttes	Több éves kimagasló munkájáért	2015

Molnár Oszkár polgármester átadja a Pro urbe Edelény emlékérmét a Császa Néptáncgyűttes vezetőjének Körmőndi Tamásnak 2015-ben. (Dávid)

Az **Edelényért díszoklevéllel** kitüntetettek:

Sorszám	Név	Foglalkozás, vagy indoklás	Adományozás éve
1.	Hodossy Gyula	Kovácsmester, a népművészet mestere	1998
2.	Andó Pál	Az edelényi sport érdekében kifejtett munkájáért	1999
3.	Nagy Béla	Nyugalmazott iskolaigazgató	1999
4.	Laki-Lukács László	A Városi Rendezvények Háza és Könyvtár volt igazgatója, helytörténész	2000
5.	Tóth László	A Hozsanna Vegyes Kar volt karnagya	2000
6.	dr. Vodila Barna	Nyugalmazott járási hivatal vezető, volt országgyűlési képviselő	2000
7.	Fodor Sándor	Nyugalmazott ÁFÉSZ-elnök	2001
8.	Lipták Lajosné	Népművelő, a Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum igazgató-helyettese	2001
9.	Moldoványi László	Nyugalmazott középiskolai tanár	2001
10.	Kalocsai István	Általános iskolai tanár, népművelő	2003
11.	Nagyné Volopich Mária	Az Alapítványi Munkaiskola alapítója	2003
12.	Flaskó Attiláné	Középiskolai tanár	2004
13.	Kovács János	A Nyugdíjasok Közössége vezetője	2004
14.	dr. Domokos József	Fogorvos	2005
15.	dr. Pilát Árpád	Orvos	2005
16.	dr. Sztratiev Dencsev Boriszné	Gyógyszertár-vezető	2005
17.	Flaskó György	A választási bizottság volt elnöke	2006
18.	Gombos József	Volt munkástanácsi elnök	2006
19.	Juhász Andorné	Általános iskolai tanár, a Hozsanna Vegyes Kar vezetője	2007
20.	Szarka István	Építészmérnök	2007
21.	dr. Vodila Barnáné	Nyugalmazott gimnáziumigazgató	2008
22.	Déri Andor	Nyugalmazott középiskolai tanár	2008
23.	dr. Jánosi Mihályné dr. Somogyi Ilona	Nyugalmazott orvos	2011
24.	Vincze Lajos		2011
25.	dr. M. Takács Lajos	Nyugalmazott gimnáziumigazgató	2011
26.	Turai Gábor	Nyugalmazott általános iskolai tanár	2012

Molnár Oszkár polgármester Edelényért Díszoklevéllel tünteti ki Flaskó Györgyöt 2006-ban. (Slezsák)

Testvérvárosok

Edelény az elmúlt évtizedek alatt időrendben a szlovákiai Szepsivel, a németországi Bad Sobernheimmel, a svájci Worbbal és a lengyelországi Siewierz-sel alakított ki testvérvárosi kapcsolatot. A partnerkapcsolatokra a delegációk kölcsönös látogatása, az oktatási intézmények közötti diákcserék, a személyes barátságok kialakítása volt jellemző, de sor került az Európai Unió által támogatott projektek megvalósítására is.

Legkorábban **Szepsivel** (Moldava nad Bodvou) alakult ki együttműködés. A határ közelében fekvő városra az utóbbi években a fejlődés volt jellemző: felújították a történelmi központot, rendbe tették az utakat, kiépítették a kábeltelevíziós hálózatot, múzeumot hoztak létre, új kulturális hagyományokat teremtettek.

Edelény küldöttsége minden évben részt vesz a Szepsi Napok keretében tartott ünnepi képviselő-testületi üléseken, és sokan élnek a rendezvény kínálta kulturális és sportolási lehetőségekkel is. Az iskolák több alkalommal fogadták kölcsönösen egymás tanulóit, az edelényi gyerekek és fiatalok sítáborban is részt vehettek. Miután Szepsi nagy hangsúlyt fektet az utóbbi időben a borhagyományai újjáélesztésére, sor került az edelényi gazdákkal szervezett találkozásokra is.

Molnár Oszkár Edelény polgármestere és Szepsi, Bad Sobernheim, Worb delegációinak vezetői 2003-ban aláírták az együttműködés megerősítéséről szóló dokumentumot. (Slezsák)

Bad Sobernheimmel 1997-ben építette ki a kapcsolatokat Edelény. A német város Rajna-Pfalz tartományban, nem nagy távolságra Mainztól, a festői Nahe folyó völgyében, a Rajna közelében fekszik.

A borkóstolás élménye, izgalmas szabadidős tevékenységek, pihentető wellness nyaralás, túrázás és kerékpározás a barátságos természetben: ez az, amit a gyönyörű környezetben található Bad Sobernheim kínál az odaérkezőknek. Az önkormányzati küldöttségek találkozóin, az uniós együttműködés lehetőségeiről folytatott eszmecseréken túl a hangsúly az iskolák közötti együttműködésre helyeződött. Az edelényi diákok számára a nyelvgyakorlás mellett a német kultúrával, gondolkodásmóddal való megismerkedést, barátságok szövődésének a lehetőségét kínálták a találkozások.

A bad sobernheimi delegáció négy tagja 2003-ban.

Worbbal 1998-ban került sor a kapcsolat felvételére. A svájci város Berntől tíz kilométerre található. Nyolc kisebb falu tartozik hozzá, de 11 ezer lakosa és összesen 21 négyzetkilométeres területe ellenére is büszkén őrzi falusias jellegét: „Worb összeköti a várost és a vidéket” hirdeti az önkormányzat hivatalos szlogenje.

Több éven át évenkénti váltásban sok alkalommal látogatták meg egymás településeit az iskolák tanulói. Ezek a találkozások az ismerkedésen túl kiváló lehetőséget biztosítottak a német és az angol nyelv gyakorlására. A diákjaik zenei képzésére nagy hangsúlyt fektető worbiai aggteleki cseppkőbarlang hangversenytérképében is bemutathatták művészetüket.

Szilágyi Adolf polgármester és a worbi delegáció a kastély előtt 2002 nyarán.

Siewierz-zel a legfiatalabb és leginkább élő a kapcsolat. 2005. március 15-én került sor az együttműködési megállapodás aláírására a lengyelországi Szilézia vajdaságában fekvő várossal.

Az elmúlt egy évtized alatt több száz gyermek és felnőtt utazott egyik vagy másik városba, kölcsönösen megismertette egymást a hagyományokkal, a szokásokkal, a mindennapi életükkel. Kulturális eseményekre, koncertekre, kiállításokra, az idegenforgalmat ösztönző bemutatókra került sor. A Comenius pályázat programjának a keretében négy éven át több, az unió által is támogatott kérdést, problémakört dolgoztak fel együtt az önkormányzatok vezetői, az oktatási, nevelési és közművelődési intézmények munkatársai. Mindezt a két város a Comenius helyébe lépett Erasmus+ programban kívánja folytatni.

Lengyel táncosok a testvérvárosból a Kastélykerti Napokon 2007-ben.

MAGYAR DEMOKRATA FÓRUM

Választási plakát 1990-ből.

Választások

A második világháború után Kelet-Európában létrejött államszocialista rendszert fenntartó Szovjetunió a 20. század végére katonai és gazdasági válságba került, így lehetővé vált, hogy Magyarországon is végbemenjen a rendszerváltoztatás a társadalom egy kis részének, elsősorban az értelmiség egyes, politika iránt érdeklődő csoportjainak aktív részvételével.

A rendszerváltoztatás során a magyar állam szakított a pártállammal és annak kulturális és ideológiai felfogásával, demokratikus állammá vált és visszatért a kapitalizmushoz.

1989. október 23-án kikiáltották a köztársaságot és 1990. március 25-re kiírták az országgyűlési választást, szeptember 30-ra pedig a helyhatósági választást.

A magyar választási rendszer 2014-ig kétfordulós, kétszavazatos, töredékszavazat-visszaszámolásos rendszer volt, amely kombinálta a többségi (egyéni) és az arányos (pártlistás) rendszert. A 386 fős parlamentbe 176-an egyéni választókerületben, minimum 58-an országos és maximum 152-en területi pártlistákról szerzett mandátummal jutottak be. Pártlistáról akkor lehetett mandátumot szerezni, ha a pártlistára leadott szavazatok országos átlagban meghaladták az 5 %-os küszöböt. A választók közvetlenül az egyéni jelöltekre és a pártok területi (19 megyei és 1 fővárosi) listáira szavaztak, lakóhely szerint. Az országos listákra közvetlenül nem lehetett szavazni: ezeken az úgynevezett töredékszavazatok alapján oszlottak el a mandátumok. A választott képviselők mandátuma négy évre szólt.

Az 1990-es önkormányzati választások újdonsága volt az úgynevezett kislistás választás. Ezzel a 10 ezer vagy annál kisebb lélekszámú településeken választották meg képviselő-testületeiket a választópolgárok, akik egyben közvetlenül szavazhattak a polgármesterre is. A 10 ezernél több lakosú településeken, illetve a fővárosi kerületekben kétszavazatos választási rendszert alkalmaztak: a képviselő-testületek tagjainak a felét egyéni választókerületben, a másik részét pedig listán választották meg a szavazók, majd az így felállt képviselő-testület választotta meg a polgármestert.

Az egyéni választókerületekben az első fordulóban az lehetett képviselő, akire a legtöbben

szavaztak, feltéve, hogy megkapta az érvényes szavazatok több mint egynegyedét, és a szavazáson az egyéni választókerület szavazópolgárainak több mint a kétötöde – 40 százaléka – leadta szavazatát. Amennyiben a szükségesnél kevesebben vettek részt a szavazáson, akkor a második választási fordulóban mindazok a jelöltek indulhattak, akik az elsőben is jelöltek voltak, képviselő pedig az lett, aki a legtöbb szavazatot kapta.

Ha a választópolgárok a szükséges számban szavaztak ugyan, de egyik jelölt sem kapta meg a szükséges szavazatszámot, akkor a második fordulóban csak azok a jelöltek indulhattak, akik az első fordulóban megszerezték az érvényes szavazatok legalább 15 százalékát. Ha nem volt három ilyen jelölt, akkor az első fordulóban a legtöbb szavazatot elért három jelölt indulhatott, s képviselő közülük a legtöbb szavazatot elnyerő lett. A listákról a jelöltek – külön számítási mód alapján – a bejelentés sorrendjében jutottak mandátumhoz.

Az 1990 utáni hetedik országgyűlési választásra 2014. április 6-án került sor. Ez volt az első választás, amit a 2012. január 1-jével hatályba lépett új alaptörvény rendelkezései szerint tartottak meg. Az országgyűlési képviselők választását a 2011. évi CCIII. törvény szabályozza. A 2014-es volt az első olyan választás, amely csak egyfordulós volt. Az országgyűlés létszámát csökkentették, de a választás továbbra is vegyes rendszerű: 106 képviselő egyéni körzetben relatív többséggel került megválasztásra, 93 pedig párt, – illetve (újdonságként) nemzetiségi listán került be a parlamentbe arányos rendszerben, kiegészítve a szavazatszámot a töredékszavazatokkal. A területi listákat eltörölték, helyette – és a kompenzációs lista helyett – létrehozták az országos (párt-) listát.

A 2014-es önkormányzati választásra október 12-én került sor. Az önkormányzati választáson a megyei és helyi önkormányzati képviselőket, a polgármestereket és a főpolgármestert, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselőket választották meg. Ez volt az első alkalom, hogy a polgármestereket és a képviselőket öt évre választották.

A megyei és helyi (települési) önkormányzati választáson azok választhattak, akiknek az adott településen/megyében volt az állandó lakcímük. A magyar állampolgárság nem volt feltétel, de ez esetben regisztrálni kellett. A nemzetiségi önkormányzati választáson az szavazhatott, aki megadott határidőig az adott nemzetiséghez tartozónak vallotta magát.

A választáson mindazok választhatóak voltak, akik választójoggal rendelkeztek, továbbá a kül-

földön élő magyar állampolgárok is elindulhattak a választáson; a helyben lakás nem volt feltétel.

A közgyűlés választásának szabályai attól függtek, hogy a település lakossága meghaladta-e a 10 000-et. A képviselő-testület létszáma itt is a település lakosságszámától függött. A polgármesterek, akiket minden településen külön választottak meg, tagja és egyben vezetője is lett a helyi közgyűlésnek, képviselő-testületnek.

A országban és városunkban is hosszú kampánnyal vette kezdetét az **1990-es** országgyűlési képviselő választás. A pártok és a független jelöltek gyűlésekkel, plakátokkal, rölapokkal próbálták meggyőzni a polgárokat, hogy a jelöltjeikre, vagy a személyükre szavazzanak. Edelény Borsod-Abaúj-Zemplén megye 8. számú választóközrete központjaként kivette részét a

választási előkészületekből és a választás lebonyolításából.

Az országgyűlési képviselőségért tizenkét ember szállt harcba, tíz fő pártok színeiben, két fő pedig független jelöltként. Borsod-Abaúj-Zemplén megye 8. számú választóközretében az országgyűlési képviselő választás jelöltjei és az április 8-án megtartott 2. forduló eredménye:

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet neve	Százalék
1.	dr. Hatvani Zoltán	Szabad Demokraták Szövetsége	40,04
2.	Szilágyi Adolf	Agrárszövetség	34,09
3.	dr. Domokos József	Magyar Demokrata Fórum	24,05
4.	Bartáné Horváth Julianna	Magyar Szocialista Párt	
5.	Bartók Lajos	Független	
6.	Komjáti Miklós	Független Kisgazda- Földmunka- és Polgári Párt	
7.	Horváth Ferenc	Magyar Szocialista Munkáspárt	
8.	Szarka Zoltán	Független Kisgazda- Földmunka- és Polgári Párt	
9.	Nagy Lajos	Független	
10.	dr. Vodila Barna	Magyar Néppárt	
11.	Slezsák Imre	Hazafias Választási Koalíció	
12.	Kiss András	Vállalkozók Pártja	

A városi tanács utolsó ülését 1990. szeptember 21-én tartotta az ifjúsági házban (ma Művelődési Központ).

Az **1990-es** önkormányzati választás első fordulójára szeptember 30-án került sor. Városunkban a 19 önkormányzati képviselő-testületi he-

lyért kilenc párt 45 jelöltet indított és 21 független jelölt volt, összesen 66-an vettek részt a választási küzdelemben. Ezen a választáson a polgármestert, alpolgármestert és a megyei közgyűlés küldötteit a képviselő-testület választotta meg.

A második fordulót október 14-én tartották, mely során eldőlt, hogy ki került be a város képviselő-testületébe. A város lakóinak szavazatai

alapján a következő emberek lettek a testület tagjai:

Körzet száma	Képviselő neve	Képviselt szervezet
1.	Sztankóné Sándor Ibolya	Független
2.	Juhász Andor	Magyar Demokrata Fórum
3.	Zabari József	Független
4.	Molnár Oszkár	Szabad Demokraták Szövetsége
5.	Nagy Attila	Magyar Demokrata Fórum
6.	Simkó Csaba	Magyar Demokrata Fórum
7.	Kis Pál Gyuláné	Vállalkozók Pártja, Edelényi Bányász SE, Kiscsásztai Gazdakör
8.	Varga András	Szabad Demokraták Szövetsége, Fiatal Demokraták Szövetsége
9. Abod, Ládbesenyő	Abodi János	Független Kisgazda- Földmunka- és Polgári Párt
10. Balajt, Damak	Szabó Árpád	Szabad Demokraták Szövetsége
Listáról	Urbán László	Vállalkozók Pártja, Edelényi Bányász SE, Kiscsásztai Gazdakör
Listáról	Slezsák Lajos	Vállalkozók Pártja, Edelényi Bányász SE, Kiscsásztai Gazdakör
Listáról	Baranyi Ferenc	Magyar Demokrata Fórum
Listáról	dr. Pap Dezső	Magyar Demokrata Fórum
Listáról	Gyenes István	Magyar Demokrata Fórum
Listáról	Galkó Tibor	Magyar Demokrata Fórum
Listáról	Baleda István	Szabad Demokraták Szövetsége
Listáról	Zilinyi István	Fiatal Demokraták Szövetsége
Listáról	Komjáti Miklós	Független Kisgazda- Földmunka- és Polgári Párt

Az edelényi önkormányzat képviselő-testülete 1990. október 26-án tartotta alakuló ülését, melyen megválasztották a polgármestert, és a megyei közgyűlés küldötteit.

Polgármesternek **Nagy Attilát** (MDF) választották, a megyei közgyűlés küldötte **Nagy Attila** polgármester és **Zabari József** (független) önkormányzati képviselő lett, majd az október 30-i

ülésen **Baranyi Ferenc** (MDF) személyében még egy megyei küldöttet választottak.

Alpolgármester **Komjáti Miklós** (FKgP) lett. A képviselő-testület a november 21-i ülésén jegyzőnek **dr. Gadóczy Bertalant** választotta.

Juhász Andor önkormányzati képviselő halála után időközi választást írtak ki, melyet **Juhász Andorné** nyert meg, így a 2. körzetet a ciklus végéig ő képviselte a testületben.

Önkormányzati választás plakátja 1990-ből.

Az **1994-es** országgyűlési képviselő választás 1. fordulójára május 8-án került sor. A 2. fordulóba azok a jelöltek kerültek, akik elérték a 15 %-ot. Ha háromnál kevesebben érték el ezt az eredményt, akkor az első három jutott a május 29-én megtartott 2. fordulóba.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye 8. számú választókerületében tízen indultak az országgyűlési képviselőségért. Az alábbiakban a jelölteket és a 2. forduló végeredményét közöljük:

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet	Eredmény %-ban
1.	Vargáné Kerékgyártó Ildikó	Magyar Szocialista Párt	56,85
2.	dr. Hatvani Zoltán	Szabad Demokraták Szövetsége	43,15
3.	Szilágyi Adolf	Agrárszövetség	
4.	Ifj. Komjáti Miklós	Független Kisgazdapárt	
5.	Rákiné Czidor Katalin	Magyar Demokrata Fórum	
6.	Szabó Lajos	Kereszténydemokrata Néppárt	
7.	Molnár Oszkár	Fidesz	
8.	Molnár Miklós	Munkáspárt	
9.	dr. Senánszky Miklós	Független	
10.	Varga Vince	Egyesült Kisgazdapárt	

Az **1994-es** önkormányzati választáson a polgármester jelöltek már külön szavazólapon szerepeltek, nem a képviselő-testület választotta meg őket.

Edelényben hat polgármester jelölt indult. A decemberben lezárult választáson az alábbi eredmény született:

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet	Eredmény %-ban
1.	Szilágyi Adolf	Magyar Demokrata Fórum – Független Kisgazdapárt – Kereszténydemokrata Néppárt – Agrárszövetség – LPSZ – Vállalkozók Pártja - POFOSZ	44,21
2.	Vodila Viktor	Független	28,10
3.	Lukács András	Magyar Szocialista Párt	17,93
4.	Baleda István	Szabad Demokraták Szövetsége – Fidesz	5,86
5.	dr. Batta István	Független	2,39
6.	Tikász Erzsébet	Független	1,52

Szilágyi Adolf polgármester eskütétele 1994-ben. (Slezsák)

Az **1994-es** önkormányzati választás tíz egyéni képviselői helyére 51 fő pályázott. Az alábbiak-

ban az egyéni győztesek és a listáról bekerült képviselők névsorát közöljük:

Körzet száma	Képviselő neve	Képviselt szervezet
1.	Sztankóné Sándor Ibolya	Független
2.	Puskás Béla	Magyar Demokrata Fórum – Független Kisgazdapárt – Kereszténydemokrata Néppárt – Agrárszövetség – LPSZ – Vállalkozók Pártja - POFOSZ
3.	Sukovics László	Magyar Demokrata Fórum – Független Kisgazdapárt – Kereszténydemokrata Néppárt – Agrárszövetség – LPSZ – Vállalkozók Pártja - POFOSZ
4.	Mészáros József	Magyar Demokrata Fórum – Független Kisgazdapárt – Kereszténydemokrata Néppárt – Agrárszövetség – LPSZ – Vállalkozók Pártja - POFOSZ
5.	Rejtő László	Független
6.	Zabari József	Magyar Demokrata Fórum – Független Kisgazdapárt – Kereszténydemokrata Néppárt – Agrárszövetség – LPSZ – Vállalkozók Pártja - POFOSZ
7.	Dúzs János	Független
8.	Simkó Csaba	Magyar Demokrata Fórum – Független Kisgazdapárt – Kereszténydemokrata Néppárt – Agrárszövetség – LPSZ – Vállalkozók Pártja - POFOSZ
9.	Toma István	Magyar Szocialista Párt
10.	Nagyné Volopich Mária	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Lukács András	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Varga Ferenc	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Bartáné Horváth Julianna	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Nagy Attila	Magyar Demokrata Fórum – Független Kisgazdapárt – Kereszténydemokrata Néppárt – Agrárszövetség – LPSZ – Vállalkozók Pártja - POFOSZ
Listáról	Vallus János	Magyar Demokrata Fórum – Független Kisgazdapárt – Kereszténydemokrata Néppárt – Agrárszövetség – LPSZ – Vállalkozók Pártja - POFOSZ
Listáról	Vodila Viktor	Munkáspárt
Listáról	Simon András	Munkáspárt

A képviselő-testület alpolgármesternek **Sukovics Lászlót** választotta.

A kisebbségi önkormányzat képviselőinek választására első alkalommal 1994-ben került sor.

Edelényben Cigány kisebbségi önkormányzat alakult, melynek képviselői a következők lettek: **Kiss Jenő, Kiss László, Kótai Kálmán, Lakatos György, Tóth Attila.**

1998-ban Borsod-Abaúj-Zemplén megye 8. jelöltek indultak, és az alábbi eredményt érték számú (edelőnyű) választókerületében az országgyűlési képviselőválasztáson a következő

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet	Eredmény %-ban
1.	Molnár Oszkár	Fidesz	48,34
2.	Vargáné Kerékgyártó Ildikó	Magyar Szocialista Párt	42,12
3.	dr. Török Pál	Független Kisgazda Párt	9,53
4.	Kerecsi Lóránt	Független	
5.	Dr. Gyulai Gábor	Új Szövetség	
6.	Montág Gábor	Munkáspárt	
7.	Szabó Lajos	Kereszténydemokrata Néppárt	
8.	dr. Takács István	Magyar Demokrata Néppárt	
9.	Ifj. Komjáti Miklós	Magyar Igazság és Élet Pártja	
10.	dr. Urbán László	Magyar Demokrata Fórum	
11.	dr. Urvári Sándor	Független	
12.	Varga Vince	Együtt Magyarorszáért Unió	
13.	dr. Hatvani Zoltán	Szabad Demokraták Szövetsége	

Az **1998-as** önkormányzati választás polgármester jelöltjei és az elért eredmények:

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet	Eredmény %-ban
1.	Szilágyi Adolf	Független	53,07
2.	Molnár Oszkár	Fidesz – Magyar Polgári Párt	27,65
3.	Lukács András	Magyar Szocialista Párt	13,62
4.	Dúzs János	Munkáspárt	4,34
5.	Komjáti Miklós	Magyar Igazság és Élet Pártja	1,32

Országgyűlési képviselő választás szórólapjának borítója 1998-ból.

Az első választóknak adott emléklap 1998-ban.

Az **1998-as** önkormányzati választás tíz körzetében 90 egyéni jelölt indult a képviselő-testületi tagságért. Az alábbiakban választóközröten-

ként az egyéni nyertesek és a listáról bekerült képviselők szerepelnek:

Körzet száma	Képviselő neve	Képviselt szervezet
1.	Sztankóné Sándor Ibolya	Független
2.	Vattay Béla	Független
3.	Hernádi Attiláné	Magyar Demokrata Fórum
4.	Lázár István	Agrárszövetség - NAP
5.	Rejtő László	Független
6.	Kuzder Gyuláné	Kereszténydemokrata Néppárt – Vállalkozók Pártja – Edelenyi Ipartestület
7.	dr. Papp Kálmán	Magyar Demokrata Fórum
8.	Borza Bertalan	Fidesz – Magyar Polgári Párt
9.	Vágó Tibor	Magyar Szocialista Párt
10.	Magyar Árpádné	Független

Listáról	Molnár Oszkár	Fidesz – Magyar Polgári Párt
Listáról	Szilvai József	Fidesz – Magyar Polgári Párt
Listáról	Nagy Attila Géza	Magyar Demokrata Fórum
Listáról	Bartáné Horváth Julianna	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Lukács András	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Dúzs János	Munkáspárt
Listáról	Baricska János Istvánné	Összefogás a Városért

Alpolgármesternek **Kuzder Gyulánét** választották.

A Cigány kisebbségi önkormányzat megválasztott tagjai: **Glonczi Mártonné** (független kisebbség), **Kiss Jenő**, **Kiss László**, **Lakatos György**, **Tóth Attila**, valamennyien a Lungo Drom jelöltjei.

A Lengyel kisebbségi önkormányzat megvá-

lasztott képviselői: **Baricska Zoltánné**, **Koplányi József**, **Safarcsik Attila**, **Szabados Zoltánné**, **Varga Attila**, valamennyien független kisebbségi jelöltek.

2000-ben **dr. Menyhárt Zoltánt** választotta a képviselő-testület a város jegyzőjévé.

A **2002-es** országgyűlési képviselő választáson hét jelölt indult a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei

8. számú választókerületben, melynek a 2. forduló után a következő végeredménye született:

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet	Eredmény %-ban
1.	Molnár Oszkár	FIDESZ – Magyar Demokrata Fórum	55,19
2.	Vargáné Kerékgyártó Ildikó	Magyar Szocialista Párt	44,81
3.	Szilágyi Adolf	Centrum Párt	
4.	Ifj. Komjáti Miklós	Magyar Igazság és Élet Pártja	
5.	Kozma Blanka	Szabad Demokraták Szövetsége	
6.	Orosz József	Munkáspárt	
7.	Zoltai László	Független Kisgazdapárt	

A **2002-es** önkormányzati választáson indult polgármester jelöltek és a választás eredménye:

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet	Eredmény %-ban
1.	Molnár Oszkár	FIDESZ – Magyar Polgári Párt	46,47
2.	dr. Gadóczy Bertalan	Független	33,86
3.	Szilágyi Adolf	Független	19,67

A **2002-es** önkormányzati képviselő választás eredménye:

Körzet száma	Képviselő neve	Képviselt szervezet
1.	Bákai Imre	Fidesz – Magyar Polgári Párt
2.	Vattay Béla	Független
3.	Hernádi Attiláné	Fidesz – Magyar Polgári Párt
4.	Lázár István	Fidesz – Magyar Polgári Párt
5.	Németh András	Független
6.	Baricska Jánosné	Fidesz – Magyar Polgári Párt
7.	Toma István	Magyar Szocialista Párt
8.	Borza Bertalan	Független
9.	Vágó Tibor	Magyar Szocialista Párt
10.	Magyar Árpádné	Független
Listáról	dr. Daher Pierre	Fidesz – Magyar Polgári Párt
Listáról	Molnár Oszkár	Fidesz – Magyar Polgári Párt
Listáról	Kiss András	Fidesz – Magyar Polgári Párt
Listáról	Nagy Attila	Magyar Demokrata Fórum
Listáról	Dobi Zoltán	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Lukács András	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Varga Ferenc	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Kótai József	Független (Cigány kisebbségi)

A képviselő-testület alpolgármesternek **Bákai Imrét** és **Vattay Bélát** választotta.

A Cigány Kisebbségi Önkormányzatba a következő személyek kerültek megválasztásra: **Kótai József** (független), **Glonczi Márton** (füg-

getlen), **Kis László** (Roma Parlament), **Dánielné Tóth Beáta** (Közéleti Roma Nők Egyesülete), **Kónya Kálmán** (MCF).

2004 őszén a képviselő-testület **Hudák Józsefnét** választotta meg jegyzőnek.

A **2006. április 23-án** megtartott országgyűlési képviselő választás 2. fordulójának eredménye

Borsod-Abaúj Zemplén megye 8. számú (edelényi) választóközetében:

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet	Eredmény %-ban
1.	Gúr Nándor	Magyar Szocialista Párt	49,41
2.	Molnár Oszkár	Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt	49,40
3.	Veres Edit	Magyar Demokrata Fórum	1,19
4.	Deli Tibor Ferenc	Szabad Demokraták Szövetsége	

A **2006-os** önkormányzati polgármester választás eredménye:

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet	Eredmény %-ban
1.	Molnár Oszkár	Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt	61,85
2.	dr. Gadóczy Bertalan	Magyar Szocialista Párt	35,28
3.	Veres Edit	Magyar Demokrata Fórum	2,88

Molnár Oszkár polgármester eskütétele 2006-ban. (Slezsák)

A **2006-os** önkormányzati képviselő választás eredménye:

Körzet száma	Képviselő neve	Képviselt szervezet
1.	Nagy Béláné	Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt
2.	Szatmáriné Molnár Éva	Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt
3.	Hernádi Attiláné	Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt
4.	Lázár István	Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt
5.	Németh András	Független
6.	Baricska Jánosné	Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt

7.	Kiss András	Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt
8.	Bartók Jánosné	Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt
9.	dr. Daher Pierre	Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt
10.	Magyar Árpádné	Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt
Listáról	Borza Bertalan	Túl az Óperencián
Listáról	Vattay Béla	Túl az Óperencián
Listáról	Csabai Gyula	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Lukács András	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Molnár Zoltán	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Vágó Tibor	Magyar Szocialista Párt
Listáról	Varga Ferenc	Magyar Szocialista Párt

A képviselő-testület tagjainak eskütétele 2006-ban. (Slezsák)

A képviselő-testület **Németh Andrást** megválasztotta alpolgármesternek.

A Cigány Kisebbségi Önkormányzat megválasztott képviselői: **Molnár Imre József**, **Kónya Kálmán** a Közéleti Roma Nők Egyesületének tagjai, valamint **Berki Krisztián**, **Kótai József**, **Kótai László** a Roma Polgárjogi Mozgalom tagjai.

2009-ben **Lukács András**, kompenzációs listáról bejutott Magyar Szocialista Párti önkormányzati képviselő lemondott mandátumáról, mert pártja a miskolci iroda vezetésével bízta meg. Helyette **Görgei Gyula** került a képviselő-testületbe.

2009-ben **dr. Csiszár Miklóst** választották a város jegyzőjévé, aki 2010-ben Miskolc jegyzője lett, így új pályázat kiírására került sor.

A **2010-es** országgyűlési képviselő választáson Borsod-Abaúj-Zemplén megye 8. számú választókerületében öten indultak a parlamentbe ju-

tásért. A választáson a következő eredmény született:

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet	Százalék
1.	Molnár Oszkár	Független	42,31
2.	dr. Daher Pierre	Fidesz	40,42
3.	Gúr Nándor	Magyar Szocialista Párt	17,27
4.	Miklós Árpád	Jobbik	Az 2. forduló előtt visszalépett
5.	Horváth Aladár	Független	

A **2010-es** önkormányzati választáson négy jelölt indult a polgármesteri székért.

A választás eredménye a következő:

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet	Százalék
1.	Molnár Oszkár	Független	56,17
2.	Németh András	Fidesz Magyar Polgári Szövetség	24,64
3.	Virág Tamás	Civil Összefogás az Edelényi Változásokért Egyesület	16,52
4.	Nagy Attila	Független	2,67

A 2010-es évtől az Országgyűlés csökkentette az önkormányzati képviselő-testületek létszámát, így Edelényben a 10 körzet helyett 8 került kialakításra és a korábbi 7 fős kompenzációs listát 3 főre csökkentették.

A **2010-es** önkormányzati választáson az egyéni szavazóközetekben a 8 egyéni képviselői helyért 59-en indultak és az alábbi személyek kerültek a testületbe az egyéni körzetekből és a listákról:

Körzet száma	Képviselő neve	Képviselt szervezet
1.	Sztankóné Sándor Ibolya	Független
2.	Csabai Gyula	Magyar Szocialista Párt
3.	Lázár István	Fidesz – Magyar Polgári Szövetség
4.	Németh András	Fidesz – Magyar Polgári Szövetség
5.	Molnár Oszkár	Független
6.	Antal Pál	Független
7.	Korbély Györgyi Katalin	Független
8.	Magyar Árpádné	Független

Listáról	dr. Pap Dezső	Civil Összefogás az Edelényi Változásokért Egyesület
Listáról	Baricska János Istvánné	Fidesz – Magyar Polgári Szövetség
Listáról	Vattay Béla	Túl az Óperencián Edelényi Értelmiségiek a Jövő Nemzedékéért Egyesület

Dr. Pap Dezső bejelentette a képviselő-testület alakuló ülésén, hogy lemondott mandátumáról, így a Civil Összefogás az Edelényi Változásokért Egyesület a kompenzációs listán következő személyt, **Virág Tamást** delegálta a képviselő-testületbe.

Németh András a 4. számú választókerület nyertese lemondott mandátumáról, így ott időközi választás kiírására került sor. Az időközi választás nyertese **Szőrné Zsigrai Erika**, független jelölt lett.

A képviselő-testület alpolgármesternek **Szőrné Zsigrai Erikát** és **Vattay Bélát** választotta meg.

A kisebbségi önkormányzati választás során a következő személyek lettek a képviselők az edelényi kisebbségi önkormányzatokban:

Cigány kisebbségi önkormányzat: **Kótai József, Molnár Edina, Molnár Imre József, Molnár Rozina**, valamennyien a Cigány Szervezetek Országos Szövetsége – Roma Polgári Tömörülés – Roma Polgárjogi Mozgalom jelöltjei.

Lengyel kisebbségi önkormányzat: **Gogolya Balázs, Gogolya Istvánné, Pirkóné Zele Erzsébet, Zele Józsefné**, valamennyien a B-A-Z Megyei Lengyel Kisebbségi Önkormányzatok Szövetsége jelöltjei.

Ruszin kisebbségi önkormányzat: **Demkóné Varga Klaudia, Minyóczki Barnabás László, Ráczné Kalapos Katalin, Szónocski János**, valamennyien a Magyarországi Ruszinok Országos Szövetségének a jelöltjei.

2011-ben választották a város jegyzőjévé **Vártás Józsefet**.

A **2014-es** országgyűlési képviselő választás előtt az országgyűlés a választókerületek területét is megváltoztatta, így Edelény nem lett választókerületi központ, Kazincbarcikához került az Edelényi járás déli része, mely Borsod Abaúj-Zemplén megye 4. számú választókerülete lett.

Az egyfordulós választást **Demeter Zoltán**, a Fidesz – Kereszténydemokrata Néppárt jelöltje nyerte.

A **2014-es** önkormányzati választáson négy polgármesterjelölt indult, melynek a végeredménye a következő:

Sorszám	Jelölt neve	Jelölő szervezet	Százalék
1.	Molnár Oszkár	Független	33,31
2.	Virág Tamás	Civil Összefogás az Edelényi Változásokért Egyesület	26,18
3.	Loj Balázs	Fidesz Magyar Polgári Szövetség – Kereszténydemokrata Néppárt	23,09
4.	Csabai Gyula	Független	17,42

A **2014-es** önkormányzati képviselő választáson a nyolc körzetben 43 fő volt a jelöltek száma. A választás eredményeként a körzetekben

az alábbi jelöltek nyertek, valamint listáról a következő személyek kerültek be a képviselő-testületbe:

Körzet száma	Képviselő neve	Képviselt szervezet
1.	Sztankóné Sándor Ibolya	Független
2.	Csabai Gyula	Városi Érdekvédelmi Egyesület
3.	Lázár István	Fidesz Magyar Polgári Szövetség – Kereszténydemokrata Néppárt
4.	Fischer Ferdinánd	Független
5.	Káli Richárd	Civil Összefogás az Edelényi Változásokért Egyesület
6.	Béres Tibor	Civil Összefogás az Edelényi Változásokért Egyesület
7.	Korbély Györgyi Katalin	Független
8.	Magyar Árpádné	Független
Listáról	Loj Balázs	Fidesz Magyar Polgári Szövetség – Kereszténydemokrata Néppárt
Listáról	Borza Bertalan	Városi Érdekvédelmi Egyesület
Listáról	Virág Tamás	Civil Összefogás az Edelényi Változásokért Egyesület

A képviselő-testület **Loj Balázst** választotta meg alpolgármesternek.

A Lengyel nemzetiségi önkormányzat megválasztott tagjai: **Gogolya Istvánné, Zele Józsefné, Beőr Gáborné**, valamennyien a Polonia Nova szervezet jelöltjei.

A Roma nemzetiségi önkormányzat megválasztott tagjai: **Molnár Imre József, Bastyur**

Oszkár, Molnár Rozina, Lakatos Angéla, valamennyien a Lungo Drom jelöltjei.

A Ruszin nemzetiségi önkormányzat megválasztott tagjai: **Szónoczki János, Ráczné Kalapos Katalin, Minyóczki Barnabás László**, valamennyien a Magyarországi Ruszinok Országos Szövetségének a jelöltjei.

Utcanévváltozások, új utcák elnevezése

A 2014-ben felújított István király útja. (1991-ig Lenin utca volt) (Mészáros)

A rendszerváltoztatást követően pártok és civilszervezetek felvetették az előző rendszerhez kötődő utcanévek megváltoztatását, majd az Országgyűlés törvényt alkotott a 20. századi ön-

kényuralmi rendszerekhez köthető utcanévek megváltoztatásáról.

Edelényben több alkalommal is sor került utcanév változtatásra, valamint a családi házak építése során létrejött új utcák elnevezésére.

1991-ben az alábbi utcák nevét változtatta meg a képviselő-testület:

Sor-szám	Régi név	Új név
1.	Alpári Gyula	Váralja
2.	Április 4.	Miklós Gyula
3.	Április 4. köz	Rozmaring u.
4.	Felszabadítók	Szentpéteri
5.	Gagarin	Mátyás király
6.	Gorkij	Malomszög
7.	Hámán Kató	Kővágó
8.	Kende Kálmán	Újtemplom
9.	Korvin Ottó	Patak
10.	Kun Béla	Napsugár

Kővágó utca. (korábban Hámán Kató utca) (Hadobás B.)

Sor-szám	Régi név	Új név
11.	Majakovszkij	Tomori Pál
12.	Május 1.	Császtai
14.	Népköztársaság	Kenderföldi
15.	November 7.	Bányász
16.	Rudas László	Muskátli
17.	Sallai Imre	Fűzfa
18.	Szamuely Tibor	Lévay József
19.	Tanácsköztársaság	Tormás
20.	Vörös Zászló	Csalogány
21.	Lenin	István király útja
22.	Párt u. Tormás utcára vezető része	Pást
23.	Párt u. Patak utcára vezető része	Szent Erzsébet

A Bányász klub előtti teret 1996-ban Bányász térnek nevezték el. Az 1996-ban épített elterelő út a Belvárosi út nevet kapta. A római katolikus temető alatt lévő utca a 2000-es években lett Fenyő sor.

Az Oltalom Tagóvoda mögötti területen az 1990-es években új építési telkeket alakítottak ki, és az ott létrejött négy utcának 2002-ben a következő nevet adta a képviselő-testület: Hóvirág, Nefelejcs, Jázmin, Liliom.

Két külterületi, addig névtelen út is nevet kapott. Az egykori II-es akna épületeiben létrejött fogyatékosok otthonához vezető utat Szent Márton útnak nevezték el 2004-ben, míg az egykori III-as akna épületeiben kialakított vállalkozói telephelyhez vezető út 2015-ben a Tárna nevet kapta.

1990-ben, a kastéllyal szemben kialakított parknak Március 15-e Emlékpark lett a neve (A lakosság Rózsalugasnak hívta.), majd 2006-ban a tér átépítésekor Forradalmak tere lett.

2015-ben törvény írta elő a Rajk László utca nevének a megváltoztatását, ekkor kapta a Tölgyfa utca nevet.

Újtemplom utca. (korábban Kende Kálmán utca) (Hadobás B.)

Csalogány utca (korábban Vöröszászló utca) (Hadobás B.)

A Március 15-e Emlékpark 2003-ban. (Slezsák)

Légi felvétel a városról 2003-ban. (Civertan)

Mozaikok a város történetéből

Az őskortól az államalapításig

Újkőkori vonaldíszes edényszél a Derékegyházi dombról. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 53.160.60.)
(Mészáros)

A több települést magába foglaló Edelény első okleveles említése 1299-ből való. A város jelenlegi közigazgatási területét a ma már csak földrajzi névként fennmaradt egykori települések – Csebi dűlő (Cseb), Császtápuszta (Császtá), Derékegyházi domb (Derékegyháza), Lánci-dűlő (Lánci), Sáppuszta (Sáp) –, és a még ma is létező, de teljesen beolvadt községek – Borsod, Finke – alkotják. Borsodot 1950-ben, Finke-t 1963-ban csatolták Edelényhez.

A város területe kedvező földrajzi adottságainak köszönhetően mindig vonzotta az embert. A folyó és az erdő közelsége a halászat és a vadászat útján szerzett ételmezt biztosította, míg a Bódva-völgy kiszélesedő szakasza a földművelést, a fűvel gazdagon borított rétek az állattartást tették lehetővé, a síkságból kiemelkedő dombok pedig erődített települések létrehozását biztosították.

E kedvező feltételek ismeretében nem csodálkozhatunk azon, hogy már az **őskőkör** (paleolitikum) (2,5 millió év – i. e. 8000) alsó-paleolitikumi (2,5 millió év – 130 ezer év) időszakában élt itt ember. A kaviczeszközös alsó-paleolitikum legérdekesebb előfordulása az Akácós-hegyen (Kisakácós) található. Az egykori kőfejtőben az MHSz (Magyar Honvédelmi Szövetség) az 1980-as évek végén lőteret épített, mely során megmetszette azt az érdekes rétegsort, mely leginkább egy sokszínű tortaszelvre emlékeztet.

Ez csak a felső része a Bódva 9 m magas folyóteraszán lerakódott közel 10 méter vastagságú rétegsornak. Ebből a szelvényből több szintben kerültek elő kvarcit kavicsból és kovából készült alsó-őskőkori kőszerszámok és gyártási hulladékok, szilánkok, dr. Ringer Árpád régész-geográfus terepbejárása alkalmával.

Az Akácos-hegy kőbányájában megmetszett domboldal rétegsora. (Középső-pleisztocén őstalajok) (Regős)

A régészek alapos elemzése nyomán kiderült, hogy a paleolitikok egy része a jóval magasabb, mögöttes kavicsterasz felszínéről került erózió, vagy jégkori talajfolyás eredményeként a „tortaszelet” közepére.

Idősebb őskőkori kőeszközök az akácos-hegyi egykori kőbánya területén megmetszett domboldal rétegsorából. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 91.254.1-9.) (Mészáros)

1991-ben a magyar őskőkorkutatás miskolci születésének 100. évfordulóján rendezett emlékkonferencia alkalmával, külföldi szakemberekkel is megvitatották az edelényi lelőhelyet és rétegsort a magyar kutatók. A vélemény egyöntetű volt: a legfelső vörösbarna erdőtalaj a 200 ezer év körüli utolsó előtti interglaciális során képződhetett. Az alatta lévő, hasonló paleotalaj, aminek a legfelső részébe ágyazódott be az áttelepített leletanyag, valószínűleg még egy interglaciálissal idősebb. Így a 27 m magasságú teraszról lehordódott paleolitik kora sok-sok százezer évre becsülhető. A Bódva bevágódásának mértéke 3 m volt 100 ezer év alatt. Ahhoz tehát, hogy az egykori völgytalp 27 m magasra kerüljön, igencsak tetemes idő kellett.

Az **újkőkör** (neolitikum) (i. e. 5200 – i. e. 2500) embere településének a nyomát több helyen is megtalálták városunk területén. Ezek közül a legjelentősebb a Borsodi Földvár és az Istenhegy közötti Derékegyházi dombon talált, elsősorban vonaldíszes kerámiáiról ismert, az alföldi vonaldíszes kerámia népségének bükki kultúrájához tartozó, kőkorszokokban és cseréptöredékekben gazdag település, amely borsod-derékegyházi lelőhelyként vonult be a szakirodalomba. A területen három alkalommal végeztek régészeti feltárást.

1926-ban a Borsod-Miskolci Múzeum megbízásából Leszih Andor múzeumőr és Nyíry Dániel, Miskolc főlevéltárnoka irányításával folyt ásatás. Az 1927-ben közreadott tanulmányuk szerint gazdag anyag került a múzeum birtokába.

Újkőkori csontárak. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 53.160.37.; 53.160.38.) (Mészáros)

Alakos újkőkori edénytöredék. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 53.160.63.) (Mészáros)

Csiszolt újkőkori kőbalta. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 53.160.22.) (Mészáros)

Pattintott újkőkori pengék. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 53.160.3.; 53.160.9.) (Mészáros)

Újkőkori szarvasagancs szerszámok. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 53.160.67.; 53.160.68.) (Mészáros)

Az újkőkori bükki kultúra jellegzetes alakú vonaldíszes edénye restaurálás után. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 53.160.115.) (Mészáros)

1928-ban a Borsod-Miskolci Múzeum munkatársai kezdték meg a régészeti feltárást, melyre magyar és külföldi szaktekintélyeket is meghívtak. Így az ásatás dr. Tompa Ferenc, a Nemzeti Múzeum régészeti osztályának őre, és L. G. Clarke a cambridgei egyetem múzeumának igazgatója irányításával zajlott. Az ásatás költségeihez L. G. Clarke jelentős összeggel járult hozzá. A korabeli sajtó nagy figyelmet szentelt a kutatásnak, rendszeresen tájékoztatta a közvéleményt az itt folyó munkáról és az előkerült leletekről.

„A pár nappal ezelőtt megindult ásatásokhoz a Borsod-Miskolci Múzeum vezetősége, tekintve, hogy igen gazdag telepekről van szó, a Nemzeti Múzeum szakértőit is meghívta, akik viszont külföldi tudósok figyelmét is felhívták a derékegyházi őskori telepekre. Így történt, hogy a Borsod-Miskolci Múzeum részéről megjelent Gálffy Ignác múzeumi bizottsági elnök, Leszih Andor múzeumőr, Megay Géza és Saád Andoron kívül a Nemzeti Múzeumtól Hillebrand Jenő dr., a régészeti osztály igazgató-ja és Tompa Ferenc dr. a régészeti osztály őre és a külföldi szaktekintélyek közül Louis Gray Clarke, a cambridgei egyetemi múzeum igazgatója, Henry Hemmig londoni műgyűjtő és Franz Leonhardt bécsi archeológus jelentek meg a derékegyházi ásatásoknál. Az utóbbi kitudó ismerője a Bükk őskori kultúrájának, melyről különben nemrégén kimerítő tanulmányt írt, amellyel tudományos körök-ben nagy feltűnést keltett.

Az illusztris vendégek csütörtökön délben utaztak el Miskolcra, azután hogy a derékegyházi ásatások gazdag anyagát a Borsod-Miskolci Múzeumba ideiglenesen elhelyezték.”

Részlet a Magyar Jövő 1928. március 30-i számából.

A Derékegyházi domb újkőkori leleteinek feltárásán készült csoportkép 1928-ban. Szentmártny Dániel ref. Esperes, Leszih Andor, dr. Tompa Ferenc, L. G. Clarke, dr. Hillebrand Jenő, Megay Géza.

A területen a honfoglalás időszakából származó gyermekcsontvázat is találtak, melyet a földdel együtt emeltek ki, és a Nemzeti Múzeumba szállították. Ez is bizonyítja, hogy a későbbi korok embere is megtelepedett ezen a helyen. A Derékegyháza név is egy középkori települést sejtet.

1948-ban a miskolci múzeum munkatársa, Megay Géza előkutatást végzett, majd szeptember 27. és október 9. között a Nemzeti Múzeum munkatársai, Csalog József, Korek József és Patai Pál végzett feltárást. Az ásatás egyik célja az volt, hogy tisztázzák a bükk kultúra szabadföldi telepeinek települési viszonyait és for-

máit, amelyekről akkor, az addigi publikációk szűkszavúsága miatt nagyon keveset tudtak. A másik, hogy az új anyag birtokában revízió alá vegyék a műveltség kronológiáját. Az ásatás során öt darab 5 x 10 m-es területet bontottak meg, melyekből gazdag anyag került felszínre. Az I. felület 1. gödrében egy agyag idol (ltsz. 1.) is felszínre került, melyről a következő leírás szerepel A bükki kultúra elterjedése Magyarországon (1958) című összeállításban: „Háromszögletű fej, hátracsapott arc felülettel. A fej jobb sarkán áttlyukasztás. Az arcon 2 bemélyített szem-üreg, domború orr, az orrlyuk feltüntetéseivel. A szájrész lepattant, kitört. A jobb válla magasabb, a mellén bemélyített ék alakú díszítés. Alsó része törött. Színe szürkés-fekete. M: 6,9 cm.”

Az 1948-as derékegyházi ásatáson talált agyag idol.
(Magyar Nemzeti Múzeum)

1950 után a terület az edelényi Alkotmány Tsz tulajdona volt. 1989-ben felszántotta, felparcellázta és magánszemélyeknek értékesítette, így a további ásatások lehetetlenné váltak.

A derékegyházi domb leletein kívül a Szendrőlád felé vezető út jobb oldalán az úgynevezett Gátrajárón, a Kisakácosban lévő kőbánya alatti Bódva-parton, valamint Finkén az egykori Fő út (ma Finkei út) 8-10. sz. házak alapozásakor kerültek elő újkőkori szórványleletek. A Damak felé vezető út délkeleti oldalán, a Ludmilla-dűlő szomszédságában, a patak felé lejtő dombháton terepbejárás során neolitikus település nyomait azonosították a régészek.

A **rézkorból** (i. e. 2500 – i. e. 1900) jelentősebb lelet nem került elő városunk területéről. Véletlenszerűen látott napvilágot a Semmelweis utca fölötti dombhátról, a Kistábláról egy cseréptöredék és egy agyagkanál, valamint **késő rézkori**, a **péceli kultúrához** tartozó két edényt találtak a Hámán Kató u. 4. szám (ma Kővágó u. 12.) alatt lévő ház telkén építkezés alkalmával, és cseréptöredékek kerültek elő a derékegyházi ásatások során. Ez a népcsoport az i. e. 2100 – 1900 közötti évek időszakában népesítette be a Kárpát-medencét. Települései sűrűn követték egymást a Sajó és a Bódva völgyében is.

Késő rézkori edény. (Herman Ottó Múzeum
Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 78.11.1.) (Mészáros)

A **kora bronzkor** (i. e. 1900 – i.e. 1700) időszakából a derékegyházi dombon találtak leleteket, melyek az ún. **hatvani kultúrához** tartoznak. Viszonylag békés, háborúktól mentesek a korai bronzkor évszázadai. Ennek következményeként és a délkelet-európai hagyományokat követve a többrétű (tell) települési formát valósították meg, mely a neolitikum után a korai bronzkor 3. szakaszában újra virágkorát élte. A hatvani típusú telleket már a legkorábbi időktől védelmi rendszerrel látták el, sánccal vagy árokkal, a földrajzi helyzettől függően.

A **bronzkor** (i. e. 1900 – i. e. 800) leggazdagabb lelőhelyére a Ludmilla szőlőhegyen találtak. A Damak felé vezető út bal oldalán magasodó dombtetőn megerősített telephely volt, melynek leletei a **középső bronzkor** (i. e. 1700 – i. e. 1300) **füzesabonyi kultúrájához** tartoznak. 1983-ban dr. Koós Judit végzett itt régészeti feltá-

rást. Viszonylag kis területen tudtak dolgozni, mert nagy része zártkert. Az ásatás során előke-
rült nagy mennyiségű anyagból az ép edények, a svédisisak alakú tál és a nagyméretű tároló-
edények töredékei, valamint egy hordozható, díszített tűzhely töredékei érdemelnek említést. Országosan védett terület.

A középső bronzkor füzesabonyi kultúrájának jellegzetes edényei a Ludmilla szőlőhegyről. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 85.34.2.; 85.34.3.) (Mészáros)

Sörös krigli formájú középső bronzkori edények a Ludmilla szőlőhegyről. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 85.34.15.; 85.34.17.) (Kiss Tanne)

*Spirálbütykös díszű középső bronzkori edény a Ludmilla szőlőhegyről.
(Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, Itsz.: 85.34.11.) (Kiss Tanne)*

Késő bronzkori (i. e. 1300 – i. e. 800) lelet, egy ép, díszített agyagkorsó Sáp-pusztán került felszínre. Mivel ép edény őskori településről csak rendkívül kedvező esetben kerülhet elő, ez a darab valószínűleg temetőből származhat. A késő bronzkorban a hamvasztásos temetkezési mód terjedt el.

*Késő bronzkori agyagkorsó Sáp-pusztáról.
(Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, Itsz.: 53.553.1.)
(Mészáros)*

A **pilinyi kultúra rimaszombati csoportjához** tartozó késő bronzkori raktárleletet találtak Finken 1953-ban. A lelet lándzsát, tokos baltákat, kardot, karpereceket, huzalgyűrűket stb. tartal-

mazott. Késő bronzkori cserépedény töredékeket találtak az Akácos hegyen és a Derékegyházi dombon.

Bronz lándzsa a finkei raktárleletből.
(Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, Itsz.: 53.666.2.) (Mészáros)

Tokos balták a finkei raktárleletből. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, Itsz.: 53.666.5.; 53.666.4.) (Mészáros)

Karperec a finkei raktárleletből. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, Itsz.: 53.666.7.) Mészáros)

Huzalgűrű a finkei raktárleletből. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, Itsz.: 53.666.12.) (Mészáros)

Bronz kard a finkei raktárleletből.
(Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, Itsz.: 53.666.1.)
(Mészáros)

A miskolci múzeumban van egy 1878-ból származó kézirat, amely edelényi bronzkori leleteket ír le és azok rajzait is közli, de nem jelöli meg a pontos lelőhelyet.

Szórványleletet találtak az Ifjúság u. 21. számú ház építésekor.

A **vaskor** (i. e. 800 – i. e. 300) korai szakaszából, a **kyjatice-kultúrához** tartozó leleteket találtak a derékegyházi dombon az újkőkori és bronzkori anyaggal keveredve. A csebi dűlőben végzett ásatások során is került felszínre vaskori anyag. A **késő vaskor szkíta kori** (i. e. 560 – i. e. 300) időszakából csak egy késő szkíta csontvázas sírt találtak a Sajószentpéter felé vezető út és a borsodsziráki út elágazásánál az 1960-as években művelt homokbányában, bár ez a terület már nem tartozik Edelény közigazgatási területéhez. A keleti, sztyeppei eredetű szkíták az első őskori nép, amelynek ismerjük a nevét. A korai vaskor idején, az i. e. 560-as évek körül szállta meg a Kárpát-medence keleti felét.

A **kelták** (i. e. 400 – i. sz.) jelenlétéről is csak szórványleletek tanúskodnak. Az edelényi köztemető (Császtai u.) egyik sírjának ásása közben hamvasztásos kelta sír cseréptöredékeit találták meg, melyet a miskolci múzeumban restauráltak. A lelet 1991-ben került felszínre.

Kelta hamvasztásos sírban talált urna. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 93.142.1.) (Mészáros)

Kelta hamvasztásos sírban talált urna. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 93.142.2.) (Mészáros)

Az előzőekben említett homokbányában egy csontvázas kelta sírt találtak 1961-ben. A csontváz nyakán torques (nyakperec), karja mellett vasfibula (ékszerként szolgáló csat), lába mellett vaslándzsa volt.

Egyes források szerint a 20. század elején a Derékegyházi domb északi oldalának aljában egy kelta vasolvasztó kemencét ástak ki, de a kemencéről nem tudja senki, hogy hova került.

A kelta lakossághoz germán eredetű **kvád** népcsoportok csatlakoztak, s ennek a népességnek egyik településére utaló edénytöredékeket a Bódva-parti homokbányában találtak.

A **hunok** az 5. században kerültek a Kárpát-medencébe, amikor Ruga nagykirály székhelyét a Tiszától keletre eső síkságra helyezte, és a közhiedelemmel ellentétben csak 30-40 évet töltöttek itt. A Lánai-völgyben hun kori germán, almandin köves arany fülbevaló pár került véletlenszerűen elő, de a pontos lelőhely nem ismert. Más források szerint a fülbevalót a város területén feltárt gepida sírban találták.

Hun kori germán almandin köves arany fülbevaló pár.
(Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: R49.56., R49.57.) (Kiss Tanne)

Attila (410 körül – 453), a hun király halála után a Kárpát-medence keleti felét a keleti germán **gepidák** vették a birtokukba. Temetőjüket a város területén is megtalálták.

A gepidák királyságát a germán longobárdok és a Közép-Ázsia felől érkező lovas pásztor ava-

rok döntötték meg 567-ben. Az **avarok** ezután két és fél évszázadig uralták a Kárpát-medence területét. Lakosságuk a Sajó és Bódva völgyét is benépesítette. Ezt az Edelényben talált sírlelet is tanúsítja. Ebből két vas kengyel és egy vaszabla került a miskolci múzeumba.

Az avar sírban talált vas kengyelek. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 64.11.1.) (Mészáros)

Az avar sírban talált vaszabla. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 64.11.2.) (Mészáros)

Lószerszámozat tárgyai nem ritkák az avar sírokban, mivel a halott mellé gyakran felszer-számozott lovát is eltemették. A sírokban többnyire ott vannak az elhunyt életében használt tárgyak is. Így a férfiak sírjában gyakoriak az öv-veretek, kések, nők sírjában pedig az ékszerek.

Az avar birodalmat a 8. század végén a frankok hadjáratai számolták fel. Az avar lakosság egy része azonban megérte a magyar honfoglalás korát.

A **honfoglaló magyarok** legelső szállásterületei közé tartozott a Bódva völgye is. Lehetséges, hogy szlávokat találtak itt, azonban erre régészeti bizonyíték nincs, csak a helynevek tanúskodnak a szlávok egykori jelenlétéről.

A Borsodi Földvár 1987 és 1999 között, dr. Wolf Mária régész által végzett feltárása alkalmával egy honfoglalás kori, magyarok lakta települést találtak, melynek házai a vár sáncainak megépítése előtt, a 10. században épültek.

A 10. századi falu rekonstrukciója.

A falu tűzvészben pusztult el, s így az összedőlt házak omladékai alatt megőrződött a teljes felszerelésük, a főzőedényektől, a mezőgazdasági eszközökön át az egyszerű ékszerekig. A házak romjai között talált nyílhegyek arra engednek következtetni, hogy a tűzvész nem magától, hanem esetleg ellenséges támadás következtében keletkezett. A leégett falut lakói elhagyták, és nem is tértek többé oda vissza. A házak betemetődtek, és a falu helye is feledésbe merülhetett az ispáni vár építésének idejére.

S végű hajkarikák. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye) (Mészáros)

Lemezgyűrű a földvárról. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye) (Mészáros)

A települést teljes egészében sikerült feltárni, mely Magyarország legnagyobb kiterjedésű, biztosan 10. századi faluja. Tizenegy házat bontottak ki, melyek két sorban a domb északi oldalán, mint egy utca két oldalán helyezkedtek el.

A házak kivétel nélkül az egykori földfelszínen álltak.

Cserépedények egy leégett ház kemencéje közelében. (Hadobás P.)

A település feltárása során előkerült egy agyagba rakott kövekkel megalapozott nagyobb lakóhely is. A kőalapú épület 5 x 5 méteres volt, alapfalai 80 cm vastagságúak, melyből arra lehet következtetni, hogy nem lehetett túlságosan magas, vagy a fentebbi szintjei nem kőből, hanem fából készültek. Valószínű, hogy a kőépület a falu vezetőjének, egy 10. századi előkelőnek az otthona volt. A többi, ugyancsak földfelszínen álló, kőből és fából készült házban a közrendűek, a település vezetőjének emberei laktak.

Kőalapú épület a 10. századi faluban. (Wolf)

A falu házaiban a már használhatatlan töredékeken kívül általában 12-16 ép, vagy csak a föld által összenyomott cserépedény került elő. A borsodi gazdag kerámialelet lehetőséget nyújtott arra, hogy egy településről származó,

zárt, többségében ép tárgyakból álló lelet-együttest elemezzenek a kutatók. A lelet jelentősége abban rejlik még, hogy ebből a korszakból ép kerámiatárgyak csak temetkezésekből kerültek elő a borsodi feltárással.

Gabonatároló edény, restaurálás után. (Hapák)

A leégett házakban mindenütt voltak égett gabona magvak. A vizsgálat során 120 növényfajtát különítettek el. A leletek két részre oszthatók. Az egyikbe az egykori környezet maradványai, a másik, jóval nagyobb mennyiséget képviselő csoportba, pedig a korabeli ember által termesztett növények tartoznak. Ez utóbbiak a gazdálkodásra, és táplálkozásra egyaránt rávilágítanak. A termesztett növények között jelen voltak a különböző gabonafajták, hüvelyesek, kerti növények, termesztett gyümölcsök, valamint olaj és rostonövények. A 10. századi borsodi környezetre 80 növényfaj utal, melyek a termesztett növényekkel kerültek a településre. Nagy számukból jelentős kiterjedésű szántóföldekre és kertekre lehet következtetni.

A kerti növények között kiemelkedett a borsó és a lencse mennyisége. A szántóföldi és kerti növények mellett jóval kisebb szerepet játszottak a termesztett gyümölcsök, melyre csak a

szilvamagok utalnak. A többi, sajmeggy, cseresznye, meggy, málna, kökény, mogoró, lisztes berkenye, fekete bodza, inkább erdei gyűjtőből, mint művelt gyümölcsösből származhattak.

A sokoldalú gazdálkodásra utalnak a megtalált mezőgazdasági eszközök. Ki kell emelni a két ekevasat, melyek úgynevezett túró ekék, melyekkel csak kis mélységben tudtak szántani. A 10-11. századi magyar leletanyagban ritkán fordulnak elő mezőgazdasági eszközök. Ekevasat pedig eddig még egyáltalán nem találtak. Az ekevasak előkerülése arra enged következtetni, hogy a borsodiak szarvasmarhát is tenyésztettek, ugyanis ebben az időben, de még ezt követően is sokáig, a földművelés ígásállata volt. A szántás eszköze az ösztöke is, amely Borsodon ugyancsak napvilágot látott.

Ekevas. (Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Gyűjteménye) (Képeessy)

A gabona betakarítására sarlók szolgáltak egészen a középkor végéig. A borsodi sarlók fogazatlanok, amelyekkel alacsonyan vágva takarították be a gabonát. Speciális fűvágó szerszám, a takarmánygyűjtés eszköze volt a rövid kasza, melyből Borsodon kettő is felszínre került. Az állattartás eszköze volt a településen talált birkanyíró olló is. A rúgós, egy darabból ké-

szült szerszám formája ősrégi, már a vaskorban kialakult, de gyakorlatilag napjainkig ilyet használnak.

Rövid kasza a Borsodi Tájház kiállításából. (Mészáros)

Birkanyíró olló a Borsodi Tájház kiállításából. (Mészáros)

Az állatcsontleletek, azt bizonyítják, hogy legnagyobb számban szarvasmarhát tartottak. Ezt jócskán lemaradva a sertés követte, majd még kevesebb juh és ló. A településen házi szárnyasok és kutyák is éltek.

A Borsodi Földváron feltárt leletek alapján a kiszovvágyi Régészeti Parkban megépített boronaház.

A falu lakóit körülvevő környezetre a vadászott állatok csontjai is utalnak. Legnagyobb arányban vaddisznó, és gímszarvas csontok kerültek elő, de szép számmal vadászták az őzeket és a bölényeket is. A környék erdeiben éltek azonban más nagyvadak, így például őstulok, és

barnamedve is. Borz, róka, hód, és mezei nyúl csak ritkán került a borsodiak terítékére.

Az egyik házban két zabla oldalpálca is előke-rült, melyeket agancsból faragtak. Felületüket megcsiszolták és az egyiket palmetta csokorból álló mintával díszítették, amely jellegzetes magyar motívumkincs.

Agancsból faragott, palmetta csokorral díszített zabla oldalpálca.
(Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye) (Kulcsár)

A város mai területén honfoglalás kori szórványleletek is előkerültek. A derékegyházi dombon öt fekete üvegből készült, sárga, piros, és zöld ráfolyatással díszített gyöngy, valamint egy, az alsó felén rovátkolt füles bronzgomb töredéke került elő.

Ebben a korszakban használták azt a temetőt is, melynek 8 sírből álló töredéke a Semmelweis utcában került felszínre egy ház alapozásakor. Ennek egyik gyermeksírában többek között szőlőfürttel díszített bronz fülbevalót találtak.

Finkén a vasútépítés során lovas harcos sírját bolygatták meg, melyből két kengyel, zabla és egy nyílhegy került a miskolci múzeumba.

Honfoglalás kori, szőlőfürttel díszített bronz fülbevaló. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye) (Mészáros)

Honfoglalás kori kengyelpár a finkei sírből. (Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteménye, ltsz.: 53.1088.1.; 53.1088.2.) (Mészáros)

Borsodon a Fő út (ma Borsodi út) 268. (mára már a házszám is megváltozott) szám alatt két ezüst bordázott S-végű hajkarikát, egy három ezüstszálból sodort, elkalapált végű gyűrűt találtak, valamint közelebbi helymeghatározás nélkül szintén Borsodon került elő a három bronzhuzalból sodort, hurkos-kampós záródású karperec is.

A sírleteken kívül a honfoglalás korába tartozó településre utaló nyomok kerültek felszínre a Vöröszászló (ma Csalogány) utcában, a borsodi református templom dombján, valamint a vár közvetlen közelében, a vártól nyugatra, a Bódva jobb partján.

A Borsodi Földvár

Légi felvétel a földvárról. (Civertan)

A Borsodi Földvár a történelmi Borsod vármegye első ispánsági központja, melyet államalapító Szent István (1001-1038) király a magyar állam megszervezésekor hozott létre. Nemcsak a világi, hanem az egyházi közigazgatás központja is volt. A vár a történelmi Borsod vármegye névadója. Egyes régészek szerint az ispáni várak lehettek azok a településformák, amelyek a 11-12. században a városi funkciókat ellátták, vannak, akik egyértelműen a kor első magyar városainak tekintik ezeket.

A várat Anonymus említi először Gestájában. Azt írja: Borsot, Bonger fiát Árpád kiküldte a Tátara hegyei felé, hogy a területet kikémlelje és alkalmas helyen várat építsen. Bors a környék lakosságát összegyűjtve felépítette a várat, melyet róla neveztek el Borsodnak. A várban Borsot nevezte ki Árpád ispánnak, s rábízta a környék gondozását.

Az Anonymus által említett Borsod vára, amint láttuk létezett, azonban az ásatások egyértelműen bebizonyították, hogy a vár nem honfog-

lalás kori, hanem az államalapítás idejében épült.

A Borsodi Földvár feltárása rendkívül jelentős, mert itt nemcsak a sáncok átvágására, hanem a várbelső teljes feltárására, valamint a sáncokon kívül álló templom és temető megkutatására is lehetőség nyílt.

Ásatás a Borsodi Földváron 1996-ban. (Hadobás P.)

A vár a Bódva mocsarai által körülvevett alacsony dombon áll, amely 15 méterrel magasodik a folyó szintje fölé. A dombra épített sáncok 1,7 hektáros területet vesznek körül. A sáncok a keleti és a nyugati oldalon maradtak meg a legépebben, itt megközelítően öt méter magasan állnak.

Az 1987-ben megkezdett régészeti feltárás a vár sáncainak kutatásával kezdődött. Ennek elsődleges célja az volt, hogy megállapítsa a vár építésének pontos idejét, és tisztázza a sánc szerkezetét. A borsodi várban e munkát dr. Nováki Gyula régész végezte.

A keleti sánc átvágása. (Wolf)

A kutatás elsősorban azt bizonyította, hogy a korábbi elképzelésekkel ellentétben a várnak nincsenek sem őskori, sem szláv előzményei. A 10 méter széles földsáncban igen komoly faszerkezetet találtak. 20-30 cm átmérőjű gerendákból szabályos négyszög alakú kazettákat építettek, amelyeket földdel töltöttek meg. A kazetták egymástól 4 méterre, a sánc külső és belső oldalán helyezkedtek el, közöttük az erősen ledöngölt földben csak néhány, a szerkezet merevítését szolgáló gerenda volt. A gerendákat négyszögletesre bárdolták, összeillesztésüket, egymásba csapolásukat jól meg lehetett figyelni. A kazettás várfalat több helyen, ahol a terepalakulat úgy kívánta, karnyi vastagságú gallyakból összeállított, igen sűrű rácsszerkezettel megalapozták.

Egymásba csapolt gerendák a sáncban. (Wolf)

A várat három oldalról a Bódva mocsarai védték. Kapuja a déli oldalon nyílhatott.

A Borsodi Földvár feltárása tette világossá, hogy az ispáni várak nem faszerkezettel erősített földsáncok, ahogyan korábban vélték, hanem éppen fordítva, egy szintig földdel feltöltött fáváruk voltak. Bizonyos, hogy a faszerkezet külső oldalát nem takarták be földdel, hiszen akkor nem tudtak volna olyan meredek földrézsűt kialakítani, amely idővel ne vált volna lóval, vagy gyalogszerrel megmászhatóvá, azaz védhetetlenné. Mivel a gerendavárfal igen gyúlékony, a külső oldalát agyaggal tapasztották be.

Korai megyeszékhelyeink nem hadászati korszerűtlenségük miatt veszítették el jelentőségüket. Ebben inkább az a nagyarányú társadalmi-gazdasági változás játszhatott szerepet, amely a 13. század második felében végbement. Ennek során az István király által létrehozott királyi vármegye felbomlott, s átadta a helyét a más alapokon szerveződött nemesi megyének. Borsod esetében ezt egész pontosan nyomon lehet követni. Borsodot 1261-ben, de még 1282-ben is saját váranként említi a király. Nem kétséges tehát, hogy ekkor még várként működött. Az egykori megyeszékhely 1334-ben azonban már egy

magánföldesúr birtoka volt, és a várat csak, mint „Feldwar-nak nevezett árkot” említik.

Hogy Bors, a vár építtetője, valóban 10. századi vezér volt-e, aki itt tartotta szállását, vagy 11. századi személyiség, a megye első ispánja, írott források hiányában nehéz lenne megmondani.

Az ásatás során Magyarország egyik legrégebbi templomának az alapját találták meg. A templom teljes külső hossza 18 méter, szélessége pedig átlagosan 10 méter volt. Szentélye félkörhöz közelít, külső sugara 2,9 méter.

Az eszperesi templom feltárás közben.

Magyarországon a világi közigazgatási rendszerrel párhuzamosan indult meg az egyházszervezés is. Ennek során 10 egyházmegye jött létre, amelyek élén a püspökök álltak. Az egyházmegyéek fennhatósága több világi megye területére terjedt ki, amelyekben az esperesek képviselték őket. Az esperességek általában egy-egy világi megye területét foglalták magukban.

Borsodon a megyésegyházak, és a megyeszékhely lakóinak lelki gondozását ellátó templomok feladatköre elvált egymástól, melyet egy másik korabeli templom feltárása, és az eszperesi templom melletti temetkezés hiánya bizonyít.

A várral azonos dombon, de annak sáncain kívül egy 18. század végén épült református templom áll. Az 1926-os ásatás alkalmával előkerült egyszerű Árpád-kori ékszerek arra utaltak, hogy korábban is állt itt egy templom, melyet az újabb kutatás egyértelműen bebizonyított.

A korai templom részleteit a református templom tornyának északi oldalán tárták fel.

A templom körül nagy kiterjedésű temetőt találtak. Sírjai közül 77-et bontottak ki a mai templom északi oldalán. A kibontott sírok közül 14-ben találtak különféle, kivétel nélkül az Árpád-korra keltezhető tárgyakat. Ezek, leszámítva egy nagyméretű vaskést, mind viseleti tárgyak, hajkarikák, övcsatok voltak. A hajkarikákat bronzból, ónból és ezüsből készítették, többségük S-végű volt. Közülük a legkorábbiak a 11. század végére, 12. század elejére, a legkésőbbi a 13. századra keltezhető.

A temető egyik legkorábbi lelete a 67. sírból előkerült líra alakú, nielló díszes bronz övcsat. Előfordulása igen ritka, a borsodi ásatásokig Magyarországon csak három került elő, ebből kettő Borsodon. Az övcsat a 11. század második felére, esetleg a 12. század elejére keltezhető. A leletek arról tanúskodnak, hogy a vár sáncain kívül épült templom már állhatott ebben az időben.

A várnépek templomának alapja és temetője.
(Hadobás P.)

Az írásos források egyértelművé teszik, hogy királyaink a 11-13. században folyamatosan beszivárgó keleti népelemekkel, besenyőkkel, úzokkal, kunokkal egészítették ki hadseregük könnyű fegyverzetű csapatait. Hogy a borsodi várban éltek ilyen idegen, nagy valószínűséggel besenyő eredetű harcosok, azt a történeti adatokon kívül a vár és a temető feltárása során előkerült leletek is bizonyítják. Besenyőkre utal az is, hogy a vár közelében mind a mai napig található két Besenyő nevű település (Lád-besenyő, Szirmabesenyő).

A földvár és az azzal azonos dombon, de annak sáncain kívül lévő 11-13. századi temető feltárása 1999-ben fejeződött be. Az önkormányzat rendbe hozta a vár területét, a nyugati sáncre egy fa őrtornyot építtetett, valamint az egykori sáncépítés rekonstrukcióját is elkészíttette. 2001. augusztus 20-án a városi ünnepség keretében, az esperesi templom közelében felavatta Szent István király mellsobrát, Csirpák Viktória szobrászművész alkotását, valamint a Millenniumi Emlékkeresztet.

A földvár nyugati sánca
2001-ben.
(Hadobás P.)

A feudalizmus

A **feudalizmus** időszakában a város mai területén a korábban már említett hét település osztozott – Borsod, Császtza, Cseb, Edelény, Finke, Lánci és Sáp. A települések középkori életéről, birtokviszonyairól a fennmaradt oklevelek nyújtják a legbiztosabb támpontot. Természetesen a települések fejlődése jelentősen eltért egymástól, s a rájuk vonatkozó írásos emlékek is hiányosak, töredékesek. Valamennyi települést a 12-13. századi oklevelek már említik.

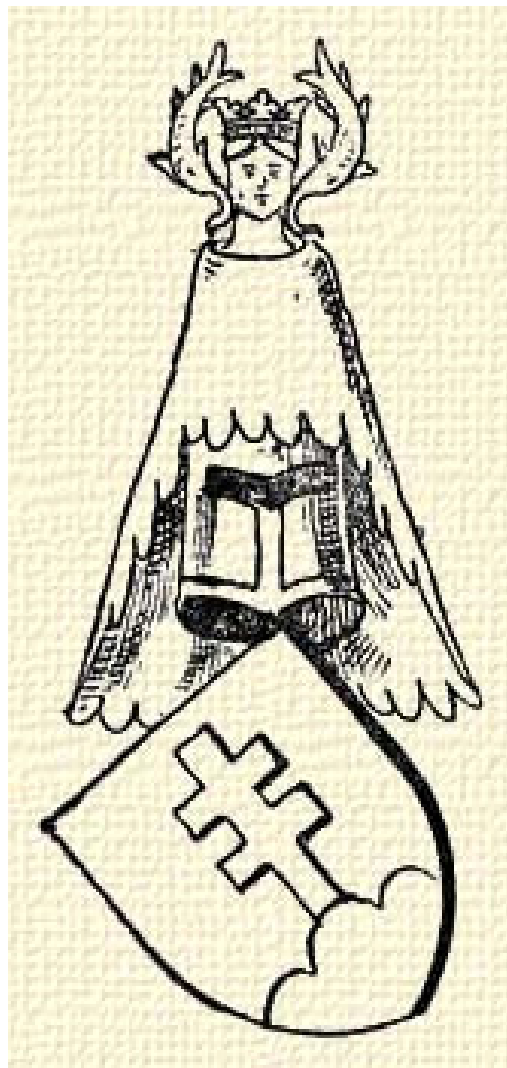
A tatárjárás során a falvak többségét felégették, lakosságát megölték, elhurcolták, vagy elmenekültek.

A borsodi várbirtokhoz tartozó települések feldarabolása, szétosztása a 13. század végén megtörtént. A királyi adományozások és birtokcserék révén a feudalizmus időszakában sok birtokosa volt a településeknek, akik közül az ország életében is jelentős szerepet betöltőket említjük meg.

Károly Róbert ábrázolása a Képes krónikában.

Károly Róbert (1301-1342) király Sápon rendelkezett birtokkal, melynek később felesége Erzsébet (1305-1380) királyné és fiuk Nagy Lajos (1342-1382) király lett a birtokosa, akik edelényi birtokkal is bírtak.

A pelsőczy Bebek család címere.

A 16. század végéig, a jelentős országos tisztségeket is betöltő Bebekék lettek a 15. század végén Edelény birokosai, akik felvirágoztatták, és ebben az időben emelkedett hetipiacos (hetivásáros) helyé. A Bebek uradalom másik része, Szendrő mellett kiemelkedő szerephez jutott a Bódva völgyében. Edelény felé vezetett a főútvonal Torna, Szepes, Krakkó irányába, és Szentpéter felől csak az edelényi Bódva-hídon lehetett átkelni. A hídvámok szép jövedelmet biztosítottak a földesuraknak.

Szendrő vára a középkorban.

Az Észak-Borsod nagy részét uraló Bebekeknek, amikor déli irányba próbáltak terjeszkedni és Szendrő, valamint Edelény mellett Vámost (Sajóvámos) is uradalmi központtá kívánták kiépíteni, tehetős birtokszerző ellenfél a Szapolyai család és annak hívei jelentek meg a területen. A nemzeti párt előretörése különösen sokat segített a családnak, hogy gazdasági erejét és tekintélyét megnövelje. A II. Ulászló (1490-1516) uralkodása alatt előretört nemesi mozgalom Szapolyai Jánost tekintette vezérének és a trónra alkalmasnak, királyjelöltnek, aki végül 1526-tól 1540-ig uralkodott a magyar trónon. Szapolyai 1504-ben birtokba vette Edelényt, Borsodot és Sápót. Gazdatisztje Edelényben lakott és onnan irányította a tekintélyes uradalmat. Edelény újra uradalmi központ lett, most már a Szapolyaiaké, s a Bebekek északabbra szorultak, feladva a várkastéllyal megerősített ősi fészüket, Vámost. Edelény mindössze két évtizedig maradt a Szapolyaiak birtokában, mert 1526-ban, amikor király lett, északon is híveket akart toborozni és eladományozta Edelényt, Borsodot és Sápót kiskállói Vitéz Jánosnak.

Ebben az időben Edelény és környéke a két király összecsapásainak színtere volt. A Bebek család is vissza akarta szerezni korábban elvesztett birtokait, hogy Szendrő várának bevételeit

Szapolyai János Erhard Schön (1491-1542) fametszete.

növelje. 1544-ben Edelény ismét Bebek birtok, és megszerezték a borsodi birtokrészeket is, és a Borsodi Földváron, – hogy a török beütések ellen is védelmezhesse déli birtokait – fallal megerősített várkastélyt építtetett.

A 16. században épült Bebek várkastély maradványa.

Ebben az időben a török csapatok már Szendrő vidékét is támadták, és a földesurak is hadakoztak egymás ellen birtokszerzés céljából, és ostromolták egymás várait. Egy ilyen, földesurak közötti harcban pusztult el a Bebekek, a Borsodi Földvár területén épült várkastélya is.

Eger ostromának idején, 1552-ben a török Edelényt is felégette, majd Borsod sem tudott ellenállni a túlerőnek.

I. Miksa király. (Nicolas Neufchâtel flamand festő korabeli képe)

I. Miksa király (1564-1576) parancsot adott a Szapolyai családhoz hű Bebekek erőssége, Szendrő elfoglalására. Vezére, Schwendi Lázár 1566-ban sikerrel hajtotta végre a feladatot. Bebek György elvesztette Szendrőt, Edelény pedig védelmezőjét, a megerősített szendrői várat.

Edelény miután kiheverte a török pusztításokat mezővárosi rangra emelkedett. Gazdagságát növelte az öt kerékre járó vízimalma, jó termőföldje és bortermelése. Gazdaságilag eredményes évek köszöntöttek Edelényre, azonban néhány sikeres év után a törökök meg-meg-támadták a települést, és lakói többször elmenekültek.

Az 1570-es években I. Miksa királyi birtoka, s a szendrői vár tartozéka. A vár német őrsége a Szendrőládtól délre eső területeket nem védte meg, így Edelény sokáig nem épült újjá. A szepesi kamara igyekezett megszabadulni a pusztává vált várostól, ezért már 1579-ben javasolta, hogy adják el Rákóczi Zsigmondnak, aki ekkor Eger várának kapitánya volt. Ekkor még erre nem került sor, így az egykori vásáros, vámos hely magára maradt, pusztá helyé vált, és még adót sem fizetett, míg az 1566-os pusztítás után újjáépült és tehetőssé vált települések, közöttük Finke, jelentős török adót rótt le.

Edelény lakói később visszatértek és bíráikkal az élen megegyeztek a törökkel, de így sem volt sok haszna a településből sem a királynak, sem

a töröknek, ezért a szepesi kamara korábbi javaslatát elfogadva, Rudolf király (1576-1608) 1603-ban elzálogosította Rákóczi Zsigmondnak, aki ekkor már Torna vármegye főispánja volt. Ezután Edelényben közel száz évig a Rákócziak lettek a birtokosok.

1604-ben a Bocskai szabadságharc egyik csatája az Isten-hegy és a szendrői szőlőhegy (Nagy-hegy) közötti területen zajlott le, amely edelény-ládbesenyői csata néven vonult be a hadtörténelembe. A Básta vezette császári sereg győzedelmeskedett a török-tatár csapatokkal megerősített Bocskai sereg fölött.

Az Edelény-ládbesenyői csata. Wilhelm Peter Zimmermann rézkarca.

A török harcok okozta lakosságcsökkenést a 17. század végén cseh és német telepesekkel pótolták, akik magukkal hozták az új vallást, a

protestantizmust, majd a 18. század elején ruszok települtek be a környékre, akik a görögkatolikus vallást gyakorolták.

A kastély

A kastély északi homlokzata. (Mészáros)

1700-ban II. Rákóczi Ferenc elzálogosította edelényi birtokát báró L'Huillier János Ferencnek, az egri vár kapitányának, aki főúri barokk kastélyt építtetett a Bódva folyó által alkotott szigetre. L'Huillier 1728-ban meghalt. Végrendeletében a kastélyt, mint befejezett épületet említi, azonban a kastély déli homlokzatán van egy latin nyelvű tábla, amely az özvegyet, Maria Magdalena de Saint-Croix bárónőt is megemlíti, mint építtetőt, valószínű, hogy felesége fejeztette be az építkezést.

Miután L'Huillierék fia elesett a törökökkel vívott harcban 1717-ben Zvorniknál, így leányukra Mária Teréziára hagyta az edelényi birtokot, akit 1727-ben fiúsított az uralkodó. Férje gróf gimesi és gácsi Forgách Ferenc volt. Házasságukból leánygyermek születtek, azonban az öröklési gondok megoldódtak, mert Forgách Ludmillát Mária Terézia (1740-1780) királynő fiúsította 1756-ban, mint gróf cserneki Desseffy Ferenc feleségét. A fiúsítás után, alig egy esztendő múlva 1757. november 22-én a fiatal férj elesett a porosz háborúban, egy fiúgyermeket hagyva maga után, az ifjú Ferencet. Az özvegy férjhez ment gróf galántai Eszterházy Istvánhoz.

A 18. század elejéről, és Forgách Ferenc időszakából kevés írásos anyag maradt fenn az uradalom és a kastély mindennapjaira vonatkozóan. Eszterházy idejétől azonban a fennmaradt iratok által kirajzolódnak a század második felére jellemző uradalmi igazgatás főbb jegyei.

Forgách Ludmilla húga, Franciska részesedni kívánt az edelényi uradalomból, ennek érdekében pert indított nővére ellen. Az 1763-64-ben lefolyt perhez köthető a fennmaradt értékbecs-

lés és felmérés az uradalomról és a kastélyról, melyet Forgách Ludmilla és újdonsült férje Eszterházy István végeztetett el. Ez a felmérés a kastély körül lévő gazdasági épületeket is tartalmazza, és „a Kastély előtt lévő Kerítéshez foglalt épületek” sorában találjuk a sütő-, bor-, ser- és pálinkaházakat, a malom- és molnárházakat, a majorházat, a mosóházat, a kapusházat, a kocsmát, az üvegházat, valamint a tömlőcöt, a lóistállót, a hozzá tartozó szerszámházat és a lovaknak való gyógyszerek tárolására szolgáló helyiséget. Az iratok alapján rekonstruálható, hogy milyen tisztségviselők voltak a kastélyban.

Forgács Ludmilla és férje 1769-ben bízta meg az iglói Lieb Ferencet, hogy a kastély hat szobájában falképeket készítsen. Egy év múlva elkészültek a rokokó freskók. A vándorfestő Lieb a 18. századi világi falképfestészet sajátos hangvételű remekműveit hozta létre a kastély keleti szárnyának emeleti teremsorában. A falképek rokokó figurális képei elevenek, a mai szemlélőt is magával ragadják. Sokáig nem ismerték a képek alkotóját, beazonosítását Jávor Anna művészettörténésznek köszönhetjük.

Az egykori étkezőben nagyrészt rokokó zsánerjeleneteket láthatunk a falakon, de Vénusz a szerelem istennője is feltűnik hattyúk vontatta hintóján. A korabeli társasági élet néhány jelenete közül a hintázó nő alakját említjük, melynek szillettje a kastélysziget logója lett. Külön kis képmezőbe foglalt csatajelenetek láthatók minden falon, az osztrák örökösödési háború (1740-1748) kezdeti időszakának egyenruháit viselő huszárokkal és dragonyosokkal. A mennyezeten puttók díszítik.

Zsánerjelenetek az egykori étkezőben. (Mészáros)

A lépcsőház felé eső másik szobában a négy évszak szimbolikus ábrázolása látható, az évszakoknak megfelelő mezőgazdasági munkák-

kal kiegészítve. A mennyezeten annak a négy elemnek a jelképei vannak, amelyek az ókor, a középkor és a kora újkor hite szerint is a világot

felépítik: a vizet a korsós, a tüzet a gránátos, a levegőt a szélforgót tartó alak, a földet a gyümölcskosarat tartó puttó jelképezi. A kifestés előtt „leányasszonyok szobája” néven volt ismert a helyiség. Az elnevezés arra enged következtetni, hogy „szegényebb rokonok”, vagy társalkodónői szerepet betöltő alkalmazottak használhatták. A kifestést követően a „gróf szobájának” hívták, és valószínűleg nappali tartózkodásra szolgált.

A gróf szobájában a négy évszak szimbolikus ábrázolása látható. (Mészáros)

Az „urasági háló” mennyezetét mitológiai alakok, rokokó zsánerjelenetek díszítik, az ajtó- és ablakfülkékben a különféle erényekre utaló, latin feliratú emblémák vannak. A szobához egy alkóv is tartozik, amely az ágy elhelyezésére szolgált, s nappal függönnyel lehetett elválasztani a szobától. Az alkóv fölött látható a kézcsók jelenet, amely a falképek talán egyik leginkább megkapó részlete. A képpel szemben egy főúri párt láthatunk, bal oldalukon egy pipázó cigányasszony, jobbjukon egy cigányzenész kapott helyet. A kastély falképein az arcokat nem egyénítették, hanem sematikusán ábrázolták, a főúri figurák sem személyeket, hanem társadalmi szerepeket jelenítenek meg. Ennek ellenére felmerülhet a kérdés, hogy az alkóv felett nem ábrázolta-e a festő a megrendelőt, Forgách Ludmillát és férjét, Esterházy Istvánt, velük átellenben pedig Ludmilla szüleit, Forgách Ferencet és L'Huillier Mária Teréziát? Hiteles portré egyikükről sem maradt fenn. Ugyanakkor a korabeli hiteles források megemlítik az Edelénytől nem messze lakó Czinka Pannát, a kor híres cigány-

prímását, akinek a nyakán éktelen golyva volt, miként a falon ábrázolt, mosolygós, pipázó cigányasszonynak. Lehet, hogy tényleg a cigányprímást örököltette meg Lieb?

Az urasági háló egyik falán, medalionban a leláncolt Andromédát, vele szemben pedig Perszeuszt ábrázolta a festő. A mennyezeten a puttók és géniuszalakok között a sason lovagló Zeus jelenik meg.

A „grófné szobájának” falain egy-egy jelenet látható Püramosz és Thiszbé történetéből. A két szerelmes házasságát szüleik ellenezték, de ők éjjelenként titokban találkoztak egy eperfa alatt. Egy alkalommal Thiszbé érkezett elsőnek a találkára, de megtámadta egy oroszlán. A lány szerencsésen elmenekült, viszont széttépett fátyla a helyszínen maradt. Mikor Püramosz megérkezett, azt hitte, hogy az oroszlán széttépte kedvesét, ezért kétségbeesésében öngyilkos lett. Mikor pedig Thiszbé holtan találta a fa alatt szerelmét, követte őt a halálba. És az eperfa attól fogva piros gyümölcsöt termelt. A 17. században a történetből színpadi tragédiát is írtak, Shakespeare pedig szatíráként dolgozta fel a Szentivánéji álomban.

A terem mennyezetén egy barokk allegória kapott helyet: Pallasz Athéné mellett a sugaras napkorongot viselő Erény megkoronázza a Bölcsességet, felettük pedig Fama, a Hírnév trombitál.

A grófné szobájához egy kis kabinet is kapcsolódik, ami sok minden lehetett, de leginkább elvonulásra szolgált: használhatták öltözőszobaként, kávézó- vagy teázó helyiségként, esetleg olvasószobaként. A 18. századi forrásokban ezt a kis helyiséget „kisdud rejtekként” jelölték meg. Az ablakok fölött a fényt jelképező hatyúkat láthatjuk. A mennyezeten a kora-újkorban ismert négy kontinens jelképes ábrázolása kapott helyet: Ázsia a tevével, Afrika az elefánttal, Amerika a papagájjal, és Európa, amelynek falképe sajnos az idők során megsemmisült.

A kastély keleti szárnya vendégszobájának falait virágminták díszítik egyedi aranyozással. Egy érdekes, parókát és szárnyas sarut viselő figura látható a mennyezeten, aki valószínűleg az istenek hírnökével, Merkúrral azonosítható, mellette pedig a szerelem megtestesítője, Ámor van.

A nyugati szárnyban is található egy festett szoba, melynek festését Fabricius Jakab 1780-ban készítette el. Stílusát tekintve már nem rokokó, hanem a korai klasszicizmus formavilágát tükrözi. Tisztán díszítőfestés, emberi alakok nélkül. Az 1770 körül készült terembeosztást ábrázoló alaprajz vendégszobaként jelöli ezt a helyiséget.

A kastély termeinek sorából méreteivel emelkedik ki a díszterem és a kastélykápolna.

A díszterem – vagy, ahogy a 18. században nevezték, a „nyári ebédlő palota” – volt a barokk kastélyok legfontosabb tere: a legreprezentatívabb helyisége, a társasági élet központja. Általában az épület mértani középpontjában helyezték el, ahogy ez Edelényben is történt. Méretei is sokatmondóak: magassága 9 méter, alapterülete pedig 183 négyzetméter. Boltozatát – a 18. századi kastélyoknál ritkaságszámba menően – érdekes for-

A nyugati szárny festett vendégszobája. (Mészáros)

mákat mutató vakolatstukkó borítja, ami a 17. századi várak kora barokk termeit idézi. A kandallók feletti falmezőket eredetileg stukkóból készült fegyverdíszek díszítették, amire a hiányosan

megmaradt lenyomatukból lehetett következtetni. A ma látható, korabeli fegyverképiak az eredeti üzenetet közvetítik, és az építető sikeres katonai karrierjére utalnak. A kőből épített kandallókat a Forgách-címer díszíti. Forgách Ferenc gróf az építető L'Huillier báró veje volt, így nem meglepő, hogy címere előkelő helyre került.

A stukkódíszes „nyári ebédlő palota”. (Mészáros)

A kastély keleti szárnyában található a kastélykápolna, valamint a hozzá kapcsolódó oratórium, ahol a kastély urai a misék alatt tartózkodtak. A 18. században a vallás még a mindennapi élet szerves részét képezte, ezért egy nagyszabású főúri rezidenciából nem hiányozhatott a kápolna. Az eredetileg Szűz Mária tiszteletére felszentelt kastélykápolna 1787-től római katolikus plébániatemplomként szolgált, mivel a település katolikus templomának összeomlása után a hívek rendelkezésére bocsátották, egészen 1905-ig, a jelenlegi plébániatemplom megépülésének időpontjáig.

A kastélykápolna. (Mészáros)

1921-ben brutális módon szétverték a kápolnát, légterét egy födémrel kettéosztották, boltozatát elbontották és szolgálati lakásokat alakítottak ki benne. A 2009–2014-es felújítás egyik legjelentősebb eredménye az volt, hogy sikerült a kápolna eredeti belső terét visszaállítani. Korabeli berendezése sajnos elpusztult.

A restaurálás után itt helyezték el ifjabb Dessewffy Ferenc síremlékét, melyet a régi katolikus temetőben találtak meg összetörve. A korabeli dokumentumokból ismert, hogy ő vásár-

naponként gyakran orgonált a szentmisén a híveknek.

A kastély parkjában található a Nepomuki Szent János tiszteletére szentelt, 1781-ben épített barokk sírkápolna, melyet Forgách Ludmilla építtethetett, azonban sohasem használták temetkezésre.

A 18. századi barokk sírkápolna. (Mészáros)

A kastély fűtését kandallók és cserépkályhák biztosították. Két kandalló volt a díszteremben, egy pedig a nyugati szárnyban lévő billiárd szobában. A kályhák közül négy fehér, ónmázás rokokó, és egy szintén fehér, ónmázás klasszicista cserépkályha maradt fenn. Az eredeti kályhák mellett, máshonnan származó cserépkályhákat is láthat napjainkban a látogató. Az oratóriumon álló, fehérmázás rokokó kályhát a miskolci Herman Ottó Múzeum, míg a díszterem mellett lévő, úgynevezett „Ludmilla-szobában” elhelyezett, zöldmázás rokokó kályhát az Egri Érsekség kölcsönözte. A díszterem melletti vendégszoba kályhája egy magángyűjtő ajándéka.

A kastély felújításának II. ütemében két újabb cserépkályha került a nyugati szárnyba.

Dessewffy Ferenc miután megörökölte az edelényi uradalmat, annak jövedelme a korábbi évekhez képest jelentősen csökkent. A bevételek csökkenése azonban már megindult az 1771-es úrbérrendezést követően.

A fennmaradt rokokó kályhák egyike. (Mészáros)

Az uradalom hanyatlásához hozzájárult a 19. század eleji három tűzvész pusztítása is, valamint az, hogy gazdálkodása nem tartott lépést az idők változásával, egyre korszerűtlenebbé vált.

Dessewffy Ferenc 1820. február 14-én Edelényben hunyt el utódok nélkül, így a kastély és a birtok a királyi kamara kezébe került. Ekkor újabb összeírás készült, de rajzok csak a kastélyról maradtak fenn, így a kastélyszigeten állt, felsorolásszerűen fennmaradt, egykori épületeket nem tudjuk elhelyezni a kastélyszigeten és a mai Edelény területén.

Az edelényi uradalom csak rövid ideig lett a kamara tulajdona, mert néhány év múlva a Szász-Coburg-Gotha hercegi család egyik tagja, Ferdinánd György herceg megvásárolta. A Coburgok Magyarországon is több birtokkal rendelkeztek, így Edelény megszűnt, mint birtokközpont.

A Coburgok 1838-ban cukorgyárat építettek Edelényben, mely 1883-ig működött. Ebben az időben indult meg az szénbányászat is. A szenet a császtai Nagyvölgyben bányászták és a cukorgyár gőzgépeinek a fűtéséhez használták. Az uradalmat a tulajdonosok 1864-ben hitbizománnyá alakították, az épület egy részét már 1861-ben átengedték a járásbíró részére.

A kastély főépületén 1910-ben a Coburg-család jelentős átalakítást végeztetett. Ekkor került a kastély középső részére neobarokk manzárdtető, melyet 1965-ben bontottak le és helyreállították az eredeti állapotot.

A kastély északi homlokzata az 1920-as években a manzárd tetővel. (Képeslap részlet.)

1912-ben készült el a bécsi Belvedere kapujának mintájára a főbejárat neobarokk stílusú

vaskapuja Mátrai Zoltán kovácmester budapesti műhelyében.

A neobarokk vaskapu. (Mészáros)

1912-ben a Bódvavölgyi Bányatársaság is helyet kapott a kastélyban, amely az átalakítás során jelentős károkat okozott a műemlékvédelem szempontjából. Az első világháború alatt hadikórház működött a kastélyban.

1928-ban a kastélyt az Igazságügyi Minisztérium vásárolta meg a Coburg-családtól, és újabb átalakítások történtek az épületben. A járásbíró-ság került a kastélyba, valamint börtönhelyiségeket és szolgálati lakásokat alakítottak ki.

1945-ben a szovjet katonai parancsnokság foglalta el a kastélyt egy időre, majd a község kezelésébe került. A háború után sportpályát létesítettek a kastély parkjában, helyiségeiben pedig óvoda, napközi otthon, öregek napközije,

szükséglakás, ügyvédi munkaközösség, bíróság és más intézmény is volt 1986-ig, amikor minden intézményt és lakót kitelepítettek az épületből és elkezdtek foglalkozni a hasznosításával. Több sikertelen próbálkozás után az 1990-es évek elején a kincstár kezelésébe, majd 2001-ben a Forster Központ jogelődje a Műemlékek Állami Gondnoksága kezelésébe került az épület és parkja.

2009-ben Európa Unió pályázati pénzből megkezdődött a kastély épülete, parkja rekonstrukciója az Edelényi Kastélysziget program keretében. Az első ütem 2013-ban fejeződött be és 2014. április 27-én került átadásra a nagyközönség számára.

A kastély díszvilágítása. (Mészáros)

Szintén pályázat útján valósult meg 2010-ben a Holt-Bódva ág revitalizációja, melynek eredményeként az őshonos növényekkel és állatokkal ma már védettséget élvező, NATURA 2000 területként tartják nyilván.

2012-ben megkezdték a II. ütem munkálatait. Ekkor a sportpályát kitelepítették a parkból. A II. ütem átadására 2015. december 16-án került sor.

A kastély télen. (Mészáros)

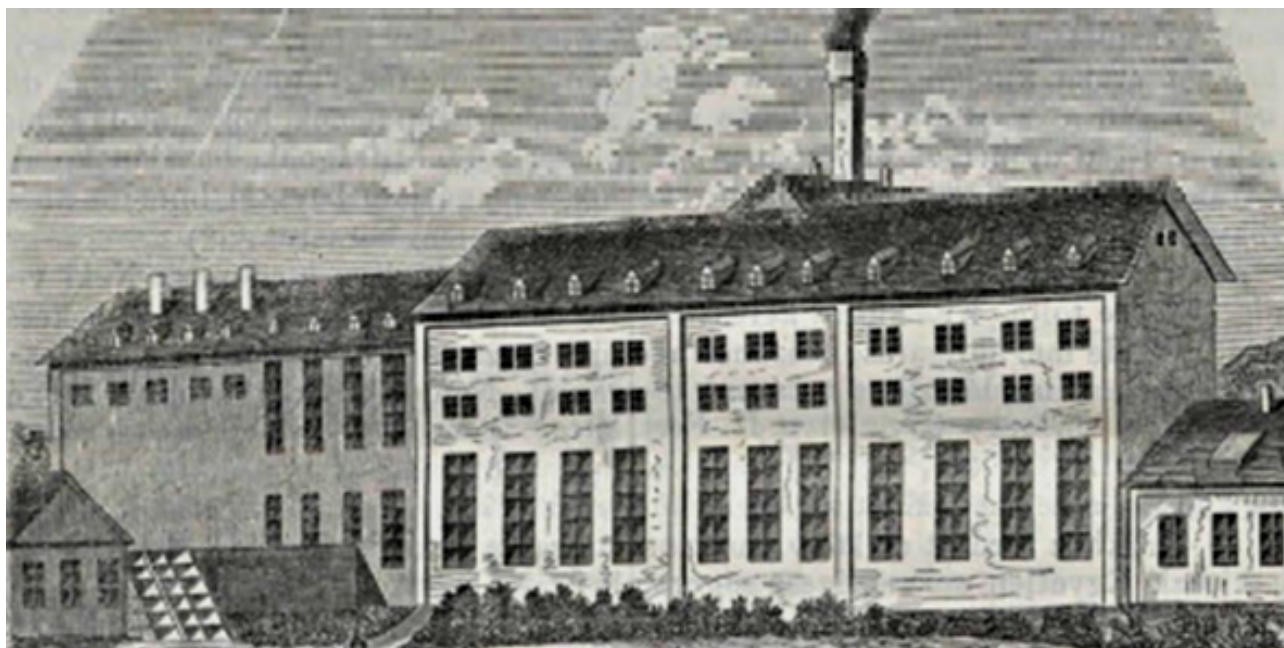

A kastély délről esti fényben. (Mészáros)

Edelény az 1782-85-ben végzett első katonai felméréskor készített térképen. (MNL OL Térképtár, Budapest)

A cukorgyár

A cukorgyár 1861-ben. (Metszet a Vasárnapi Újságból.)

Ferdinánd Szász-Coburg-Gotha herceg 1838-ban az edelényi birtokán nagyszabású építkezésekbe kezdett, s ekkor épült a cukorgyár is. A háromemeletes üzemhez a földszinten a gyártisztek számára két oldalt lakásokat építtetett. Az épület mögött a tízholdnyi területű és kőfallal körülvett udvar végén pedig csontszéngyár volt, azon kívül cselédlakások, bogárnarműhely, ökrös és lóistálló, kocsisín és „egy kemény anyagú fasindely fedél alatti épületben egy nagyszerű tizedmázsza, a répa s egyebbek szekerekkel együtt mázsálására”.

Az üzem a korabeli hazai üzemek közül kiemelkedett méretével, amely szeptembertől áprilisig 750 munkást alkalmazott. A gyárat az uradalmi jószágkormányzó felügyelte. Az adminisztrációt egy intéző, egy pénztárnok, egy számadó tiszttel alkotta, kikhez járult még egy gépész, egy rézműves, egy lakatos, egy kovács a nekik szánt külön-külön jól felszerelt műhelyekkel ellátva, továbbá egy cukormester és több a munkásokra felügyelő cseléd. Az igazgató a hivatalnokokkal együtt, és a munkások zöme Cseh- és Morvaországból érkezett. A költséges gépeket gőzerő működtette. A kazánokhoz a közelben, az uradalom területén bányászott barnaszén biztosította a tüzelőanyagot. A gyár kezdetben 60000 mázsza répa feldolgozására volt képes, de kisebb korszerűsítés után teljesít-

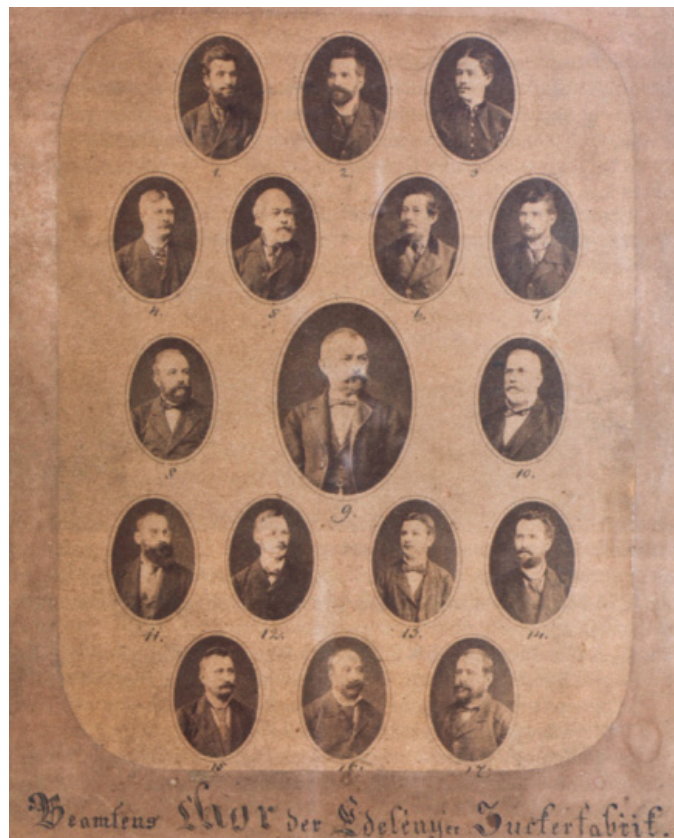
ménye 120000 mázsára nőtt. Az idényben egy-két hét alatt legyártották az eladásra kész nyerscukrot, a többit a nyári hónapokban finomították. A melaszból egy Schwarz-féle szeszgéppel 36 fokos szeszt főztek. A cukorrépa-műveléssel az egész környék lakosságát foglalkoztató gyár a legnagyobb honi üzemmé nőtte ki magát. Az egykori híradás beszámol arról, hogy a cukorgyár létezése erősen felhajtotta a napszámokat, de áldást is hozott a környékre, mert „ha majd a környék a tagosítás által nyelendő szabad rendelkezhetőségű földében elegendő répát szolgáltat a gyárnak... [ami] az ipart a földművelésben is igen serkenti, s indolens köznépünket a nyereség-vágy által munkára ébreszti, sok pénzt hoz forgásba; ugyanis ezidén az uradalom szolgáltatott 26000 q répát, a vidékről pedig behordtak 29000-et, melly igen csekély 15 pkr ár mellett is szép összeg pénzt hozott forgásba; jövőre pedig csak Bodva 4395 mázsát írt alá természetendő, hát még a szorgalmatos Vámos, Szirák, Fínke, Ziliz, Mucsöny.”

A cukorgyár működése a kezdeti sikerek után nem hozhatta meg Coburg Ferdinánd számára a várt eredményt, mert 1854-ben bérbe adta a „Schoeller és Reich” bécsi cégnek, amely a környéken már szervezett cukorrépa-termelésre és a közelben bányászható barnaszénre ala-

pozva jelentős beruházásokat végzett. 1861-ben így írtak róla: „Ezen cukorgyár hazánk legnagyobb ilyenmű épülete,... azelőtti felszerelése a mostanihoz nem is hasonlítható, az most semmiben sem szenved hiányt. Két új gőzgépe szíjrendszer által hozza mozgásba a többi gépeket. Készít e gyár évenként 11000 mázsa finom tisztított cukrot, melyhez a megkívántató répát részint maga a gyár termeszti, részint pedig a környék birtokosaitól veszi – az utóbbi években mázsáját 26 pengő krajcárjával. A gyár külgazdasága is a tetőponton áll, s mivel 1200 holdat, a mely művelésére a környékről igen számos napszámos gyűl össze. Egy hold művelésére 40 napszámos kívántatik, egy hold 200 mázsa nyers répát ad, egy mázsa répa pedig mintegy 5 font cukrot. A bérlők 600000 pft-nyi tőkét fektettek a gyár felszerelésébe, a forgo pénzt is ide értvén. A bérlet 20 évig tart s az évi haszonbér 20000 pft: ami a gyár virágzását hátráltatja, az az iszonyú adó, mely egy hóra a működés ideje alatt (mely 5 és 6 hó között változik) 12000 – mond tizenkétezer – pengő forint. A cukorgyártásból hátramardt hulladékot szeszgyártásra használják, melyből évenként vagy százezer akó szesz kerül. Az itten maradt söpredék pedig marhahízalásra fordítatik. A gyár e vidék napszámát igen fölemelte, aminek ellensúlyozását a vidéki birtokosok a répatermelés által igyekeznek kárpótolni. A gyár tiszta haszna a bérlők titka. Megjegyzendő, hogy a haszonbér fejében az erdőt határozott mennyiségben használhatják, s az ahhoz tartozó jó köszönet szolgáltató bányát kedvök szerint művelhetik.”

Jól érzékelteti a vasút korabeli fontosságát az a tény, hogy Edelény mindezen kiváló adottságok ellenére nem tudta tartani a lépést a Duna két partján éppen ekkor felfutó új cukorgyárakkal. A répa és a szén szállításának nehézségei miatt Schoellerék inkább megváltották a további tíz évre meghosszabbított szerződés hátralevő éveit, és 1883-ban bezárták a gyárat.

A cukorgyár tisztviselői 1883-ban. (A Borsodi Tájház gyűjteménye)

A cukorgyár egyetlen megmaradt épülete ipari emlék. Az önkormányzat pályázat segítségével kívánja megmenteni az épületet. (Hadobás P.)

A bánya

A város szénbányászata, mint láttuk, egyidős a cukorgyárral. Gőzgépeinek fűtéséhez kezdték meg a szén bányászatát a császtai Nagy-völgyben 1838-ban. A 19. század közepén, mint jelentős bányát említik az edelényit, a század végén azonban már csak egy jelentéktelen aknáról számol be a szakirodalom a Gederéten.

A 19. század végi és 20. század eleji gazdasági fejlődés egyre több szenet igényelt, így a környéken sorra nyitották a szénbányákat. Ezt a fejlődést egy kis időre megállította az 1900-as gazdasági válság, de azon túljutva a nehézipar és benne a szénbányászat újra vezető szerephez jutott.

Edelényben az újabb szénkutatások 1912-ben kezdődtek a Láncki és Peres völgyben, melyet Puth Vince vállalkozó indított el, majd 1913-ban megkezdte a termelést a kiscsásztai réten nyitott bányában. Az értékesítés nem jelentett gondot, mert a környék lakossága és földbirtokosai állandó fogyasztók voltak. A nagyjából vízszintesre sikerült táróból lóvontatással szállították ki a szenet. Annál nehezebb volt a szén tárótól való elszállítása, azonban a szállítási nehézségek ellenére fellendülőben volt a vállalkozás, amikor előre nem látható nehézségek jelentkeztek. Ezek közül a legnagyobb problémát a vizes homok megjelenése jelentette a táróban, melyel szakemberek hiányában csak nehezen tudtak megbirkózni. A geológiai nehézségek miatt fizetésektelenné vált a vállalkozás és fennállt annak a veszélye, hogy a munkások otthagyják a bányát. Ekkor jelentkezett társnak Salamonovits Aladár termény- és fakereskedő, aki kifizette a munkások elmaradt bérét.

A társulás után, a közelgő világháború ellenére zavartalanul folyt tovább a termelés egy ideig, sőt a munkások létszámát is növelték néhány fővel. A legfontosabb az volt, hogy a katonai felmentést is megkapták a munkások. Azonban nem sokáig folytathatt zavartalanul a termelést, mert a vizes homok újra megjelent a bányában és lehetetlenné tette a további munkát.

Az első világháború után a szénbányászatban is megjelentek a vállalkozók helyi konkurensei. Volt egy rövid idejű kezdeményezés bányanyitásra a Nagy-völgyben a grófi uradalom megbízásából, azonban bányatűz miatt rövidesen bezárták, így termelése nem volt számottevő.

A szénkutatások eredményeképpen a Láncki gyepen és az Egresen is megtalálták a szenet, és itt nyitotta meg második bányáját Salamonovits 1920-ban. Ez a vállalkozás sem volt szerencsés, mert itt is megjelent a vizes homok, és az aknát bezárták.

A Nagy-völgyi bányáktól délre nyitottak egy új tárót 1921 decemberében. Megalakult a Bódvavölgyi Kőszénbánya és Iparmű Rt., amely ezután kiépítette a MÁV állomásig az iparvasutat. A társaság nagyobb mérvű bányászatot folytatott, de 1924-ben a szénkereslet erős csökkenése miatt, sok más Sajó-völgyi bányával együtt beszüntette a termelést.

Ugyancsak 1921-ben mélyítették egy lejtősnát a Császtapusztai Gróber birtokon, amely a Császtai Kőszénbánya Társulat tulajdona volt, de 1923-ban bezárt.

Salamonovits versenyképessége megőrzése érdekében új, korszerűbb üzem létrehozására, és az állandó munkaerő biztosítására törekedett, ezért, felismerve a kolonizálás jelentőségét, 1920-ban egy 15 lakásos kolónia építésébe kezdett.

Az új bánya nyitásához társakat keresett, elsősorban a tehetősebb kereskedő rokonok között. Többen társultak vállalkozásához így tovább lehetett folytatni a széntermelést szolgáló új bányanyitásokat a kibővült Edelényi Kőszénbánya Vállalatnak. Az 1924. február 14-én adományozott „József I.” bányatelken nyitották meg új bányájukat. (1945 után ez lett az I-es akna.) Az Egresen lévő területen, a 24 méter mélységben lévő széntelep minden nehézség nélkül tárta fel a vállalat.

Az Edelényi Kőszénbánya Vállalat dolgozói 1936-ban.

Az egyik társult tag, Glattstein Hermann Amerikából hazajött nagynénje jelentős összeggel társult a vállalkozáshoz, s ez nagyban segítette az üzem kialakítását. A változás rákerült az Edelényi Kőszénbánya Vállalat Rt. cégjelzésére, és így amerikai érdekeltségű lett a vállalat.

A kitermelt szén üzemtől történő elszállítására függőkötélpályát építettek a bánya és a Bódva-völgyi vasút között a MÁV állomástól északra lévő rakodóhoz, s ezzel Salamonovits biztosította a vállalkozás egyeduralmát Edelény széntermelésében.

A „Magdolna” védnevű bányatelek adományozására 1937. december 4-én került sor, amely a Coburg-Gothai hercegi hitbizományi birtokon volt, a Hodály pusztától délre, az út és az iparvasút mellett. A lejtőszakna az út és az iparvasút nyugati oldalán nyílt. Az egykorú – az egész művelési területre kiterjedő – térkép Antalvölgyi Kőszénbánya Kft. üzemeként tünteti fel a bányát.

Az Antalvölgyi Kőszénbánya Kft-t a három Szoffer testvér (Tóbiás, Salamon és József) hozta létre. Miután kiváltak az Edelényi Kőszénbánya Vállalat Rt.-ből, önálló kutatásokat végeztek, s így került sor az önálló bánya nyitására. A lejtőszakna mélyítése 1935-ben kezdődött és 65 méter mélyítés után elérte a II-es széntelepet. A bányának már 1936-ban voltak fejtséi.

A második világháború időszakában nőtt a szén iránti igény, és régi bányákat nyitottak meg, valamint újakat telepítettek. 1942. június 22-én adományozta a bányakapitányság a „Zsuzsanna” védnevű bányatelket a Tilalmas dűlő déli részén az Antalvölgyi Kőszénbánya Kft. részére, amely a Coburg területek szénjogát bérelte. A tárót a „Magdolna” lejtőszaknától nyugatra, kb. 1,8 km-re hajtották. A tárótól egy keskeny nyomtávú vasutat terveztek, amely a „Magdolna” lejtőszaknánál csatlakozott volna a MÁV állomásra vezető vonalba. A bánya a kedvezőtlen fejtségi viszonyok miatt 1946-ban bezárt.

1944. augusztus 7-én az Antalvölgyi Kőszénbánya Kft. „Ferenc” védnévvel bányatelket kapott a Tilalmas erdő északi részén. A fektetési térképet nem Szofferék írták alá, ugyanis a zsidók üldöztetése idején egyes bányavállalatokhoz az elhurcolt tulajdonosok helyébe gondnokokat neveztek ki.

A meglévő iparvasút vágányától leágazást készítettek az új bányáig és így szállították a MÁV állomás északi részén lévő rakodóra a szenet.

A keskenyvágányú iparvasutat az 1924-ben megszűnt Bódvavölgyi Kőszénbánya és Iparművek Rt. építette ki, kb. 5 km hosszban a Nagy-völgyi táróig. Ezt a vasutat azután Szofferék újra fektették a „Magdolna” lejtőszaknaig 1933-ban, majd később kiépítették egész hosszában, a „Ferenc” bányán túl, az újabb Nagy-völgyi táróig.

A „Ferenc” bánya már a miocén III. telepet tárta fel, mely telep itt három, egymáshoz közel fekvő padban fordult elő. A bánya mind a három művelte.

Ebben az időben több bányát nem nyitottak Edelényben.

A második világháború súlyos károkat okozott a bányákban is, ennek ellenére már 1945 januárjában megindult a munka azokban a bányarészekben melyeket nem öntött el a víz.

A megalakult munkástanács, és a júliusban már működő szakszervezet a termelésbe is beleszólt, így bizonyos fokú kettősség alakult ki a tulajdonosok és a dolgozók között. Már kollektív szerződés alapján dolgoztak a bányászok, de az infláció és a természetbeni juttatások miatt gyakran volt bérkövetelés. Komplikálta a helyzetet az 1946-ban meginduló államosítási folyamat. Megalakultak a leltározási bizottságok.

A Coburg tulajdont képező bányákat 1947 októberében átvette a Szovjet Javakat Kezelő Hivatal, mert német tulajdonúnak tekintette. Ezeket később a rudolftelepi üzemfőnökséghez csatolta a borsodi bányakerület.

Salamonovitsék Lánci-völgyi bányáját 1946-ban nem vették állami tulajdonba, mert igazolni tudta amerikai érdekeltségét. Csak 1948-ban került az állami bányák közé.

Fával biztosított bánya az 1950-es években.

A Szovjet Javakat Kezelő Hivatal újraindította és megindította a termelést a „Ferenc” lejtőszaknában, sőt új lejtőszaknát mélyített 1947-ben, az úgynevezett Téglagyári aknát. Ez az akna 1950-ben szüntette be a termelést, miként a gederéti és a Nagy-völgyi bánya is. A Szovjet Javakat Kezelő Hivatal mélyítette a Hodály lejtőszaknát is, mely folytatta a termelést azután is, hogy 1952-ben a hivatal átadta a bányákat az állam tulajdonába. Ez az akna korszerűtlensége miatt 1964-ben bezárt, és új lejtőszaknát mélyítettek, mely 1972-ig üzemelt Edelény III. lejtőszakna néven. A kitermelt szenet az iparvasúton szállították a MÁV állomásnál lévő rakodóra. Az új lejtőszakna építése során új üzemteret alakítottak ki, melyen fürdőt, transzformátor állomást, irodákat, műhelyeket, raktárakat, gépházakat építettek. Korszerűsítették az ipari vasutat és bekötőtut építettek a 27-es főúttól a bányához.

A II-es akna mélyítése 1950. május 15-én kezdődött és 1951 január 6-án érte el a széntelet. Ugyancsak ebben az időben kezdődött a II/a. lejtőszakna mélyítése, melyben a számottevő termelés 1951 októberében indult meg. Szenét 1969 májusáig az ún. adhéziós pályán szállította az I. akna külszínén lévő, a berentei szén-

Kezdetben gőzmozdannyal szállították a III-as aknáról a szenet a vasútállomásra.

A mozdony neve „Újvilág” volt. (Hargittay)

osztályozóhoz vezető függőkötélpálya feladó állomására. A függőkötélpályát 1954-ben építették, majd a következő évben lebontották az így szükségtelenné vált, Salamonovitsék által épített, a MÁV állomásnál lévő rakodóhoz vezető kötélpályát.

Az I-es akna függőkötélpálya feladó állomása. (Hargittay)

A II-es aknán 1952-től 1956-ig köztörvényes rabok dolgoztak. A tábor épületeit utána iroda-

ként és műhelyként hasznosították. 1965-ben új irodaépületet, fürdőt, legényszállót és konyhát

építettek, mely által a külszíni terület teljesen átalakult.

Az 1968-69-ben napvilágot látott energiastruktúra változásának elvei, valamint a földalatti koncentráció lehetősége gyakorlatilag megszüntette a II-es aknát, és az Edelény I-IV. akna területéhez csatoltan, annak 2. körleteként mű-

ködött. A termelt szenet az I. lejtőszakán szállította ki, és itt került feladásra, a berentei függőkötélpályára.

Az akna épületeit szakosított szociális otthonként és kereskedelmi raktárakként hasznosították az 1970-es évek elejétől.

Az Edelény I-IV. akna építése. (Hargittay)

A fokozatosan növekvő munkáslétszám megkövetelte munkásszállók, valamint a letelepedni szándékozók részére új lakások építését. 1951-52-ben megépült az I. akna munkásszállója a

140-es Jókai szálló, majd 1954-ben a II-es akna munkásszállója, a 141-es Móricz Zsigmond szálló, melyekben 100-100 fő nyert elhelyezést.

Az I-es akna egykori munkásszállója.

1957-ben a bányauzem nagyarányú lakásépítésbe kezdett a város két területén, az Egresen és a Kenderföldön. Az Egresen emeletes társasházakat építettek kis konyhakerttel, a Kenderföldön kertes egyszintes lakások is készültek.

Hajdúnánáson felépítették az üzemi üdülőt, Szendrőlád határában, a Borda tetőn, pedig a bányász pihenőt. 1954-ben a Szovjet Javakat Kezelő Hivatal volt irodáját (ma Templomkert Kisvendéglő) átalakították Bányászklubbá. 1966-ban a Kenderföldön megépült az új Bányászklub, melyben könyvtár is működött, majd 1968-ban ifjúsági klubbal bővítették. 1997-ben bezárták és a város tulajdonába került.

A Bányászklub az 1980-as évek végén.

A bányauzem működtette a sportkört, melynek szakosztályai Edelényi Bányász Sportegyesület néven szerepeltek a különböző szintű bajnokságokon és versenyeken. Az üzem építette az új sportpályát és öltözőt.

1958-ban az I-es aknán alulról történt vízbetörés hívta fel a figyelmet az ásványvíz jelenlétére. A vízbetörés helyét elzárták, de máshol is jelentkezett a szénsavas víz. Az Országos Közegészségügyi Intézet 1960-ban ásványvíznek minősítette a vízbetöréseknél jelentkező vizet, így a Borsodi Szénbányászati Tröszt elhatározta hasznosítását. Külön fúrást mélyítettek a víz felszínre hozatalához és az I-IV. akna szomszédságában palackozó üzemelt létesítettek az 1970-es években. A palackozó üzemelt később eladták, s jelenleg is palackozza a Borsodi vizet.

Az 1950-es és 1960-as években hatalmas összegeket fordítottak a bányák fejlesztésére, így került sor az edelényi I. akna korszerűsítésére és

az új, IV. akna mélyítésére. Az Edelényi Bányauzem koncentrációs tervének megvalósítása 1969-ben fejeződött be, Edelény I-IV. akna néven. A IV-es aknán irodaházat, fürdőt, függőleges aknát és meddőszállító rendszert építettek. Ekkor épült az I-es és IV-es akna közötti iparvasút is, melynek sínjeit a bánya bezárása után felszedték.

A földalatti munkavégzésben is fejlesztések történtek. 1969-ben kísérletek folytak a fronton Schwarz-Wild önjáró biztosítóegységekkel és maróhengeres gépi jövesztéssel, hogy kiváltsák az acél támmal biztosított frontfejtést. Kezdetben KSW 33 típusú maróhengert alkalmaztak, melynek a jövesztő tárcsája először 630, majd 750 mm átmérőjű és 600 mm fogásmélységű volt. Ezekkel a jövesztő tárcsákkal nem lehetett a széntelepet teljes magasságában fejteni, ezért a főtében fennmaradó szenet robbantással fejtették le. Ez azonban balesetveszélyes volt, és erősen csökkentette a teljesítményt. Ezért arra törekedtek, hogy megteremtsék a teljes magasság fejtését, és az oda-visszavágás lehetőségét. Ahhoz, hogy ezt meg tudják valósítani szükségessé vált egy erre a feladatra alkalmas maróhenger beszerzése. 1969. július 14-én már az új gép, egy KB-125 típusú maróhenger dolgozott a fronton, melynek tárcsája 1100 mm átmérőjű volt, és oda-vissza vágta a szenet.

Schwarz-Wild önjáró kerettel biztosított frontfejtés. (Hargittay)

Az Edelényi Bányauzem 1954. július 1-től volt önálló üzem, majd 1973. január 1-vel a Mákvölgyi Bányauzemhez csatolták, és ettől kezdve Edelény I-IV. aknaként működött.

Az elhasználódott Schwrtz-Wild önjáró biztosító egységek helyett 1975-ben MK-97 önjáró biztosí-

tőegységek kerültek a bányába, melyek az I. telepben történt kipróbálás után a II. telepben kerültek üzembe helyezésre. A hatékonyabb termelés érdekében egy második garnitúra MK-97 típusú biztosítóegység üzembe helyezésére is sor került.

MK-97-es kerettel biztosított frontfejtés.

1986. április 1-vel az edelényi akna a Bükkaljai Bányaüzemhez került. 1986-ban az edelényi bányatelket kibővítették, azonban a hosszabb távú bányaművelési elképzeléseknek megfelelően, már 1985. január 1-jén megkezdték a IV. telepi kutatóvágat hajtását.

1982 és 1987 között csak komplex gépesítésű frontfejtésekkel termeltek az aknán. A frontokat IMK-97 típusú önjáró keretekkel biztosították és 1000 mm-es tárcsaátmérőjű, 650 mm-es fogásmélységű KWB-3DS maróhengerrel jövesztették a szén.

1982. II. félévében közel 300 dolgozót átirányítottak más bányaüzemekhez szerkezetátalakítási célból, így ezután csak egy frontfejtés üzemelt.

A szocializmus éveiben az állami vezetés igyekezett a szakma munkaerő-megtartó képességét fokozni, a lehetőségekhez mérten minél jobb feltételeket biztosítani a bányásztársadalom számára. 1950-től a bányászok munkaruhát és hűségjutalmat kaptak. A szociális helyzet javítása érdekében jelentős számban épültek bányászlakások. Fürdőket építettek, kiépítették az üzemorvosi szervezetet és megszervezték az üzemi étkeztetést. Jelentős támogatásban részesültek a bányász kulturális szervezetek, a 19. századi múltira visszatekintő bányászzenekarok, dalárdák és a különböző sportegyesületek. Az

1980-as években elinduló hanyatlás azonban szociális téren is éreztette hatását, egyre kevesebb pénz jutott a bányászok munkahelyen kívüli tevékenységeinek támogatására.

KWB-3DS típusú maróhengeres jövesztő gép a fronton.

Átszervezések hatására jelentősen emelkedett a borsodi, így az edelényi szénbányászat hatékonysága és az 1980-as években a megye szénbányáiban termelt szén fedezte a magyar lakossági szénfogyasztás közel 50 %-át. A viszonylag kiegyensúlyozott fejlesztési időszak azonban nem tartott sokáig és véget ért anélkül, hogy a borsodi bányászat megbomlott egyensúlyának helyreállítására tett intézkedések végrehajtása befejeződött volna. Az országos termelés viszonylatában, ha lassú ütemben is, de csökkent a megye szénbányáinak részesedése. Az 1980-as években a 40 órás munkahét bevezetésével tovább súlyosbodott a létszámihiány, amin a termelés egyre erőteljesebb gépesítése sem tudott enyhíteni.

Az aknába leszálló bányászok az 1970-es években.

A válság jelei országosan jelentkeztek. A beruházásokra, fejlesztésekre fordítható pénzüsszegek lényegesen elmaradtak a reális igényektől, különösen az 1980-as évek derekán csökkentek drasztikusan az állami támogatások. Borsodban a létszámhiány mellett, különösen súlyos gondot okozott a termelő gépek és berendezések állapotának a romlása, melynek mértéke 1987-re elérte a kritikus szintet. A fejlesztések elmaradása következtében a kitermelt szén minősége évről évre romlott, az évtized végére a borsodi szénbányászat válságba került.

Az Edelény I-IV. akna, és a berentei központi szénosztályozó közötti függőkötélpálya, alatta a régi meddőhányók.

Sport

A város sportjának kezdetét dr. Pécsi Bertalan Edelény sporttörténete 1913-1963 című összeállításában 1913 nyarára vezeti vissza, amikor a városi iskolákban tanuló középiskolás diákok a szünidő alatt a vásártéren rendszeres edzést tartottak az iskolákban elsajátított labdarúgó sportágban. Amikor az edzések során egy egységes csapat kialakult, megrendezték az első labdarúgó mérkőzést Edelényben, a finkei réten, 1913 augusztusában. Az ellenfél egy miskolci csapat volt, melytől 3:1 arányú vereséget szenvedtek az edelényiek. Ez a mérkőzés igen nagy eseménynek számított, mert a község és a környező települések lakói addig még nem láttak labdarúgó mérkőzést.

Ekkor még sportegyesületről nem lehetett beszélni, de a fiatalok elvetették az edelényi sport magvát.

1993 végére felszámolták a megye bányászát évtizedeken át irányító Borsodi Szénbányák Vállalatot. Az ezt követő években sorra zártak be a régió bányái. Az okok között találjuk egyes bányák kimerülését, a befektetők hiányát, a kohászatban jelentkező egyre égetőbb problémákat, melyek a kereslet jelentős csökkenését eredményezték, illetve az egyre nehezebben fenntartható gazdaságos termelést.

A Bükkaljai Bányaüzemhez tartozó edelényi I-IV. akna sem tudott megküzdeni a nehézségekkel, így 157 év után véglegesen megszűnt az edelényieknek és a környező településen élőknek hosszú időn keresztül megélhetést biztosító szénbányászat Edelényben 1995-ben.

1999-ben egy vállalkozás külszíni szénbánya nyitását tervezte a császtai Nagy-völgyben, a korábbi bányatelkek területén.

A rendszerváltoztatás sem hozott érdemi, pozitív változást. A piacgazdaságra való áttéréssel az állam fokozatosan kivonult a magyar szénbányászatból, de helyét nem vették át új, tőkeerős magánbefektetők, akik képesek lettek volna ismét nyereségesen működtetni a bányákat.

Az első világháború kitörése miatt hosszú ideig nem volt folytatása a kezdeményezésnek.

A következő labdarúgó mérkőzésre 1920. augusztus 20-án került sor, amikor a Bódvavölgyi Bánya és Iparművek Rt. népünnepélyt rendezett. Meghívták a Sajószentpéteri Ifjúsági Sport Egylet csapatát, amely két csapattal érkezett és egymás ellen játszott, mert ekkor még nem tudtak Edelényben kiállítani tizenegy labdarúgót.

A Bódvavölgyi Bánya- és Iparművek Rt. munkásai, 1921. március 6-án tartott gyűlésén, megalakították a Bódvavölgyi Sport Clubot. A sportklub megalakulása után megkezdődött a labdarúgó csapat szervezése. Tehát ez az az időpont, melytől a szervezett sport létrejöttét számíthatjuk Edelényben. Az itt dolgozó kubikosokkal hozzákezdték a sportpálya építéséhez, a Nagy-völgyi bányához épített iparvasúttól északra, a Bódva folyó partján.

Az új sportpálya avatásán szerepelt futballcsapat és vezetői 1921. június 5-én.

1921. április 10-én a Sajószentpéteri Ifjúsági Sport Egylet ellen vívta a csapat az első mérkőzését Sajószentpéteren, mely 4:2-es edelényi vezeténél félbeszakadt, mert a bírót az edelényi csapatkapitányt kiállította, és ő az egész csapatot lehívta a pályáról. A csapat ősztől vett részt a bajnokságban, addig csak edzőmérkőzéseket játszott.

1921-ben megalakult az Edelényi Iparosok Sport Egylete, amely a Bódvavölgyi Sport Club megszűnése után átvette a község sportélet-

ében a vezető szerepet. A csapat először csak 1925-ben kapcsolódott be a labdarúgó bajnokságba, addig edzőmérkőzéseket játszott a környéken megalakult csapatokkal.

A sportegylet műkedvelő előadások rendezésével tett szert plusz pénzre a labdarúgó csapat számára, mert a költségeket a tagdíjakból és a mérkőzések bevételeiből fedezték, s ez kevésnek bizonyult. Ebben az időben a legnagyobb gondot az utazás jelentette. Ahová lehetett oda vonattal utaztak, azonban volt ahová csak lovas szekérrel tudtak elmenni.

Az Edelényi Iparosok Sport Egylete futballcsapata és vezetői 1925 májusában.

A labdarúgó csapat 1926-ban a Csehszlovákiához (ma Szlovákia) került Rimaszombaton játszott barátságos mérkőzést.

Az Edelényi Iparosok Sport Egylete labdarúgó csapata a következő években az Észak-magyarországi Labdarúgó Alszövetség II. osztályú bajnokságában tovább folytatta szereplését 1930-ig, mert ettől az évtől nem szerepelt a bajnokságban, mert nem tudta fedezni a költségeit.

1931-ben Ambrózy Tibor sajtószentpéteri gyógyszerész azon csapatok számára, melyek anyagi fedezet hiányában nem tudtak részt venni az Észak-Magyarországi Labdarúgó Alszövetség által kiírt bajnokságban, vándordíj céljára egy serleget ajánlott fel. Ambrózy Kupa néven folyt ezután évről-évre a küzdelem a vándordíjért, melyet a győztes csapat egy évig birtokolt. A kupáért való küzdelemben tíz csapat vett részt. Az edelényi csapat 1935-ig játszott a kupáért.

Az 1930-as években a Kaszinó tenisz- és tekepályát építtetett, melyek népszerűek voltak a lakosság körében és sokan hódoltak a két sportnak szórakozásként és testedzéseként. Tekepálya az Iparos Körben is volt. Télen, a Bódva jegén a korcsolyázás kedvelői hódoltak szenvedélyüknek.

Az atlétika sportágban Borsovai-Lengyel Gyula edelényi ügyvédjelölt, a volt Észak-kerületi súlylökő rekorder és diszkoszvető bajnok 1934-től, a finn és svéd példákat szem előtt tartva, falusi atlétikai versenyek megszervezésével kezdett foglalkozni. Sikerült az egész Edelényi járásban jelentős tömegeket megmozgatnia.

1937-ben az Edelényi Iparosok Sport Egylete megszűnt, szerepét a község sportjában az Edelényi Polgári Lövész Egylet vette át. Az egyesület megszervezésével Pécsi Bertalant bízták meg. A megválasztott vezetőség atlétikai, birkózó, labdarúgó, úszó és vívó szakosztály működtetését határozta el, a már működő céllövő szakosztály mellett.

Az Edelényi Polgári Lövész Egylet labdarúgó csapata 1937. június 6-án.

1937-ben az ormospusztai (1953-tól Ormosbánya) bánya műszaki főtanácsosa Kellner (Keve) Béla kupát ajánlott fel a labdarúgó bajnokságban nem szereplő csapatok részére. A Keve Kupáért vívott küzdelemben hat csapat nevezett be, és a játék szervezése érdekében létrehozták a Keve Kupa Szövetséget.

1939-ben, a felvidék visszacsatolása után egyre több felvidéki település csapatával játszottak barátságos mérkőzést az edelényiek.

A második világháború kitörése után érkeztek a katonai behívók a sportolók részére is, így az Edelényi Polgári Lövész Egylet labdarúgó szakosztálya 1941 őszén kénytelen volt befejezni működését. Mivel a levante kötelezettség a tényleges katonai szolgálatra való bevonulásig tartott, zavartalanul csak a fiatalok számára volt rendszeres sportolás. A Levente szervezet a céllövész és az atlétika mellett beiktatta programjába a labdarúgást is és átvette a korábbi

labdarúgó csapat felszerelését 1942 tavaszától. Ez év őszétől megszervezték az országos Levente labdarúgó bajnokságot, így az edelényi község újra bajnoki mérkőzéseken szurkolhatott.

Edelény sportéletébe új szint hozott az 1943 júniusában, Nemzeti Munka Központ néven megalkult bányász labdarúgó csapat. A vezetőség benevezte a csapatot az Észak-magyarországi Labdarúgó Alsövetség 1943-1944. évi bajnokságába.

A Bódva parton lévő pályát a leventékkel közösen használta a csapat, de a folyó partja a gyakori áradás miatt egyre közelebb került a pályához és a labda így sokszor a folyóban kötött ki, ami hátráltatta a játékot. A labdarúgó szakosztály vezetői kérték a község vezetőit, hogy a kastélykertet engedjék át sporttelep céljára. Az engedély megadása után anyagi fedezet hiányában és a háború nehézségei miatt az új pálya kialakítása megghiúsult.

Az 1944-45-ös bajnokság még beindult, de a front közeledtével abbamaradt.

A sportélet szervezése már 1945 tavaszán elkezdődött a községben. A község vezetőitől kiiskolázták, hogy a kastélykertet megkapják sportpálya céljára, s az engedély után megkezdtek a pálya kimérését. A háborúban részt vett sportolók hazatérése megkezdődött.

A komolyabb szervezőmunka a sportélet visszaállítása és pártoló tagok toborzása érdekében 1946-ban kezdődött meg. Új sportegyesületet szerveztek Edelényi Ifjúsági Sport Egylet néven. Az egyesület működéséhez szükséges pénz

megszerzése érdekében műkedvelő előadást szerveztek a régi posta épületében, ahol a Cigány című színdarabot adták elő három alkalommal, majd bemutatták Rudabányán, Ormospusztán és Alberttelepen is. 1946-ban a labdarúgók több barátságos mérkőzést is játszottak, miként az évben szervezett nagypályás női kézilabda csapat is.

Az Edelényi Ifjúsági Sport Egylet alapszabályát 1946. augusztus 25-én fogadta el a közgyűlés. Az 1946-47. évi bajnokságban már szerepelt a csapat. A nagypályás női kézilabda csapatot anyagiak hiányában a vezetőség nem tudta benevezni a bajnokságba.

Az 1946. év őszi labdarúgó szezonjának befejezése után újra pénzgyűjtésbe kezdtek a következő bajnoksághoz. A régi községházából valamikor átalakított kultúrterem rossz állapotban volt, s azt elkérték a község vezetésétől és rendbe tették. Az avatáson, szilveszter estéjén kabaré műsort adtak elő, és táncmulatságot rendeztek. Így az egyesület saját otthonra tett szert. A kedvező helyzetet kihasználva asztalitenisz szakosztályt hoztak létre 1947 elején, és estéről-estére tele volt a terem a játék kedvelőivel. A táncmulatságok és műkedvelő előadások továbbra is a pénzszerzés eszközei voltak.

Mivel a községben ekkor még nem volt más kultúrterem, az iskolák és egyéb szervezetek ezt a termet vették igénybe, így az edzések egyre gyakoribb elmaradása miatt az asztalitenisz szakosztály élete rövidre sikerült edzőterem hiányában.

Az Edelényi Ifjúsági Sport Egylet labdarúgó csapata 1947 tavaszán.

1947 nyarán az egyesület házi atlétikai versenyt szervezett, hogy az ifjúság figyelmét felkeltse a sportág iránt. Ugyanebben az évben kezdték meg a nagypályás férfi kézilabda csapat szervezését. A csapatot néhány barátságos mérkőzés után beneveztek az egy fordulós megyei bajnokság II. osztályába, melyet megnyertek az edelényiek, így 1948-ban már a megyei I. osztályban játszottak, és a tavaszi-őszi fordulós bajnokságban első helyen végeztek, s feljutottak az NB II-be.

1948-ban megkezdtek a négy éve nem használt és elgázosodott tenispálya rendbetételét és körülkerítését, s rövid időn belül megkezdte a működését a tenisz szakosztály is. 1948-ban az asztalitenisz szakosztály is újjászerveződött, és a labdarúgó szakosztály ifjúsági csapatot szervezett.

A labdarúgó és kézilabda mérkőzésekről leírásokat készítettek és azokat kartonlapra erősítve kifüggesztették az akkor működő három fodrászüzletben, melyek így valóságos sport kaszinókká váltak, s így tartották ébren az érdeklődést a község sportja iránt.

1949-ben az Országos Sporthivatal rendelkezése értelmében a társadalmi sportegyesületeket át kellett adni valamelyik szakszervezetnek. Az edelényiek nem várták meg a központi döntést, hanem felajánlották az Edelényi Ifjúsági Sport Egyletet a bányász szakszervezetnek, amely a legtöbb taggal rendelkezett, így azt remélték, hogy eredményesen továbbfejlesztik az egyesületet. 1949 februárjában a bányász szakszervezet az egyesületnek az Edelényi Tárna Sport Egylet nevet adta, s az új vezetőségbe kizárólag új tagokat választott, tehát a korábbi egyesület vezetéséből senki sem került be. A labdarúgó csapat 1949-ben felkerült a megyei I. osztályba.

1949-ben a hatalomra jutott kommunisták elindították az MHK (Munkára, harcra kész) tömegsport mozgalmat az ifjúság számára, amely 1956 után fokozatosan megszűnt.

1950-ben a kastélykerti pálya építésére pénzt kapott az egyesület az államtól, de a pálya köré nem építettek gátat és a Bódva áradása félbeszakította a munkát. A pályát korábban is elöntötte a víz az áradások során. Az építkezést 1952-ben újra elkezdtek. 1953-ban készült el a pálya állami támogatásból és a játékos és játékvezető öltöző, szertár és gondnoki lakás alap-

jait is elkészítették, majd a következő évben befejezték az építkezést.

1950-ben a közigazgatás átszervezése során létrejöttek a tanácsok, és új járási határok kerültek kialakításra, mely során az Edelényi járáshoz több mint hatvan település tartozott. 1951-ben a Járási Tanácsoknál Járási Testnevelési és Sport Bizottságokat hoztak létre, melyek a járás sportéletét szervezték. 1951-ben megkezdődtek a járási sportbajnokságok.

1951-ben megalakult a községben a közalkalmazottak szakszervezetének sportköre az Edelényi Petőfi Sportkör, amely három szakosztállyal kezdte meg működését: labdarúgó, röplabda és sakk. A labdarúgó csapat és a férfi röplabda csapat a járási bajnokságban szerepelt, a női csapat azonban csak a spartakiádon tudott részt venni, mert nem volt megfelelő számú női csapat a járásban. Az egyesület legeredményesebb szakosztálya a sakk szakosztály volt. Az egyesület 1956-ban megszűnt.

1951-ben került sor első alkalommal a járás általános iskolai labdarúgó bajnokságának megszervezésére. A felnőtt csapat továbbra is a megyei első osztályban szerepelt, s 1953-ban a játékos létszám úgy megnőtt, hogy második csapatot is ki tudtak állítani, amely a járási bajnokságban játszott. 1951-ben tornász szakosztály alakult, melynek leány és fiú csapata néhány évig sikeresen szerepelt a versenyeken.

A labdarúgó csapat a szénbányák átszervezése miatt nem jutott megfelelő anyagi forráshoz, valamint személyi ellentétek voltak a vezetésben, így 1954-ben kiesett a megyei I. osztályból, és 1955-től a megyei II. osztályú bajnokságban szerepelt.

Ebben az időben a csapatok utazási feltételei is javultak, mert a MÁVAÚT-tól fakaruszt rendelkeztek. Öltözőt rendszerint béreltek, ekkor még nem volt saját sportlétesítményük, s volt időszak, amikor a kastély különböző termeiben öltöztek és itt volt a szertár is.

Az időközben Edelényi Bányász Sportkör nevet felvett egyesület labdarúgó csapata 1955-ben felújított pálya és új öltöző birtokában kezdhette meg működését, amely lehetőséget biztosított a fejlődéshez. Az 1955-ös és 1956-os évben az egyesületnek három labdarúgó csapata volt. Az első csapat a megyei II. osztályban, a második csapat a járási első osztályban, míg a harmadik csapat a járási második osztályban sze-

repelt. Ezekben az években nem volt ifjúsági csapata. A kispályás kézilabda csapat 1955-ben a megyei II. osztályú bajnokságban szerepelt, azonban olyan játékerőt képviselt, hogy 1956-ban ki tudta harcolni a megyei I. osztályba jutást. 1956-ban megalakult a női kézilabda csapat és benevezett a megyei bajnokságba, ahol sikeresen szerepelt. A kézilabdások a régi tenispályát tették alkalmassá a játékhoz és itt játszották mérkőzéseiket, mert korábban a vásártéren, füves pályán játszottak.

1955-ben a bányász sportkörnél teke szakosztály alakult, amely részt vett a megyei bajnokságban, de tekepálya csak 1956-ban épült, így ebben a szezonban minden versenyét idegen pályán játszotta.

A tornász női és férfi csapat továbbra is jól szerepelt a különböző versenyeken. A csapatok edzője Szigeti Ferenc testnevelő tanár volt.

Az 1956-os forradalom után a település sportját újra kellett szervezni. 1957-ben megszűnt a járási tanácsoknál a testnevelési és sport bizottság, és járási sportfelügyelőket neveztek ki.

Az egyesületben megszűntették a harmadik felnőtt labdarúgó csapatot és újjászervezték az ifjúsági csapatot, melyet beneveztek a megyei bajnokságba.

A labdarúgó csapat 1957-ben az egy fordulós bajnokságot megnyerte is visszakerült a megyei I. osztályba, s az új játékosokkal megerősített csapat a következő évben a második helyet szerezte meg. A kézilabdázók és a tekézők is sikeresen szerepeltek a megyei bajnokságban. A kézilabda férfi csapat a harmadik, a nők pedig a hetedik helyen végeztek, és a tekézők is hetedik helyezettek lettek.

A Falusi Dolgozók Szpartakiádjának országos döntőjében szerepelt tornászcsapat 1960 augusztusában. Középen Pécsi Bertalan, és az edző: Szigeti Ferenc.

1963-ban a labdarúgó csapat megnyerte a megyei I. osztályú bajnokságot és felkerült az NB. III. osztályba.

Rövid ideig működő sportkör volt az 1960-as években az Edelényi Vörös Meteor Sportkör, melyet a Földműves Szövetkezet hozott létre, a

finkei Tsz sportköre, és Borsodon a KISZ-es fiatalok sportcsoportja.

Az 1960-as évek közepén a bányaüzem támogatásával az egyesület megkezdte a pályák korszerűsítését és bővítését. A pályaavatásra 1968. július 17-én került sor, az FTC elleni mérkőzés keretében. A bányaüzem és a sportegyesü-

let nagy hangsúlyt fektetett a tömegsportra és a fiatalok sportolására. Az üzemi bajnokságok mellett rendszeressé váltak és további sportolási lehetőséget biztosítottak az üzemi dolgozóknak a Borsodi Szénbányák Vállalat körzeti bajnokságai, a járási és szakszervezeti spartakiádok és sportnapok. Az egyesület 1969-ben nyolc szakosztályt működtetett: labdarúgó, kézilabda, teke, asztalitenisz, atlétika, természetjáró, tenisz, céllövő.

Az 1970-es évektől tovább folytatódott a szakosztályok sikeres szereplése a bajnokságokban és a különböző szintű versenyeken. Az általános iskolákban és középiskolákban folyó magas szakmai munkának köszönhetően egyre több gyerek és fiatal vett részt a szakosztályok munkájában, és képzett szakemberek irányítása mellett sajátíthatták el a különböző sportágak technikáját.

Az 1972-73. évi bajnokság sikercsapata.

A labdarúgók az 1977-78-as megyei bajnokságot megnyerték, és mivel a Magyar Labdarúgók Szövetsége megszüntette az NB. III-as bajnokságot, lehetőség nyílt arra, hogy osztályozót játszva, a következő szezontól az NB. II-be felkerüljenek. A magasabb osztályba való jutásért a Nyírbátorral és a sajószentpéteri Borsodi Bányásszal kellett oda-visszavágó osztályozó mérkőzést játszani. A labdarúgók sikeresen szerepeltek az osztályozó mérkőzéseken és a következő játékosok kiharcolták az NB. II-be jutást: Banga D., Dálnoki M., Matiscsák J., Farkas Z., Hajas I., Makróczy B., Horváth E., Koleszár Gy., Németh L., Horváth A., Boros G., Takács Gy., Géber II.

A szakosztályvezetés és a csapat az Észak-Magyarország című napilapból értesült, hogy az Edelényi Bányász nem vesz részt az NB. II-es baj-

nokságban, mert nem áll rendelkezésére megfelelő anyagi forrás. Az ÁFÉSZ és a borsodsziráki Tsz vállalta ugyan a patrónus szerepét, azonban az általuk biztosított támogatás nem elég az NB. II-es osztályban való részvételhez. Ezért a Borsodi Szénbányák Vállalat támogatására is szükség van. Az újság a következőt írta: „A valószínű megoldás az lesz, hogy az Edelény a jövőben Borsodi Bányász néven működik majd a sajószentpéteri klub égisze alatt, s a hazai mérkőzéseket felváltva játsszák Sajószentpéteren, illetve Edelényben.” Végül így is lett. Erre azért kerülhetett sor, mert az edelényi bánya, mint önálló üzem 1973-ban megszűnt, és a még működő aknáját a Mákvölgyi Bányaüzemhez csatolták, így az Edelényben dolgozóktól levont kul-

turális és sport hozzájárulás kevésnek bizonyult a labdarúgó csapat fenntartásához.

Az edelényi csapat csak az 1980-81-es bajnokságban, a legalacsonyabb járási osztályban kezdett újra játszani.

1983-ban a sporttelep öltözőjét felújították. 1986-ban, amikor a kastély hasznosításával kezdett foglalkozni a városi tanács, megkezdtek egy új sportpálya építését a gimnázium mögötti területen.

1990 után a sport finanszírozásában továbbra is jelentkeztek a nehézségek. A labdarúgást vállalkozók kezdték támogatni. A szakosztályok közül a labdarúgó, az atlétikai, a karate és az 1984-ben alakult sakk szakosztály működött tovább. A sakkszakosztály kimagasló sikereket ért el az elmúlt években. 2007-ben bejutott az NB. I-es bajnokságba. Napjainkban három csapata az NB. I/B., megyei I. és II. osztályban játszik. Gondot fordítanak az utánpótlás nevelésére is.

Évente két nemzetközi versenyt szerveznek, amely országosan is kiemelkedő.

1994-ben a labdarúgó csapat az NB. III-ban játszott, azonban két év múlva újra a megyei I. osztályban volt. 1998-ban a labdarúgó csapat kivált a városi sportegyesületből és az Edelényi FC Kft. szervezte tovább a városban a labdarúgást. A Kft-t három miskolci vállalkozó és az Edelényi VSE hozta létre. Négy csapatot versenyeztettek: a felnőtt és az ifjúsági csapat az NB. III. Tisza csoportjában, a serdülő és kölyökcsoport a megyei bajnokságban szerepelt 1999-ben.

2001-ben a labdarúgó csapat megszűnt. A 2002-ben megalakult Bódva-völgyi Tömegsport Egyesület élesztette újjá a labdarúgást 2003-ban. A csapat, amely újra a legalacsonyabb osztályban kezdte a bajnokságot, 2004-ben megnyerte a körzeti bajnokságot és feljutott a megyei II. osztályba.

2004-től a Megyei I. bajnokságban szerepelt labdarúgó csapat.

A 2009-10-es szezonban a megyei II. osztályú bajnokságot nyerték meg, így a megyei I. osztályban folytathatták szereplésüket. Az egyesület motocross, darts és női kézilabda szakosztályt is működtetett egy időben, napjainkban azonban csak a Bendegúz program keretében a labdarúgás utánpótlásának nevelésével foglalkozik.

2013-ban az Edelényi Kastélysziget programjának folytatása során a kastélykerti sportpályát

az állam megvásárolta és az önkormányzat a Magyar Labdarúgó Szövetség pályaeépítési programjának keretében megkezdte egy új sporttelep kiépítését a gimnázium mögötti területen. 2014-ben elkészült egy nagy és egy kis műfüves pálya, valamint egy tenispálya, a nagy műfüves pályához lelátó, futókör és világítás. 2015-ben élőfüves pálya létesült világítással. A sporttelep építése folytatódik, a tervek már elkészültek.

A nagy műfüves pálya. (Mészáros)

A Bódva-völgyi Tömegsport Egyesület felnőtt labdarúgó csapata 2014-ben kiesett a megyei I. osztályú bajnokságból, ekkor a Tomor-Lak KSE, megyei I. osztályú bajnokságban játszó labdarúgó csapat vezetői azzal a kéréssel fordultak a város vezetéséhez, hogy mérkőzéseiket az újonnan elkészült műfüves pályán játszhasák. A

2014-es szezonat már itt kezdte a csapat, mely 2015-től Edelény FC néven szerepel a bajnokságban. A csapat edzője Németh Attila.

Az önkormányzat anyagi lehetőségeihez mérten támogatja a versenysportot és a tömegsportot.

Az Edelény FC labdarúgócsapata 2016. február 27-én, a tavaszi forduló első bajnoki mérkőzésén. (Mészáros)

Szőlőhegyek

Edelény látképe a császtai kilátóról. (Mészáros)

A mai Edelény területén, már az Árpád-korban folyhatott szőlőművelés és bortermelés, hisz már a honfoglaló magyarok is foglalkoztak vele. Edelény legnagyobb szőlőhegye a császtai, melynek területén volt a Borsodi Földvár várjobbágynak a lakóhelye, Császtai település.

Az évszázadok során művelt területek egy részét ma már nem használják, sőt a napjainkban használt szőlőkben is sok az elhagyott rész. A ma művelt területeken jó minőségű borokat készítenek a gazdák, melyekkel országos borversenyeken is kiváló eredményeket érnek el.

A Bódvától jobbra eső szőlők

A település legrégebbi szőlőhegye lehetett a **Köves-szőlő**. Az 1600-as évektől szántóföldként használták, és már csak nevében őrzi a hajdani szőlőtermesztést. Egy régi térkép szerint Alsó és Felső dűlőre oszlott. A közeli Pusztá-Edelény dűlőben lehettek a pincéi.

A **Mogyorós** a Nagy-erdő közepén, Pusztá-Edelény fölött volt, és a körülötte lévő sok mogyoróbokorról kaphatta a nevét. A szőlőt L'Huillier báró telepíttette az 1720-as években. A szőlők alatt „van egy több helyiségből álló, homokkőbe vágott pince”, mely uradalmi és dézsmapinceként szolgálhatott. Jelentős gyümölcsös is volt a területen. Az 1821-es uradalmi összeírás során rajz készült a pincéről, mely fennmaradt. Egy 1852-es leírásban a következőt olvashatjuk: „Vincellér lakás Mogyoróson. Részen kőből, részben vályogból épült, szalmával fedett, közepes állapotban... van benne 1 szoba, 1 konyha, 1 kamra”.

A korábbi urasági ház már ekkor erdőkerülő lakása, alatta pincével. Az 1840-es években a szőlőből már egy jelentős részt nem műveltek, erdőművelés folyt rajta. A házat az 1990-es évek elején bontották le.

A Nagy-erdő szélén, a nagyvölgyi úttól balra, a császtai határ felé volt a **Borda-hegy**. Forgács Ferenc gróf vagy Esterházy István gróf idejében telepíthették. 1770-ben, az előzetes úrbéri felmérés szerint 15 gazdának 79 kapás szőlője volt. A szőlőhegy neve később eltűnik, és csak a korabeli térképeken lehetett beazonosítani a területét. Egy részét benőtte az erdő, más része a Császtával határos Danczka, illetve Danszka néven máig ismert és a Nagy-Császtai szőlőhegy része.

A **Danszka** a Borda-hegy jogutódja. Nevét minden valószínűség szerint az itt is jelenlévő lengyel borkereskedőktől kapta. Egy 1851-es uradalmi felmérés szerint három hold uradalmi

szőlő volt ott. Napjainkban alsó részén sok az elhagyott szőlő, szántó és gyümölcsös.

Közvetlenül a császtai határon, a Márkus padja nyugati lejtőjén telepítették a **Kis-Császtá** (Új-hegy, Új-Császtá) szőlőt az 1700-as évek közepén az uradalom segítségével. A korabeli térképeken Új-Hegyként szerepel, a helybeliek azonban mindig Kis-Császtának hívták. Az 1770-ből származó előzetes úrbéri felmérés szerint a szőlőhegyen 10 személynek 59 kapás szőlője volt. Közelsége miatt mindig kedvelt szőlőhegye volt a településnek. Pincéi nem tartoztak a jó pincék közé, ezért több gazdának a Nagy-Császtai pincesoron is volt pincéje.

Edelény térképe az újhegyi szőlővel. Részlet. Sindler József 1770-ben készített térképéről. (Magyar Országos Levéltár)

A **Kis-Márkus** a Kis-Császtához közeli, alacsony déli fekvésű, az 1960-as évek elején telepített szőlőskert és szántó. Eredetileg tsz tulajdon volt, és a tagoknak adták ki háztájiként, majd művelői megvásárolták. Mára már elhagyott terület, mert a termést rendszeresen ellopták.

A **Kispince** a település közelében van, szőlőjét az 1760-as években az uradalom telepítette. Az 1852-es leírás több épületet is említ a szőlő területén. A Coburg uradalom bérleti is műveltették a szőlőt az 1930-as évekig, majd kipusztult.

1957-ben az edelényi Alkotmány Termelőszövetkezet szőlőtelepítésbe fogott ezen a területen. A szőlőtermelés gazdaságtalannak bizonyult ezért 1983-ban kivágták a főkéket. Napjainkra azok a szőlők maradtak meg, melyet néhány gazda telepített a termelőszövetkezet engedélyével a tsz szőlője mellett a Kővágó felé.

A **Nagy-Császtá** több szőlőművelő területre oszlik. A Nagy-hegy a szőlőhegy legjobb talajú és fekvésű része. Kettészeli a pincesor, az út alsó és felső oldalán tufába vágott, szép faragású pincék sorakoznak. A régi borházak között sok szép népi építészeti emlékű is akad, de sokat modernizáltak és újakat építettek az elmúlt években.

A pincesorától fölfelé volt az urasági szőlő, alatta az edelényi módos gazdák szőlői. Ez a sor összeért a Danszka dűlő szőlőivel.

Az uradalmi pince egykori borháza az 1910-es években. (Gröber család gyűjteménye)

2015-ben az uradalmi pince elé épített borház. (Hadobás B.)

A Nagy Császtai 1914-ben. (Földhivatal, Edelény)

A Császtai birtokot öröklő ifjabb Lónyay László (1835-1902) 1866-ban haszonbérbe adta birtokát Grőber Józsefnek. Elkerült a vidékről, de Ferenc (1861-1945) fia, Miklós Gyula borászati kormánybiztos révén neves borász lett.

1941-ben a bekecsi földbirtokos, Hosszúfalusi

Imre és felesége nevére került át az uradalom, de Svidró István ispán vezette a gazdaságot.

1945 után a birtokon termelőszövetkezet alakult. A szőlőt és a pincét felosztották egymás között a családok. A Biliz tető felé is új szőlőket telepítettek, új pincék, borházak épültek. Az uradalmi épületeket széthordták, pusztulni hagyták.

A császtai „kastély” az 1910-es években.

(Grőber család gyűjteménye)

Az 1960-as évektől nincs értéke a szőlőnek, azonban néhány kitartó régi gazda és egyre gyarapodó új gazda, új fajták telepítésével, nyaralószerű prэшázak építésével, szakszerű szőlő- és borkezeléssel új életet lehel a hegybe.

A Nagy Császtai szőlőhegy. (Hadobás P.)

Az Edelényi Hegyek Közössége 2006-tól évente megrendezi a Császtai Búcsút és szervezésükben épült egy új harangtorony, kálvária és Golgota, az önkormányzat pedig felépíttette az uradalmi pince elé a borházat. A gazdák anyagi hozzájárulásával bevezették a villanyt a hegyre. 2015-ben az önkormányzat elkészíttette a műutat a Császtára teljes hosszban.

A császtai harangtorony. (Mészáros)

A Középső- vagy Közép-hegy szőlőit elsősorban a szőlővész után telepítették banki kölcsönök segítségével a gazdák. Egy része gyümölcsös. Kevés itt a borház és pince is alig van, az itteniek a nagy-hegyi pincéikben tárolják a bort. Az utóbbi időben nagyon pusztul, sorra hagyják el a gazdák.

A Baglyas a Középső- és Alsó-hegy közötti, északi fekvésű oldal. Déli vége erdős, bozótos. Sok a pusztán hagyott szőlő.

Az Alsó-hegy déli fekvésű, erősen kemény talajú terület. Ma már nem folyik szőlőművelés a területén.

A IX. Császtai búcsú 2014-ben. (Mészáros)

Az erdőgazdaság által épített kilátó a Császtán. (Mészáros)

A Bódvától balra eső szőlők

Az **Isten-hegy** régi szőlőhegye a történelmi Borsod községnek. A szőlőheggyel kapcsolatos első dokumentum 1610-ből való. Az urasági szőlők a Ragályi, majd a Szekrényessy és a Bárczay család birtokában voltak. A szőlőterületekhez pincék is tartoztak.

A második világháború után sok új pince épült a pincesoron és új szőlőket telepítettek. A hegy legújabb része a derékegyházi dombon, az 1990-es években telepített szőlők, hétvégi telkek.

Az Isten-hegyre már az 1980-as évek közepén bevezették a villanyt a gazdák. 1994-ben Hegyközséget hoztak létre, amely 2000-ben önállóságát megtartva beolvadt az Edelény Hegyközségbe.

A **Ludmilla szőlőhegyet** volt birtokosáról, gróf Forgách Ludmilláról nevezték el. Férje, gróf Esterházy István telepítette a 18. század második felében. Jó fekvésű, jó talajú szőlő.

A 19. század végén, a szőlővész után dr. Terhes Lajos és testvére, dr. Terhes Barnabás, edelényi ügyvédek szervezésével telepítették újra. Finkei és borsodi gazdák vettek itt szőlőt. A testvérek is jelentős szőlővel rendelkeztek a hegy legjobb részén, és szép nagy borházat építettek, alatta pincével. Terhes Lajos halála után a Domen család vásárolta meg a szőlőt. A második világháború után többen használják, majd a finkei termelőszövetkezet műveli nem sok haszonnal, végül értékesíti és tíz edelényi gazda vásárolja meg a területet. Új szőlőt telepítenek, a borházat három részre osztják. Pincéi, az újak is téglaboltozatosak.

A **Sápi nagy szőlő** három részre tagolódik: *Balajti-hegy*, *Középső-hegy*, *Grófi*. A *Balajti-hegyet* a szőlővész után telepítették a balajti lakosok. A szőlők azóta többször cseréltek gazdát és ma már nem is művelik. A *Középső-hegy* szintén a szőlővész után újult meg és főként finkei és balajti gazdák tulajdonában volt, azonban már gazdái kicserélődtek. Az elmúlt években sokat fejlődött, utat építettek, bevezették a villanyt és egy vállalkozó borászatot és gyümölcsöst hozott létre a terület egy részén. A *Grófi* rész a hegy legjobb fekvésű területe. Két nagy téglalapú épület volt a területén és jelentős volt a pincéje. Az épületeket téglái miatt elbontották. 1945 után a gyümölcsösökkel együtt felparcellázták és kiosztották az igénylők között. Később új borházak is épültek, utat építettek és bevezették a villanyt.

Az Isten-hegy távlati képe. (Hadobás B.)

Az egykori Domen borház a Ludmilla szőlőhegyen. (Hadobás B.)

Sápi-hegyi prészház az 1930-as években. (Laki-Lukács László gyűjteménye)

A **Finkei-hegy** gazdái már az 1560-as években szerepeltek a dézsmajegyzékben jelentős bormennyiséggel. Az 1700-as évekből van ismét adat, gróf Esterházy István 1754-es bortörvénye.

Egy 1845-ből való rovatos összeírás szerint a finkei hegyen 25 gazdaembernek 48 és fél kápás szőlője volt. Finke község tagosítás utáni földkönyve szerint, 1861-ben 19,77 hold szőlője volt a finkei nemes családoknak.

A második világháború után felosztották az urasági szőlőket, északi részén az úgynevezett Angyal-hegyen kezdtek szőlőket telepíteni, új borházakat építeni. A régi Pincehelyen is új pincéket és borházakat építettek. Az 1960-as évektől kezdett a hegy pusztulni és ma már kevesen művelik a szőlőt.

Emlékművek, szobrok, emléktáblák

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc, az aradi vértanúk és gróf Batthyány Lajos miniszterelnök tiszteletére emelt emlékmű. (Mészáros)

Emlékművek, szobrok, emléktáblák őrzik az országban, így városunkban is jeles történelmi események, neves személyek emlékét. Nap, mint nap látjuk ezeket az objektumokat, elmegyünk mellettük anélkül, hogy tudnánk ki állíttatta, ki a készítője, vagy milyen történelmi, vagy melyik jeles személy emlékét őrzik. Mégis a város lakóinak nemzeti tudatát, lokálpatriotizmusát jelzik ezek az objektumok, valamint meghatározzák a város arculatát.

Edelény első emlékműve 1930-ban készült az első világháború helyi áldozatainak tiszteletére. A szobor alkotója vitéz Székely Károly szobrászművész. 1991-ben felújították és kiegészítették a második világháború áldozataival. 2015-ben az István király útja felújítása és átépítése miatt, a szobor talapzatának átalakítására került sor.

A világháborúk áldozatainak emlékműve. (Mészáros)

Az államszocializmus ideje alatt két emlékmű elhelyezésére került sor. Az akkori meghatározás szerint „felszabadulási” emlékművet állítottak 1960-ban Finkén, az Árpád és Bocskai utca találkozásánál, 1985-ben pedig Edelényben a Művelődési Központ előtti téren. Ez utóbbi Gyurcsék Ferenc szobrászművész alkotása. 1990 után a szocialista jelképek lekerültek az emlékművekről.

A rendszerváltoztatást követően a kastéllyal szemben, a 27-es főút mellett egy új tér kialakítására került sor, ahol 1990-ben az 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékére egy kopjafát állítottak, melyet Gál János faragott. 2006-ban átalakították a teret és ez a kopjafa lett a központi eleme a most már nem csak a szabadságharcnak, hanem a szabadságharc után kivégzett 13 aradi vértanú tábornoknak és a mártírhalt gróf Batthyány Lajosnak, az első felelős magyar kormány miniszterelnökének is őrzi az emlékét. Az új téren helyezték el az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulója alkalmával a tragikus események és áldozatok, valamint az Edelényi járás munkástanácsának elítélt tagjai emléke előtt tisztelgő emlékművet, melynek kovácsoltvas elemét Fülöp Tibor kovács, népi iparművész készítette.

A honfoglalás 1100. évfordulója alkalmával az Edelény-borsodi református egyházközség a templom kertjében kopjafát állított, amely Takács István munkája.

Szobrok, domborművek köztereken és intézmények falán, valamint belső tereikben kerültek elhelyezésre. Az első művészeti alkotás, a vörösréz lemezből domborított, Nyíró Gyula által készített Sas és kígyó az 1961-ben épült szakorvosi rendelő homlokzatára került. 1966-ban a kórház parkjában Lux Alice Gregersen Hugóné Pánsipon játszó nő, a Bányászklub bejárata mellett Kucs Béla Homlokát törő bányász című bronz szobra nyert elhelyezést.

Homlokát törő bányász. (Mészáros)

A Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakképző Iskola előkertjében lévő Olvasó lány című műkő szobrot Demjén István készítette 1975-ben. A város középiskolája egy időben a jeles szobrász, Izsó Miklós nevét viselte. Ennek emlékét őrzi a Magyar András által, a neves szobrászművésztől 1982-ben készített gipsz mellszobor, valamint a Páljános Ervin által 1983-ban alkotott dombormű a középiskola aulájában. A Művelődési Központ belső terét díszíti az 1985-ben, Schrammel Imre, Kossuth-díjas keramikus által készített relief, amely a kultúrák egymásra épülését örökíti meg. A Szent Miklós Görögkatolikus Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola aulájában található Józsay Zsolt 1997-ben alkotott domborműve Szabó Lőrinc költőről.

Az iskola 1996-tól 2011-ig, az egyház fenntartásába kerüléséig viselte a költő nevét. A Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakképző Iskola homlokzatán 1998-ban avatták fel Hoffer Ildikó keramikus Lombok alatt ülő, olvasó diákok című munkáját. 2001-ben, a magyar államalapítás 1000. évfordulóján, a Borsodi Földváron Csirpák Viktória Szent István király mellsobrát, valamint a Millenniumi emlékkeresztet helyezték el. 2007-ben a Szent István király szobrot áthelyezték a Forradalmak terére, mert a földváron megrongálták.

Szent István király mellszobra. (Mészáros)

A gimnázium készítettett 2003-ban Kossuth Lajos emlékére egy fa emlékoszlopot a finkei szociális otthon parkjába, melyet Belme Csaba faragott és Hoffer Ildikó kerámiája nyert rajta elhelyezést, valamint 2005-ben a gimnázium előkertjében avatták fel Izsó Miklós mellsobrát, Erdei Tamás

és Váraljai László alkotását. Szintén a gimnázium előkertjében látható a természet védelmére, 2006-ban felavatott kopjafa, Göröcsös Gábor munkája. Az Edelényi Hegyek Községe állíttatta 2006-ban Mazur József fafaragó Szőlősgazda című művét a Császtai Szőlőhegyen. A civilszervezet készítette el a Császtán 2007-ben a Golgotát, 2008-ban pedig a Kálváriát.

Tizennégy emléktábla található a város épületeinek falain és belső tereiben, melyek jeles eseményekre, városunkban született, vagy itt élt neves emberekre hívja fel a figyelmet. Az emléktáblákat a város, intézmények és civilszervezetek állították. A város szülöttei közül tábla őrzi az emlékét Csenkeszfai Poóts András 18. századi pap-költőnek; Ipach Ferenc Xavér jezsuita tanárnak, egyházi írónak; Kachelmann Kurt gazdasági szakembernek, szakírónak; Antal Györgynek, akit 1919-ben a cseh megszállók öltettek meg; a Finkén született Miklós Gyula, szőlész-borásznak és gazdasági szakember fiának, Miklós Ödönnek. Edelény egykori orvosa, dr. Menner Adolf, az 1848-49-es szabadságharc honvédorvosa; valamint a császtai kötődésű dr. Lónyay Ferenc szőlész-borász emlékét is tábla őrzi. Emléktáblát avattak 1996-ban a Bódva-völgyi vasút 100. évfordulóján, és 2000-ben a Borsodi Földváron tartott millenniumi megyegyűlés alkalmával. Táblát helyeztek el a gimnázium aulájában a Bódva-völgy jeles költője, Kalász László és egykori igazgatója, Kardos Sándor emlékére, az Edelény-borsodi református templom falán tábla emlékeztet a Bocskai szabadságharcra és II. Rákóczi Ferencre és az általa vezetett szabadságharcra.

A Borsodi Általános Iskola aulájának falára 2000-ben, Élet a 10. századi borsodi földvárban címmel egy szekkót festett Soltész József művész-tanár, az iskola egykori diákja, a magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmával.

A város egykori bányászatára emlékeztet az egresi városrészben 1976-ban, a volt 3-as iskola előtt elhelyezett MK 97-es önjáró biztosítóegység.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulóján felavatott emlékmű. (Mészáros)

A Művelődési Központ előtti téren álló emlékmű. (Mészáros)

Egyházak

Római Katolikus Egyházközség

(Mészáros)

A római katolikusok a 18. század végétől 1905-ig, a mai templomuk megépítéséig a kastély kápolnáját használták. Korábban a miséket a gótikus református templom északi falához épített kápolnában tartották, azonban azt rossz állapot miatt le kellett bontani.

Az új templom építésének gondolata a 19. század végén vetődött fel, amikor az ország Erzsébet királynét, gyakran használt becéző nevén Sisi, gyászolta. A római katolikus hitközség az 1898. szeptember 24-én tartott gyűlésén határozott úgy, hogy az építendő templomot Erzsébet királyné emlékének ajánlja. A templom építéséhez Szász-Coburg-Gotha Fülöp 320000 db téglát ajándékozott, a tervet pedig uradalmi építész Makovszky Ferenc készítette. Az akkori plébános, Nagy Géza és az egyházközség hívei jelentős munkával, és anyagi támogatással járultak hozzá a templom építéséhez, melyet 1905. július 2-án szenteltek fel. A templom neogótikus stílusú, római kereszt alaprajzú, 22 méter hosszú, 16 méter széles, belső magassága 11 méter, tornya pedig 26 méter. Az orgonát 1906 tavaszán építette be a neves, pécsi Angster és

Fia cég. I. Ferenc József (1848-1916) király a felesége emlékére épített templomnak tűzzománc berakásos ezüst kelyhet és ezüst paténát adományozott. Az első toronyórát 1921-ben ajándékozták.

A freskókat és a belső festést 1976-ban készítette Takács István mezőkövesdi festő és testvére. A szentélyben balra a kenyérszaporítás csodája, jobbra az utolsó vacsora látható. A templomhajóban elől, balra Jézus megáldja a gyermekeket, hátul egy vakot gyógyít meg. A kupolában lévő freskók a megváltás nagy eseményeit örökítik meg: jobbra az Angyali Üdvözlés, balra Jézus születése és a pásztorok és királyok hódolata (Karácsony), elől Jézus föltámadása (Húsvét), hátul a Szentlélek kiáradása (Pünkösd). Bal oldalon az ablak fölött Jézus a világmindenség királya (Pantokrátor: kezében az élet könyve), jobb oldalon Jézus a jó pásztor.

A szobrok az oltáron: középen Jézus Szíve, balra Szent József a Kisdeddel, jobbra Szent István király, a keresztelőkút tetején „János megkereszteli Jézust”.

A szószék oldalán a négy evangélista: Máté, Márk, Lukács és János, alatta az úgynevezett "hordozható Mária szobor" a tartójával együtt, valamikor körmeneten, rúdon, a vállukon vitték az emberek. A kis szobrocskák: balra a Prágai Kis Jézus, jobbra a Piéta, hátul balra Szent Antal, jobbra Szent Margit.

Az üvegablakok közül a középső Szent Erzsébetet ábrázolja. Különlegessége, hogy az arc Erzsébet királyné (Sisi) arca. Balra Szent Anna a gyermek Máriával, jobbra Szent László magyar király. 2014-ben készült két új üvegablak: a déli oldalra Szent II. János Pál pápa, az északi oldalra Szent Rita képével.

A mellékoltárok közül a baloldali Szent Antal, a jobboldali Szűz Mária oltára.

1992-ben új plébániai épület készült.

Az egyházközség életében nagyszabású, több éven át tartó (2010-től) munkafolyamat volt a régi katolikus temető rendbetétele. Körbekerítették és ravatalozó is épült, aminek a tornyában egy kis lélekharang van.

Jelentős esemény minden esztendőben 2005 óta a Császtai Búcsú, amely mindig római katolikus szentmisével kezdődik.

Az egyházközség 1826-ban lett újra önálló, addig Szirák (ma Borsodszirák) filiája volt. Az anyakönyveket 1828-tól vezetik. Filiái Fínke, Balajt, Ládbesenyő és Andrástanya.

Az 1963-ban Edelényhez csatolt Finkén az 1970-es években alakították át az egykori iskolakápolnát templommá. Ekkor Takács István három freskót festett. A szentélybe került Mária a Rózsafüzér királynéja, a szentély homlokzatára, bal oldalra az Emmauszi Tanítványok, jobbra pedig Jézus Magvetőről szóló példabeszéde. A 2005. évi renováláskor Soltész József, szendrői származású művész-tanár megfestette a rózsafüzér három fő témáját: az Angyali Üdvözetet, a Piétát és Mária mennybéli megkoronázását.

A népszámlálási adatok szerint a város lakosságából 3850 fő a római katolikusok száma. A templomot építésének 100. évfordulójára kívülről felújították.

Az egyházközség esperes-plébánosa Kovács László.

Belvárosi Református Egyházközség

(Civertan)

Az Edelény-Belvárosi Református Egyházközség nagy múltra tekint vissza. A nyugat-európai reformáció hamar elterjedt Edelényben is. Már 1580-ban önálló református egyházközség működött. A 14. század elején, gótikus stílusban épült korábbi római katolikus templom lett a gyülekezés helye. Az évszázadok során sok változtatás történt a templomon. 1696-ban a hívek szükségesnek tartották a bővítését. Ekkor készült el a falalériás torony is, ahol a harangokat helyezték el. Korabeli feljegyzések szólnak a szorgalmas, templomukra figyelő, érte tenni akaró emberek törekvéseiről. Sok fáradozás, áldozatvállalás, munka árán tudták megőrizni ezt az épületet az elődök olyan hosszú időn keresztül, hogy a ma élő reformátusok ugyanúgy itt tudják imádni az Istent, össze tudnak gyűlni az Ő nevében.

Az itt működő lelkipásztorok, akik rövidebb, vagy hosszabb ideig, vagy akár egy emberöltőn át látták el feladatukat, itt hagyták a lenyomatukat. Igyekeztek tanítani az embereket Isten igéjére, akaratának betöltésére és a példás, tiszta életvitelre. A nehéz történelmi időkben pedig bátorították és buzdították őket, reményt adtak a túlélésre, kitartásra.

Mások építkeztek, renováltak, mert erre volt szükség. A mai lelkészlakás 1905-ben épült. Azóta sok változáson, korszerűsítésen ment keresztül, a kor igényének megfelelően. 1970-ben a régi magtár helyén gyülekezeti terem épült. A hétközi alkalmak helyszíne 2013-ban megújult, komfortosabb lett. 2002-ben a templom melletti ingatlanon levő Iskola épületét visszakapta az egyházközség, felújította és gyülekezeti házat alakított ki belőle. 2005-től nyaranta itt tartják az öt napos, gyermek evangelizációs alkalmat, 45-50 fő részvételével.

Tiszteletben tartják az ősök, elődök emlékét is. Temetőt tart fenn az egyházközség. A gyülekezeti az emberek adományából finanszírozza a beruházásokat. A ravatalozót kétszer kellett megépíteni. Az első 2005-ben készült. Ezt 2008 nyarán egy szélvihar romba döntötte. 2010-ben újat építettek. Később az utat is megcsináltatták.

1990-től a gyülekezetben szolgáló lelkipásztor havonta egy alkalommal, vasárnap délután istentiszteletet tart a helyi kórház kápolnájában. A finkei idősök otthonában a hónap második keddjén van jelen, szolgál a gondozottak felé, valamint az egyházi ünnepekkor úrvacsorát visz.

2011. szeptember 1-vel a görögkatolikus egyház lett a korábbi önkormányzati általános iskolának a fenntartója. A hittan, bibliaismeret, egyháztörténelem oktatásában ez új lehetőségeket nyitott. Ma több mint kétszáz gyereket tanít heti 2 órában, 16 csoportban a lelkész házaspár, Szűcs Ferenc és felesége. Minden hónap első vasárnapja családi vasárnap, amikor a hittanra járó gyerekek és családtagjaik is részt vesznek az istentiszteleten. Céljuk, hogy egyre többen kapcsolódjanak be a közösség életébe.

A vasárnap délelőtti istentiszteleten a gyülekezet létszáma változó. Bizonyára ez összefüggésben van azzal, hogy az emberek mit helyeznek előtérbe, mi a fontos számukra. A hitében fejlődni akaró, Isten igéje után szomjazó keresi az Urral a kapcsolatot, örömmel találkozik a hittestvéreivel, és vállal szolgálatot az Isten dicsőségére.

Az Edelény-Finkei Református Egyházközség templomában minden vasárnap és más alkalommal, ünnepnapokon van istentisztelet. A közösség helyben lakó lelkipásztor nélkül önállóan, nagy összefogással újítja, példamutató módon rendben tartja templomát és éli meg hitét.

Istentisztelet a templomban. (Mészáros)

Edelény-Borsodi Református Egyházközség

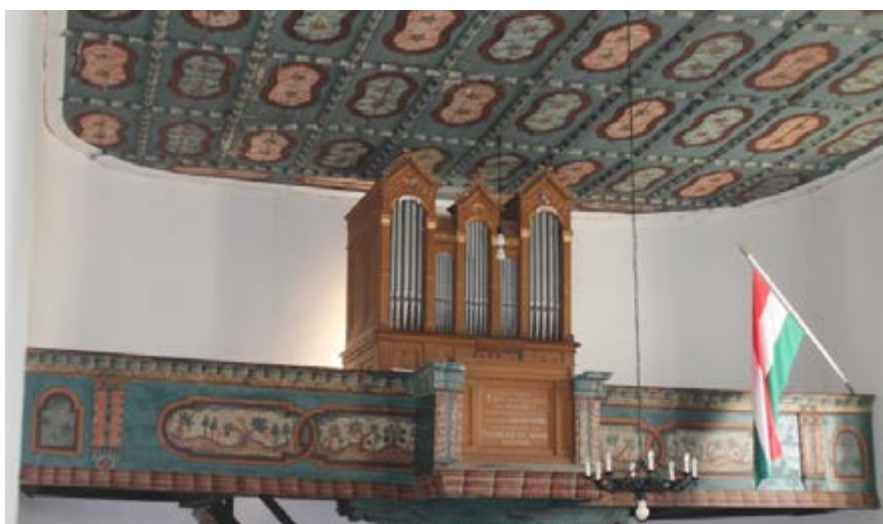
(Mészáros)

Az Edelény-Borsodi Református gyülekezet temploma a borsodi földvár dombján, de annak egykori sáncain kívül épült 11. századi plébánia templom helyén áll. 1791-ben Böhm András tervei alapján késő barokk stílusban épült. 100 táblából álló sík, festett famennyezetét, a két tájképes karzatot, az öt padelőt és a szószékkoronát Hubay Sándor naprágyi asztalosmester készítette és festette 1792-ben. A nyugati homlokzat előtti tornyot, mely íves átmenettel kapcsolódik a hajó testéhez, Csatlós János szendrői kőműves építette 1811-ben.

Az egyházközség lelkipásztora Báakai Imre, aki 1991-től szolgál a gyülekezetben. Kurátora 1992-től Bacsó Lajos.

2015 elején 156 egyházfenntartó volt a gyülekezet tagja. E városrész becsült református lakossága 200 fő. A fiatalok munkalehetőség hiányában más településekre költöznek, illetve külföldön néznek megélhetés után.

Elöregedett gyülekezettel állunk szemben, melynek egyre fogy a lélekszáma.

Festett famennyezet és karzat. (Hadobás B.)

Görögkatolikus Egyházközség

(Mészáros)

Az edelényi görögkatolikus hívek a csereháti kis falvakból, illetve Múcsonyból települtek a városba. Ennek oka egyrészt a gyerekek iskoláztatásának jobb feltétele, a munkalehetőségek nagyobb száma, és egy korszak átgondolatlan gazdaságpolitikája, amely szétverte a falusi közösségeket. Az egyházközség létszámának gyarapodását jól tükrözik a szentmisészek számai: 1882-ben 190, 1940-ben 219, 1983-ban 1000 görög szertartású lakosa volt a településnek.

A görögkatolikus hívek ellátását dr. Gulovics Andor múcsonyi parókus vezetésével, segédlelkészei végezték. Kezdetben a helyi római katolikus templomban, majd 1959-től az akkor Április 4 út (ma Miklós Gyula út) 4. szám alatt lévő lakóházból átalakított, Istenszülő tiszteletére felszentelt saját kápolnában tartották az istentiszteleteket. 1964-ben Edelénybe helyezték Obbágy Miklóst, aki kezdetben segédlelkésként, majd parókusként szervezte és építette tovább a közösséget.

Az egyházközség létszáma gyorsan nőtt, így nagyobb liturgikus térre volt szükség. A Török Ferenc tervei alapján készült templom alapkövét 1979-ben rakták le, majd Rakaczki Mihály parókus áldozatvállalása és a hívek fáradságot nem ismerő munkája négy év alatt építette fel. A város egyik emblematisztikus épületévé vált

templomot dr. Keresztes Szilárd püspök szentelte fel 1983. szeptember 18-án.

Az impozáns épület hajója hatszög alaprajzú, famennyezetes, kívülről rakaccai kővel borított. A bizánci építészeti hagyomány döntően meghatározza az alkotást, amelynek képállandóságát Bélaváry Alice és Janka Ferenc festette. A falakon látható monumentális kompozíciók Nemcsics Antal alkotásai, az ünnepek ikonjait pedig Janka Gábor készítette.

Az egyházközséget 2001-től Béres Miklós helynök vezette, aki széleskörű lelkipásztori munkával és felelősséggel építette tovább a közösséget.

2010. június 4. az egész városnak, és a görögkatolikus híveknek is igazi megpróbáltatást jelentett. A Bódva gátján emelt homokzsákfal nem tudott ellenállni a víz nyomásának, s a lezúdult folyó több utcát elöntött, s a templomban is napokon keresztül állt a víz.

Az árvizet követően lett az egyházközség parókusa Marincsik László. Az egyházközség jelentős szerepet vállalt a görögkatolikus egyház fenntartásába került óvoda, általános iskola és középiskola gyermekei hitéletének gondozásában.

2014-ben felújították a templommal egybeépült egykori parókiát, melyet a hívek ma kö-

zösségi házként használnak. Ez az épületrész ad otthont az egyházközség fenntartásában immár öt éve működő házi segítségnyújtó szolgálatnak

is, amellyel az egyházközség intézményesült formában is igyekszik megfelelni az irgalmasság krisztusi parancsának.

A máriapócsi könnyező Szűz Mária kép Edelényben 2015-ben. (Mészáros)

Intézmények a városban

Borsod Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Edelényi Járási Hivatala

(Mészáros)

Edelény legfiatalabb, mégsem történeti előzmény és múlt nélküli intézménye a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Edelényi Járási Hivatala, mely a „a járások kialakításáról, valamint egyes ezzel összefüggő törvények módosításáról szóló 2012. évi XCIII. törvény” alapján 126 fős létszámmal 2013. január elsején jött létre. Illetékességi területe, amelyet a járási hivatalokról szóló 218/2012 (VIII.13.) Kormányrendelet határoz meg, 717,86 km²-t foglal magában, ennek 45 településén, köztük két városában összesen 33 025 fő él.

Magyarországon a járások száma 175, a velük azonos feladatot ellátó fővárosi kerületi hivataloké pedig 23, ezek a megyei és budapesti kormányhivatalok szervezeti egységeiként működnek. A járások Magyarországon évszázados

múltra visszatekintő, az egyes megyék részét képező települések meghatározott csoportját magukban foglaló közigazgatási egységek. 1983 és 2012 között működésük szünetelt, helyettük előbb város- és nagyközségkörnyékek, majd kistérségek léteztek. A Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program keretében megvalósult ismételt létrehozásuk tehát visszatérést jelent a magyar közigazgatás történelmi hagyományaihoz. Érdemes megjegyeznünk, hogy Edelény 1886 és 1983 között egyszer már betöltötte jelenlegi járási székhely szerepét.

Az Edelényi Járási Hivatal szervezete annak felállításakor törzshivatali és szakigazgatási szervezeti egységekből állt. 2015. április 1-jével ezen szervezeti struktúra osztályos szervezetre változott, mely által jelenleg hat osztályból tevődik

össze az alábbiak szerint: Hatósági és Gyámügyi Osztály, Kormányablak és Okmányirodai Osztály, Foglalkoztatási Osztály, Földhivatali Osztály, Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Osztály és Népegészségügyi Osztály. Az utóbbi kettő illetékessége kiterjed a kazincbarcikai, a putnoki és az ózdi járás területére is. Az Edelényi Járási Hivatal Edelény, Borsodi út 26. szám alatti székhellyel a város több pontján látja el hatósági feladatait. Az edelényi Kormányablak 2015. október 5-én kezdte meg működését. A Járási Hivatal vezetője dr. Hudák Zita, helyettese dr. Bakó András Gyula. Az Edelényi Járási Hivatal osztályai a jogszabályokban foglalt, folyamatosan bővülő hatáskörükbe utalt ellenőrzési, hatósági, képzési, informatikai, közfoglalkoztatási koordinációs, szociális ellátási és államigazgatási feladatokat végeznek, valamint közreműködnek a kormányzati célkitűzések helyi megvalósításában.

Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke így fogalmazta meg 2012-ben a kormányhivatalok és kormányhivatalnokok célját: „Önökön múlik, hogy az emberek valóban úgy érezzék, minőségi változás történt, úgy érezzék, hogy az újjászervezett magyar állam tényleg képes betölteni mindazokat a funkciókat, amelyeket a 21. században méltán várnak el tőle. Meg kell mutatniuk, hogy minden esetben szem előtt tartják, hogy nem az emberek vannak a hivatalért, hanem a hivatal van ő értük. Az állampolgár szót akár meg is fordíthatnánk a polgárok állama kifejezésre. Ez a célja az új közigazgatási rendszernek. Az, hogy egy abszolút segítőkész, polgárbarát, a hivatali ügyintézésen túli szolgáltatást kapjon minden ember a jövőben.” Az Edelényi Járási Hivatal vezetői és dolgozói e célkitűzéseknek, a Jó Állam koncepciója *bonum publicum* érdekében történő megvalósításának kívántak a múltban, és kívánnak a jelenben és a jövőben is megfelelni.

Okmányirodai Osztály

Az Okmányirodai Osztály Edelényi Kormányablaka (Edelény, Borsodi út 26.) és a Szendrői Kirendeltség Okmányirodája (Szendrő, Hősök tere 1.) az alábbi feladatokat látja el:

- az egyéni vállalkozóról és az egyéni cégről szóló törvényben, valamint az annak felhatalmazása alapján kiadott rendeletekben meghatározott feladatok,
- a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvényben, és az annak felhatalmazása alapján kiadott rendeletekben meghatározott lakcím-nyilvántartás,
- a külföldre utazásról szóló törvényben és az annak felhatalmazása alapján kiadott rendeletekben meghatározott útlevél-igazgatási feladatok,
- a közúti közlekedésről szóló törvényben, a közúti közlekedési nyilvántartásról szóló törvényben, és az annak felhatalmazása alapján kiadott rendeletekben meghatározott közlekedési igazgatási feladatok,
- a személyi igazolvány igényléssel kapcsolatos feladatok,
- a mozgáskorlátozottak parkolási igazolványával kapcsolatos feladatok,
- az illetékekről szóló törvényben, és az annak felhatalmazása alapján kiadott rendeletekben meghatározott pénzügyi igazgatási feladatok,
- a magyar állampolgárságról szóló törvényben, és az annak felhatalmazása alapján kiadott rendeletben meghatározott feladatok,
- ügyfélkapu létesítésével kapcsolatos feladatok,
- Nemzeti Egységes Kártya előállításával kapcsolatos feladatok.

Az Okmányirodai Osztály Edelényi Kormányablaka a fent megjelölt feladatokon túl ellátja

- a kormányablakokról szóló kormányrendeletben meghatározott integrált ügyfélszolgálati feladatait (Többek között az alábbi eljárások kezdeményezhetők: a kereskedelmi tevékenységek bejelentésével, engedélyezésével kapcsolatos eljárás, álláskeresői eljárások, anyakönyvi igazgatás eljárás, ellátások megállapítása iránti eljárás, lakástámogatási eljárás, reklámfelügyeleti eljárás, rendészeti feladatokhoz kapcsolódó eljárás, szociális igazgatással kapcsolatos eljárások)

Osztályvezető dr. Bakó András Gyula.

Hatósági és Gyámügyi Osztály

A Bányász u. 2. szám alatt dolgozó osztály feladatai a következők:

Szociális feladatok

Ápolási díjra való jogosultság (súlyosan fogyatékos, tartósan beteg 18 év alatti személy ápolását végző, valamint fokozott ápolást igénylő súlyos fogyatékos személy ápolása) megállapításával, megszüntetésével kapcsolatos feladatok.

- Egészségügyi szolgáltatásra, időskorúak járadékára való jogosultság megállapításával, megszüntetésével kapcsolatos feladatok.
- Közgógyellátás megállapításával, megszüntetésével kapcsolatos feladatok.
- Aktív korúak ellátásával kapcsolatos ügyintézés.
- Hadigondozottak ellátásával összefüggő feladatok.

Környezetvédelmi, természetvédelmi feladatok

Első fokon eljár levegőtisztasági-védelmi hatósági ügyekben, nádaratáshoz, nádégetéshez szükséges hatósági engedély kiadása nem természetvédelmi területen.

Közművekkel, energiaszolgáltatással kapcsolatos feladatok

- Földgáz és villamos energia elosztó kérelmére a fogyasztásmérő berendezés leolvasásának, ellenőrzésének, cseréjének, a földgázelosztási szolgáltatásból történő felfüggesztéshez szükséges intézkedéseknek, vagy a felhasználói berendezés ellenőrzésének a tűrésére és együttműködésre vonatkozó kötelezettség megállapítása.

- A közegészségügyi és a környezetvédelmi és a vízgazdálkodási jogszabályok megsértése esetén az ingatlanok bekötésének a tulajdonos költségére történő elrendelése.
- Közműves ivóvíz és szennyvízelvezető hálózat használatával kapcsolatban a fogyasztó kötelezése a szolgáltató hozzájárulása nélkül végzett bekötés, a bekötéssel összefüggő építmény, berendezés, felszerelés elbontására, illetőleg leszerelésére, ha a berendezés műszaki szempontból nem felel meg, átalakítására, a szolgáltatói hozzájárulás utólagos megszerzésére.

Szabálysértésekkel, büntetés-végrehajtással kapcsolatos feladatok

- Általános szabálysértési hatóságként jár el.
- A bíróság értesítése alapján gondoskodik a járművezetéstől eltiltás esetén az ezzel összefüggő feladatok ellátásáról.
- Ellátja a szabálysértési elzárás végrehajtásához kapcsolódó feladatokat.

Gyámügyi igazgatással összefüggő feladatok

- A gyermekek védelmével kapcsolatos ügyek.
- A pénzbeli és természetbeni támogatásokkal kapcsolatos ügyek.
- Az örökbefogadással kapcsolatos eljárások.
- A gyermek családi jogállásának rendezéséhez kapcsolódó ügyek.
- A kapcsolattartással, a szülői felügyeleti joggal és a gyermektartásdíjjal kapcsolatos ügyek.
- A gyámsággal, gondnoksággal, előzetes jognyilatkozattal és támogatott döntéshozattal kapcsolatos feladatok.

Osztályvezető Jancsó-Bak Anikó.

Földhivatali Osztály

A Földhivatali Osztály épülete. (Hadobás B.)

Az István király útja 52/a számú épületben található osztály a következő feladatokat látja el:

- ingatlan-nyilvántartás,
- földmérés,
- a földhasználati nyilvántartás vezetése,
- közreműködés a birtok-összevonási célú önkéntes földcsere megszervezésében,
- termőföldek hasznosítási, valamint ideiglenes- és mellékhasznosítási kötelezettségének ellenőrzése,
- a földművesek, a mezőgazdasági termelőszervezetek és a mezőgazdasági üzemközpontok nyilvántartásának vezetése,
- a telekalakítási eljárásokkal kapcsolatos feladatok.

Osztályvezető Horváth Dénes.

Foglalkoztatási Osztály

Az osztály az István király útja 51. szám alatt tevékenykedik és az alábbi feladatokat látja el:

- az álláskereső nyilvántartásba vétele, az álláskeresői járadék, álláskeresői segély megállapítása, szüneteltetése, megszüntetése és visszakövetelése,
- a hatáskörébe tartozó ügyekben a pénzeszközök visszakövetelése,
- közreműködik a munkaerő-piaci szolgáltatások szervezésében és bonyolításában,
- nyilvántartja a csoportos létszámléépítésre vonatkozó bejelentéseket,
- munkaközvetítést végez,
- fogadja a munkaerőigényekre vonatkozó bejelentéseket,
- munkaerő-piaci programokat kezdeményez, szervezi azok végrehajtását, ellátja a központi programokkal, a pályázatok kezelésével, az azokkal kapcsolatos tájékoztatással, véleményezéssel, döntés-előkészítéssel kapcsolatos feladatokat,
- ellátja a közfoglalkoztatási programokhoz kapcsolódó feladatait,
- közreműködik a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal európai uniós programjainak végrehajtásában (TÁMOP, GINOP).

Osztályvezető Győrfi Ádám.

A járási hivatal Foglalkoztatási Osztályának épülete. (Mészáros)

Népegészségügyi Osztály

Az osztály a Városháza épületében nyert elhelyezést és a következő feladatokat látja el:

- közegészségügyi feladatok,
- szakfelügyeleti feladatok az egészségügyi szolgáltatók felett,
- részt vesz a lakosság egészségének megőrzését célzó népegészségügyi programok végrehajtásában,
- ellátja a hatályos jogszabályokban meghatározott hatósági, szakhatósági feladatokat,
- ellenőrzéseket végez,
- nyilvántartásokat vezet,
- eljár a panaszok, közérdekű bejelentések ügyében.

Az osztály vezetője dr. Király Mária.

Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Osztály

A Belvárosi út 2. szám alatt tevékenykedő osztály az alábbi feladatokat látja el:

- élelmiszer-biztonsági feladatok,
- takarmányellenőrzési feladatok,
- élelmiszerlánc-felügyeleti, állategészségügyi és állatvédelmi feladatok,
- állatvédelmi hatáskörében intézkedés kezdeményezése az állat kíméletére és az állatkínzás tilalmára vonatkozó rendelkezések megsértése esetén állatvédelmi hatósággént jár el,
- állatvásár, állatpiac, állatkiállítás engedélyezése,
- állandó, vagy ideiglenes manezséria működésének engedélyezése.

Megbízott osztályvezető dr. Farkas Imre.

Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Edelényi Tankerülete

(Mészáros)

A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Edelényi Tankerületének illetékességi területe megegyezik a 2013-ban létrejött Edelényi Járás területével. A járás településszerkezete aprófalvas, 45 települést foglal magába. Az edelényi tankerülethez 12 székhely intézmény tartozik 2013. január elsejétől.

Feladata az állami fenntartású közoktatási intézmények fenntartása és működtetése. A tankerület élén tankerületi igazgató áll, akinek feladata a tankerület képviselése, kiadmányozás, a ráruházott munkáltatói jogok gyakorlása, fenntartás és működtetés, szakmai értekezletek összehívása és vezetése, javaslatot tesz az elnöknek a köznevelési intézmények létesítésére, átszervezésére, megszüntetésére, tevékenységi körének módosítására. A fenntartó nevében jóváhagyja a köznevelési intézmények (általános iskola és alapfokú művészeti iskola) tantárgyfelosztását, továbbképzési programját, egyetértési jogot gyakorol a Szervezeti és Működési Szabályzat, Pedagógiai Program, Házi rend vonatkozásában, a hatáskör gyakorlója nevében másodfokon dönt a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV törvényben nevesített ügyekben. A KLIK Szervezeti és Működési Szabályzatában megfogalmazottak szerint gondoskodik a tankerület alkalmazottainak, illetve a köznevelési in-

tézmény vezetőjének kiválasztásáról, a munkavállalói jogviszony létesítésével és megszüntetésével kapcsolatos eljárás előkészítéséről, illetve lefolytatásáról.

A 12 székhely intézmény 10 településen (Edelény, Boldva, Borsodszirák, Lak, Szendrő, Szuhogy, Szendrő, Szalonna, Bódvaszilas, Szin, Rakaca) és 4 tagintézmény további négy településen található (Nyomár, Perkupa, Tornanádaska, Hidvégardó).

A 12 intézményből 11 intézmény fenntartói és működtetői feladatait látja el.

Egy intézményben, az Edelényben lévő Borsodi Általános Iskolában fenntartói feladatait végzi. A tankerülethez tartozik még az Ujj Viktor Géza Alapfokú Művészeti Iskola, amelynek székhelye Szendrő és további hét helyen van telephelye.

Az intézményekben a 2015/16. tanévben 2564 tanuló képzése, nevelése történik, melyből a hátrányos helyzetű tanulók száma 2230 fő, 87%, ebből a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma 1640 fő, 64%. A tankerületben a 2014/2015-ös tanévtől megszervezésre került az utazó gyógypedagógusi hálózat, mely az integrált sajátos nevelési igényű tanulók nevelését-oktatását végzi, központja a Szendrői Apáczai Csere János Általános Iskola.

A betöltött határozatlan idejű közalkalmazotti állások száma: 298. Nyolc betöltetlen üres állás-hely van.

A tankerületben az általános iskolai bejáró tanulók 18,3 %-a 28 településről jár be szervezetten.

Az edelényi tankerület igazgatói feladatait Székelyné Varga Mária Ágnes a kazincbarcikai tankerület igazgatója látja el.

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Edelényi Tagintézménye

Edelény Város Önkormányzata 1997-ben létrehozta a Nevelési Tanácsadó Intézetet, mivel a térségben ez a feladat 1992-től ellátatlan volt. Az akkor még Családsegítő és Nevelési Tanácsadó Intézetet az edelényi önkormányzat működtette. 2008. január 1-től az intézmény kettévált. A Családsegítő Szolgálatot a Városi Önkormányzat működtette tovább, a Nevelési Tanácsadó Intézet fenntartója az Edelényi Kistérség Többcélú Társulása lett. Működésüket 2013. január 1-től átvette a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ, majd a pedagógiai szakszolgálatok beolvadtak a 2013. szeptember 1. napjával létrehozott Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakszolgálatba. Ez a változás nem befolyásolta működésüket és feladatellátásukat, továbbra is térségi feladatot látnak el. Jelenleg 47 település 14 általános iskolájában, 1 középiskolájában és 21 óvodájában végzik a szakszolgálati tevékenységet.

Az intézmény szakemberei a különböző terápiákat (logopédia, gyógytestnevelés, pedagógiai fejlesztés) az intézményekben biztosítják az óvodások és az iskolások számára. Bizonyos esetekben azonban a feladatellátás (korai fejlesztés, fejlesztő nevelés, pszichológiai terápiák, illetve a különböző pedagógiai és pszichológiai diagnosztika) az intézményben történik.

A pedagógiai szakszolgálat feladata a beilleszkedési-, tanulási- és magatartási nehézséggel küzdő gyermekek problémáinak kezelése a szülők bevonásával 18 éves korig. A szakmai feladatokat pszichológus, gyógytestnevelő, gyógypedagógus, logopédus, szakszolgálati titkár látja el.

A szolgáltatást az oktatási intézmények az orvos javaslatára, vagy a szülő kérésére vehetik igénybe. Az ellátás ingyenes.

Tevékenységi köreik:

- fejlesztő nevelés, korai fejlesztés, oktatás és gondozás
- székértői bizottsági tevékenység
- nevelési tanácsadás
- logopédiai ellátás
- gyógytestnevelés
- kiemelten tehetséges gyermekek ellátása

A nevelési tanácsadás alapfeladata a magatartási, beilleszkedési, teljesítménybeli, tanulási zavar, neurotikus tünet diagnosztizálása, terápia, neveléssel kapcsolatos problémák megoldásának segítése, szakvélemény készítése, rehabilitációs célú foglalkoztatás a pedagógus és a szülő bevonásával. A nevelési tanácsadóra jellemző munkamód a „team-munka”. Ez az esetek döntő többségében különböző szakemberek együttműködését jelenti.

A logopédiai ellátás, beszédjavítás feladata a 3-18 éves beszédhibás gyermekek vizsgálata, terápiája. El kell végezni az 5. életévüket betöltött gyermekek beszéd- és nyelvi fejlettségének vizsgálatát, ennek eredménye alapján további pedagógiai, pszichológiai, orvosi vizsgálatot kezdeményezhet. A logopédiai ellátásban való részvétel életkortól független, bármikor megkezdhető.

A gyógytestnevelés célja a mozgásszervi deformitásokkal és belgyógyászati panaszokkal küszködő, illetve a testi képességekben visszamaradó tanulók panaszainak csökkentése, a panaszok megszüntetése a testnevelés eszközeivel.

A gyógytestnevelés feladata többek között az elváltozások helyreállítása a testnevelés eszközeivel, képességek fejlesztése, mozgáskészség és mozgásműveltség kialakítása, testmozgás, sport megszerettetése.

A tankerületi szakértői bizottság feladatai:

- a) A 3. életévüket betöltött gyermekek teljes körű pszichológiai, pedagógiai, gyógypedagógiai vizsgálata.
- b) Az iskolába lépéshez szükséges fejlettség megállapítása.
- c) A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség megállapítása vagy kizárása.
- d) A sajátos nevelési igény gyanúja esetén továbbítás a megyei szakértői bizottsághoz.

A kora gyermekkori intervenció, mely 0-6 éves korú, megkésett, eltérő fejlődésű, vagy fejlődési zavar szempontjából veszélyeztetett kisgyermeknek és családjának nyújt:

- egyénre szabott, tervszerűen felépített fejlesztő és terápiás programot,
- egyéb szociális segítséget és tanácsadást.

A kora gyermekkori intervenció egy szolgáltatás-rendszer, mely egyedülálló módon több szakember (gyermekorvos, gyógypedagógus, mozgásterapeuta, integrációs szakember) együttes munkáját feltételezi, és maximálisan szem előtt tartja a gyermek állapotát csakúgy, mint a család igényeit és körülményeit. A tevékenység célja, a gyermek egészségének és jólétének biztosítása, a családi kompetenciák erősítése, a fejlődési késések minimalizálása.

A tagintézmény igazgatója Kerekes Imréné.

Oktatás

Edelényben 1948-ig az iskolák államosításáig felekezeti oktatás folyt.

I. István (1000–1038) király a hazai keresztény egyház megszervezésével nemcsak keresztény hitre térítette és ezzel bekapcsolta a magyarságot a nyugati keresztény közösségbe, de megteremtette a nyugat európai oktatási-nevelési rendszer hazai meggyökereztetésének lehetőségét is. A káptalanok, a falvak plébániái, valamint a bencés szerzetesek kolostorai által kialakított szilárd rendszer keretében rakta le az ország területén az iskolaszervezet alapjait.

Államalapító királyunk úgy rendelkezett, hogy minden tíz falu építsen magának templomot, s a templom papját a lakosok pontosan meghatározott javadalommal lássák el. A püspököknek kell gondoskodniuk saját egyházmegyéjükben a szertartásokhoz szükséges könyvekről, s ugyancsak az ő kötelességük papokat képezni és felszentelni a plébániák számára.

Városunkban az oktatás egyidős lehet az államalapítással, hisz Borsodon már a 11. században volt esperesi- és plébániatemplom. Edelény gótikus temploma 1330 körül épült, s valószínű, hogy itt is folyt oktatás. A törökök állandó zaklata miatt a település többször elnéptelenedett. Ezen időszakokat leszámítva, az iskolák államosításáig volt római katolikus iskola. Borsodon a re-

formáció elterjedésével megszűnt a római katolikus egyház iskolája, s csak 1946-ban kezdték újra az oktatást. A finkei iskoláról az első adat 1876-ból való, azonban minden bizonnyal már jóval korábban is létezett iskola a római katolikus egyház felügyelete alatt.

Az edelényi reformátusok, már 1580-ban működtettek iskolát 18 tanulóval. Ebben az időben vették birtokba a római katolikusok templomát. A borsodi református iskola működésével kapcsolatos első, konkrét adat 1598-ból való, a Protokollumban (javadalmi jegyzőkönyv) olvashatunk róla. Finkéről a református vallású gyerekek sokáig Edelénybe jártak iskolába. Iskolát 1865-ben építettek számukra.

Az 1868-ban létrehozott izraelita iskola magániskolaként működött 1944-ig a zsidóság deportálásáig.

Az 1948-as államosítást követően Edelényben a római katolikus és református iskola összevonásával jött létre az állami általános iskola, miként Borsodon és Finkén is. Borsodot 1950-ben Edelényhez csatolták így az edelényi iskola 1. számú, a borsodi 2. Számú Állami Általános Iskola lett. A borsodi iskola tagiskolája volt egy időben az abodi, a balajti, a damaki és a ládbesenyői.

A 2. Számú Általános Iskola 1989-ben. (Hadobás P.)

1958-ban az Egresen a bányász lakótelep gyermekeinek iskoláztatása érdekében új iskolát épített, mely 3. Számú Állami Általános Iskola lett. 1963-ban Finkét is Edelényhez csatolták így az ott lévő iskola, amely szintén 1958-ban épült, lett a 4. számú általános iskola.

Az Edelényhez tartozó Császtá-pusztán is folyt oktatás 1945-től az 1960-as évek elejéig, előtte az itt lakó gyerekek Edelénybe jártak iskolába.

A 4. sz. általános iskolát 1973-ban a 3. sz. iskolához csatolták és a felső tagozatosok 1991-ig az újra önállóvá válásig jártak ide Finkéről. 2002-ben felvette a Finkei Általános Iskola nevet, azonban a gyermek létszám csökkenése miatt 2004-ben a borsodi iskola tagiskolája lett, majd 2007-ben végleg bezárták.

Az 1970-es években az értelmileg sérült gyermekekkel való foglalkozás a 2. Sz. Általános Iskolában kezdődött. 1980-ban már négy csoportban foglalkoztak a gyerekekkel, s ekkor a 2. sz. iskola tagiskolájaként működött, majd 1983-ban, amikor az 1. sz. iskola alsó tagozatos tanulói átköltöztek az Antal György úti épületből a Borsodi úti új épületbe, megkapták az Antal György úti épületet és létrejött az önálló Kisegítő Iskola a város 5. Sz. Általános Iskolájaként. 1993-ban

megszűnt az önállósága, a 4. Sz. Általános Iskolához telepítették, majd a következő évtől az Alapítványi Munkaiskola (ma Új Esély Oktatási Központ) vette át a feladatát.

1986-ban Nevelési Tanácsadó Intézetet hoztak létre, melynek a feladata az iskolaérettségi vizsgálatok elvégzése, a tanulási, magatartási, beilleszkedési zavarokkal rendelkező gyerekekkel való foglalkozás volt. Körzeti feladatot látott el 1991-es megszűnéséig.

2003-ban a 3. Sz. Általános Iskolát a Borsodi Általános Iskolához (A 2. Sz. Általános Iskola 2000-ben vette fel az egykor önálló településrész nevét.) csatolták, így az véglegesen bezárta kapuit.

2008-ban az önkormányzat a város oktatási intézményeit összevonta és létrehozta a Városi Oktatási Központot, melyben a nevelés és oktatás a bölcsődés korosztálytól a középiskolás korosztályig folyt. Ebben az időben a szuhogyi óvoda és általános iskola is a VOK-hoz tartozott.

A gazdasági helyzet változásai egyre nehezebbé tették az önkormányzat számára a város intézményeinek fenntartását, ezért 2011-ben úgy döntött a képviselő-testület, hogy a belvárosi általános iskolát és a gimnáziumot átadja a görögkatolikus egyháznak, majd 2013-ban a Nefelejcs Óvodát is.

Tanoncok, majd később ipari tanulók képzése is volt Edelényben 1929-től 1967-ig.

A gimnáziumi képzés 1962-ben kezdődött, az egresi iskolában a Tokaji Ferenc Gimnázium kihelyezett osztályaként 1963 szeptemberéig, a helyi gimnáziumépület elkészültéig. 1973-ban diákkotthon létesült a bányauzem megüresedett irodaházában, az egykori munkásszállóban a Szentpéteri út végén, amely 100 fő befogadására volt alkalmas. A tanulói létszám csökkenése és a bejárás feltételeinek javulása miatt a létszám fokozatosan csökkent, ezért a gimnáziumhoz 1999-ben egy kisebb befogadó képességű kollégiumot építettek, majd 2007-ben megszűntették, mivel már nem volt rá igény.

Az óvodák létesítésének előzményeit 1938-ra lehet visszavezetni, amikor a szülők még csak nyári időszakban, az aratás és egyéb mezőgazdasági munkák időszakában adták 3-5 éves gyermekeiket az óvodába, hogy mentesüljenek a gyermekgondozás napközbeni teendői alól. A nyári óvoda a római katolikus iskola épületében volt. A gyermeklétszám nyaranta 80-120 fő között volt, és ebben a formában 1948-ig működött. A mai értelemben vett óvoda 1949 szeptemberétől működik. A deportálás miatt megüresedett zsidó paplakban és boheriskolában

helyezték el az óvodát. Az épület vizesedett, egészségtelen volt, így egy szintén üresen maradt épületbe, a Deák Ferenc u. 22. számú házba költözött az óvoda. Idővel kinőtte az épületet ezért 1959-ben a kastélyba helyezték át. 1969-ben új óvodát építettek a város központjában. 1973-ban a mai István király úton, egy magánházból alakítottak ki óvodát ez lett a 2. sz. óvoda, 1977-ben pedig az Egresen, mely 3. számú lett, majd a mai Miklós Gyula úton 1980-ban megépült a 4. sz. óvoda. 1984-ben az 1. számú óvoda mellett 40 férőhelyes bölcsődét építettek, melyet 1991-ben bezártak és óvodások vették birtokba, majd 2004-ben újra indult a bölcsődei ellátás. 1993-ban összevonták az 1. és 2. sz. óvodát. 1995-ben az 1. sz. óvoda a Mátyás Óvoda, míg a 4. sz. óvoda a Nefelejcs Óvoda nevet vette fel (2013-tól a Szent Miklós Görögkatolikus Általános Iskola tagóvodája Ol-talom néven.).

A várossá nyilvánítás után a tanács és az önkormányzat is igyekezett minél jobb feltételeket biztosítani a nevelő-oktató munkához. A harminc év alatt valamennyi intézményben volt bővítés és felújítás, többségében pályázati pénzből.

1973-ban ebben az épületben nyílt meg a 2. sz. óvoda. Az épületet 2015-ben felújították, jelenleg a Családsegítő Szolgálat található benne. (Hadobás P.)

Mátyás Napközi Otthonos Óvoda és Bölcsőde

(Mészáros)

Az intézmény négy épületben működő óvodakomplexum, melynek két épülete a belvárosban, míg egy az egresi, egy a finkei városrészben helyezkedik el. 1984-ben négy csoporttal indult a bölcsődei ellátás, amely 1991 és 2004 között szünetelt. Jelenleg három csoporttal működik.

2013. október hónapban kezdték meg az ÉMOP-4.3.1/A-11-2012-0003 kódszámú pályázat keretében a Mátyás Óvoda 1-es épületének bővítési és felújítási munkálatait. A bővítésnek köszönhetően egy csoportszobával, egy tornateremmel gazdagodott és a meglévő csoportszobák is összességében közel 60 m²-rel nagyobbak lettek. Tágas előszoba is készült, és beépítették a tetőteret, így lehetősége van az intézménynek megbeszélések, előadások, kisebb konferenciák megtartására, illetve a három szobában kisebb létszámú csoportok részére foglalkozásokat tarthatnak.

2015-ben felújításra került a finkei városrészben található, egykor általános iskolaként működő épület, amelyben 2016. első felétől egy, majd szeptembertől még egy óvodai csoport kap helyet.

Az intézmény épületeinek bővítésével a gyermeklétszám és a dolgozói létszám is emelkedik. Jelenleg 37 fő dolgozik az óvodában, ebből 6 fő a bölcsődei ellátásban vesz részt. Az óvodapedagógusok mindegyike rendelkezik szakvizsgával, két főnek mesterpedagógusi végzettsége van.

Az óvoda 2013-ban csatlakozott a Néphagyományőrző Óvodapedagógusok Egyesületéhez. Elkészítették a *Néphagyomány éltető, természet közeli, családokkal együttműködő óvodai programot*, melynek szellemében nevelik a gyerekeket.

A néphagyomány éltető nevelési program elkötelezettséget vállal a magyar óvodai nevelés időtálló értékeiért és hagyományaiért. A gyermekekkel megismertetik a nemzetét éltető hagyományokat. A különböző naptári ünnepekhez, népi hagyományokhoz kapcsolódó rendezvények szervezése alkalmával pozitív élményeket szereznek, ezáltal hiteles, követendő mintát kapnak. A gyermek, családtagjaival, társaival külsőségekben, tartalmukban olyan élményeket él át, amelyek otthonához, szülőföldjéhez kötik, ezáltal életre szóló útravalót kap. Az óvoda vezetője Molnárné Palkó Ildikó és Bakó Gyuláné.

Szent Miklós Görögkatolikus Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészeti Iskola Oltalom Tagóvodája

(Mészáros)

Az intézmény 1980-ban épült, 2012-ben felújított, 6 csoportos óvoda. 2013. szeptember 1-től fenntartója a Miskolci Görögkatolikus Egyházmegye.

2005. szeptemberétől, nevelési gyakorlatuk Nagy Jenőné Csak Tiszta Forrásból Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel alternatív program. Az óvodapedagógusokat megragadta a program gazdag szellemisége, játékosága, gyermekközpontúsága. Olyan óvodai élet megszervezését teszi a program lehetővé, melyben sok a közös élmény, közös tevékenység, közös együttlét és a közösen végzett munka öröme. Hangsúlyozzák, a szeretetteljes biztonságérzetet adó, érzelmek gazdag óvodai légkört, ahol a gyermekközpontúság úgy jelenik meg, hogy tartást, önállóságot, boldogságot ad a gyermekeknek. Feladatuknak tekintik, hogy olyan gyermekeket neveljenek, akik érzelmileg gazdagok, boldogok, érdeklődőek. Céljuk a hit éberresztése, fejlesztése, az egész személyiség gazdagítása, hogy a gyermekek képessé váljanak a felnőtt keresztény életre. Példaadó és hitvalló aktív tagjai legyenek a keresztény közösségnek.

A felnőttek tetteikkel sugározzák a feltétel nélküli szeretetet, s azt hogy „Tisztellek Téged, fontos vagy nekem, csakis Rád figyelek és segítek Neked, ha szükséged van a segítségemre”.

Az óvoda belső terét úgy alakították ki, hogy esztétikus, egységes hangulatot áraszt, művészi értékeket közvetít, és mikro csoportos fejlesztésekre alkalmas színtér. A programban jelentős szerepet kapnak a művészeti sarkak, kiemelkedik a különösen esztétikus és meghitt mesesarok, mely a mindennapi dramatikus játék és bábozás helye. A rajzolásnak, festésnek is megvan az állandó színtere, melyben helyet kap a „Mini galéria”, ahol a gyermekek munkái kerülnek kiállításra. Művészeti nevelésük meghatározó eszköze az ének, az énekes játék, ezért minden csoportban van ének-zenei képességfejlesztő sarkok.

Minden évszakban helyi alkotók munkáiból kiállításokat rendeznek, melyek bensőséges művészeti értéket sugárzó hangulatot adnak az aula.

Rendszeresen szerveznek hangversenyeket, melyek lehetőséget adnak, a különféle hang-

szerek megismerésére, a gyermekek zenei műveltségének fejlesztésére.

Tágas udvar, tornaterem, pancsoló medence, sok fejlesztő fajáték áll a gyermekek rendelkezésére.

A szülőknek alkalmat teremtenek arra, hogy betekintést nyerjenek a csoportok mindennapi

munkájába (meghívásos látogatások, beszélgetés a gyermekek fejlődéséről).

Tizenhárom szakképzett óvónő foglalkozik a gyermekekkel, akik rendszeresen hangversenyt adnak az óvodásoknak és városi rendezvényeken is fellépnek. Báb- és drámajátékokkal színesítik a gyermekek mindennapjait. A tagóvoda vezetője Tóbiás Lászlóné.

Szent Miklós Görögkatolikus Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészeti Iskola

Az iskola központi épülete. (Mészáros)

Az iskola 2011. szeptember 1-től került az akkori Miskolci Apostoli Exarchátus (ma Miskolci Görögkatolikus Egyházmegye) fenntartásába. Mind méretét, mind tanulólétszámát tekintve a város és a régió legnagyobb oktatási intézménye. A tanulók létszáma folyamatosan növekszik, amely az iskola egyházi jellegének és azoknak a lehetőségeknek köszönhető, melyeket tanulóik számára kínál az első osztálytól kezdődően. Az iskola nemcsak oktatni, hanem a személyiségformálást vállalva nevelni akar. A gyerekek egész személyiségére irányul a pedagógiai munka. A pedagógusok együtt vallják Erdély nagy püspökével, Márton Áronnal: „...a keresztény pedagógiának célja az, hogy a természete-

tes emberi képességeket, a test és a lélek, az értelem és akarat minden erőit kifejllessze...”

A gyermekek többsége megfelelő szociális és kulturális családi háttérrel rendelkezik, neveltségi szintjük jó. A tantestület tagjai jó pedagógiai érzéssel és empátiás képességekkel igyekeznek a gyermekekben lévő lehetőségeket feltárni, tehetségüket kiművelni. Olyan személyiség kialakítására törekszenek, mely a gyorsan változó világ kihívásaira válaszolni képes, szeretetteljes, másokkal törődő, segítőkész, jóindulatú, sokoldalú, kreatív, önmaga és közössége sorsát alakítani tudó, tevékeny.

Az intézmény nagy hangsúlyt fektet a tehetséggondozásra. Fontosnak tartják a pedagógu-

sok, hogy a tehetséges tanulók ne vesszenek el az iskola falai között, megkapják a kellő támogatást és segítséget arra, hogy egyéni képességeiket kibontakoztathassák. Ezért már első osztálytól matematika tehetséggondozást, angol két tan nyelvű és német nyelvű oktatást indítanak. A nyelvoktatás színvonalának emelése érdekében külföldi partneriskolai kapcsolatokkal rendelkeznek, és anyanyelvi lektort alkalmaznak. A művészetek iránt érdeklődő tanulók számára művészetoktatást biztosítanak zene, tánc és képzőművészet tanszakon.

2015 szeptemberétől megújult iskolában, modern tantermekben kezdhették meg a tanévet.

Két új, korszerűen felszerelt tornateremmel gazdagodtak, ahol tanórai és tanórán kívüli foglalkozásokat, illetve a szabadidő hasznos eltöltését biztosítják tanulóiknak.

Korszerű természettudományos laboratóriumukban a biológia rejtelsein kívül a robotikával is ismerkedhetnek a gyermekek.

Legfontosabb célkitűzésük az, hogy az intézménybe járó gyermekek testi, lelki, érzelmi, hitbéli, és intellektuális fejlődését lehetővé tegyék, elősegítsék munkájukkal. Az iskola igazgatója Barta József.

A 2015-ben felújított alsó tagozatos iskolaszárny. (Mészáros)

Iskolai rendezvény az aulában. (Mészáros)

Borsodi Általános Iskola

(Mészáros)

A Borsodi Általános Iskola Edelény egyetlen, állami fenntartásban működő intézménye. Több szervezeti átalakítás után a jelenlegi formában 2011. szeptember 1-től működik. Ezt megelőzően a Városi Oktatási Központ tagintézménye, korábban 2. számú Általános Iskola néven volt önálló intézmény.

2013. január 1. napjától a KLIK (Klebersberg Intézményfenntartó Központ) a fenntartója, működtetője pedig Edelény Város Önkormányzata. Ez a mindennapokban azt jelenti, hogy a mű-

ködéshez szükséges forrásokat a város biztosítja, a szakmai jellegű kiadások állami forrásból állnak rendelkezésre.

A Borsodi Általános Iskola beiskolázási körzete: Edelény, Abod, Balajt, Damak és Ládbesenyő közigazgatási területe.

A felsorolt településeken kívül vannak diákok Szendrőlád, Tomor és Lak községekből is.

A tanulók száma lassú mértékű növekedést mutat. A változásokat az alábbi táblázat szemlélteti:

Tanév	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Tanulók száma	227 fő	237 fő	247 fő	243 fő

Az iskola jelenlegi épülete több ütemben bővült, ennek ellenére mára elhelyezési problémáik vannak.

Az oktatás-nevelés céljára 13 tanterem, melyek közül négyben maximum 20 tanuló helyezhető el, egy tornaszoba, egy 19 munkahelyes informatikai terem áll rendelkezésre.

2014 tavaszától van egy műfüves grund-foci pályájuk. A megnövekedett feladatoknak az is-

kola hosszú távon, fejlesztések nélkül nem tud megfelelni.

A tanulókkal 27 pedagógus foglalkozik. A szaktanári ellátottság 100 %-os. A borsodi iskolára még nem jellemző, de a járásban egyre nehezebben lehet megfelelő végzettségű szakembereket biztosítani. Az iskola vezetése arra törekszik, hogy a hosszú évek alatt, tartósan magas színvonalon teljesítő pedagógusokat elismerés-

ben részesítsék. 2014-ben Pásztor Katalin tanító-nő Németh László Díjban részesült.

Az alsó tagozaton és a felső tagozat 5. osztályaiban egész-napos, iskolaotthonos keretek között történik a tanulók nevelése. Ez a forma kiemelten előnyös az ide járó tanulók helyzetének ismeretében.

A kötelező iskolai tananyag elsajátítása mellett kiemelten fontosnak tartják a tanórán kívüli foglalkozások tartalmas megszervezését. Pályázati forrásokból nyílt lehetőség nyári táborozásokra, egynapos tanulmányi kirándulásokra, különböző kulturális foglalkozások, koncertek szervezésére. Lehetőségeiken belül részesei a város

rendezvényeinek is. Az elmúlt években sokat javult az iskola kapcsolata a szülőkkel. Egyre többen fogadják el az iskola által közvetített értékrendet, s partnerek azok megvalósításában.

Kimagasló eredményeket elsősorban a sportterén értek el. Az elmúlt három évben három tanuló jutott sportverseny országos döntőjébe, közülük Lakatos László második helyezést ért el.

A nyolcadik osztályt befejező tanulók mindegyike jelentkezik középfokú tanulmányokra. Az iskola igazgatója Turóczi Bertalan.

Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakképző Iskola

(Hadobás B.)

A Bódva-völgy egyetlen középiskolája első tanulóit 1962 szeptemberében fogadta. Működése egy osztállyal indult a Tokaji Gimnázium kihe-lyezett tagozataként. A jelenlegi épületben 1963-ban kezdődött meg az oktatás, ekkor már Edelényi Gimnázium néven. 1982-ben vette fel Izsó Miklós szobrászművész nevét. Az iskola általános gimnáziumként funkcionált a 80-as évek végéig. 1990-ben gyors- és gépíró szakiskolai képzés indult és megkezdődött a számítástech-

nika oktatása is. 1996-ban új igazgató került az iskola élére, aki felvállalta a szakképzést is (informatika, természetvédelem), így lett az intézmény neve Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola. A profilbővítés következtében a tanulói létszám jelentősen és folyamatosan emelkedett.

A kétezres évek végén, 2008-ban a fenntartó, az edelényi önkormányzat anyagi körülményei miatt úgy határozott, hogy közoktatási intézményeit átszervezi, többcélú közoktatási intéz-

ményt hoz létre, melynek rövidített elnevezése Városi Oktatási Központ lett. Az iskola ebben a szervezeti formában is az eddigiekhez hasonlóan működött tovább, bár 2010-ben egy sikeres TÁMOP pályázatnak köszönhetően bővítették az intézmény profilját, bevezetésre került a Digitális Középiskola programja, amely a tanulás világától már eltávolodott felnőttek számára ad lehetőséget az érettségi megszerzésére. Az önkormányzat problémáját a teljes, funkcionális, adminisztratív, szervezeti, gazdasági integráció sem oldotta meg, így a gimnáziumot 2011 szeptemberétől átadták a Miskolci Apostoli Exarchátus (ma Miskolci Görögkatolikus Egyházmegye) fenntartásába, és az intézmény neve Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakképző Iskola lett. Közben az iskola épületének felújítása is megtörtént a 2009/2010-es tanévben, így az új egyházi fenntartású intézmény már egy modern, szép épületben kezdhetette el munkáját. A diákok tanulmányaiban, pályázati forrásból épített, korszerű eszközökkel felszerelt könyvtár nyújt nagy segítséget. Az iskola lelki életének egyik színtere a kápolna, ahol rendszeresen tartanak egyházi szertartásokat.

A diákok nagyrészt a Bódva völgyének településeiről kerülnek az iskolába, amely közismerten egy hátrányos helyzetű térség, így a tanulók között is jelentős a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű.

A tanulmányaikat itt folytató diákok érdeklődésének megfelelően igyekeztek képzési kínálatukat kibővíteni. Jelenleg gimnáziumi osztályokban általános tantervű, emelt nyelvi (angol vagy német), illetve emelt humán (magyar és történelem) csoportokban fogadják a jelentkező diákokat, a szakközépiskolai osztályokban pedig informatikai, környezetvédelmi vagy pedagógiai képzésre várják őket. Továbbra is lehetőséget biztosítanak az érettségizett diákoknak szakképzés keretében a továbbtanulásra: informatikai rendszergazda, környezetvédelmi technikus, természetvédelmi szak-technikus vagy pedagógiai és családsegítő munkatárs szakmai képzés keretében. A Digitális Középiskola pedig az érettségire készülő felnőtteket várja, akik munka és család mellett vállalkoznak az érettségi bizonyítvány megszerzésére.

Az iskola legfontosabb pedagógiai feladatának a tanulók korszerű ismereteinek, képességeinek, készségeinek kialakítása és bővítése mellett a tanulók teljes személyiségének fejlesztését tartja, hogy szellemileg, erkölcsileg és testileg is egészséges felnőttek legyenek a rájuk bízott gyermekekből. Mint katolikus iskola, kötelességüknek tartják a tanulók személyiségének keresztény szellemű formálását, nagy hangsúlyt fektetnek a keresztény értékek közvetítésére, átadására, a hitre, a szeretetre való nevelésre.

Az intézmény igazgatója Flaskó Attiláné.

Ballagás 2012-ben. (Dobi)

Új Esély Oktatási Központ

(Hadobás B.)

Az 1990-91-es tanévben kezdte meg – a helyi kisegítő általános iskolán belül –, alternatív pedagógiai módszerekkel történő nevelő-oktató munkáját néhány pedagógus.

Kidolgoztak egy kísérleti tervet, melynek célja a fogyatékos, többszörösen hátrányos helyzetű, roma származású tanulók nevelése, gyakorlati munkafoglalkozások elsajátíttatása volt, melyeket a mindennapi életben használni tudnak.

Hogy ne kelljen az általános iskola költségvetését igénybe venniük a program megvalósításához, kezdeményezték egy alapítvány létrehozását Munkaiskola Alapítvány néven, melyet 1991 októberében jegyzett be a cégbíróság.

A programban résztvevők 1992 júniusában létszámleépítésre hivatkozva munkanélküliek lettek. Ezután döntöttek az iskolaalapítás mellett. 1993. január 3-án kezdték meg az oktatást az előző iskolában beindult eltérő tantervű csoportokkal az önkormányzattól bérelt kis helyiségben. Egy idő után egyre több szülő íratta át a gyermekét az intézménybe, ami elhelyezési problémát okozott.

Az 1994-95-ös tanévkezdésre az önkormányzat megszüntette az általa fenntartott speciális tan-

tervű iskolát, így a megszüntetett intézmény jogutódjaként folytatták munkájukat annak épületében.

Az alapítványi iskola és az önkormányzat között létrejött Közös Oktatási Megállapodás jogosítványt biztosított az alapítvány számára az oktatási feladat ellátására. Tanulólétszámuk folyamatos bővülése miatt úgy döntöttek 1994-ben, hogy új iskolaépület építésébe kezdenek.

1996. október 29-én ünnepélyes keretek között került sor az intézmény jelenlegi épületének az átadására.

Az 1994-95-ös tanévet az iskolai csoportok mellett egy óvodai csoporttal kezdték meg. Az óvodai csoport létrehozásával az volt a céljuk, hogy a gyerekeket felkészítsék az iskolai életre, és ez által normál iskolai oktatásban részesüljenek a „kisegítő iskolai” oktatás helyett. Edelőbbiben jelenleg két óvodai csoport működik. A 2013-14-es tanévben Lakon és Tornánádaskán, a 2015-16-os tanévben Balajton indult egy-egy óvodai csoport. A tornánádaskai 2015 szeptemberében a helyi önkormányzat irányítása alá került.

Az általános iskolai képzésben résztvevő diákok normál és eltérő tantervvel haladó integrált

oktatásban tanulnak. Az alsó tagozatosok a Bányász úti székhelyükön nyertek elhelyezést, míg a felső tagozat a Szentpéteri úti telephelyükön tanul.

Évek óta jó kapcsolatot ápolnak az ART-ÉRT Alapfokú Művészeti Iskolával, melynek tanárai heti két alkalommal tanulóik számára művészeti foglalkozásokat tartanak.

Az 1998-ban végzett tanulók az általános iskola után vagy nem tudtak továbbtanulni a család anyagi helyzete miatt, vagy maradni akartak az intézményben. Ahhoz, hogy maradni tudjanak a szakképzés beindítására volt szükség.

A szakképzés kitűzött célja: a munkára nevelés mellett egy vagy több szakma elsajátítása. Az iskola szakirányultsága az induló évben (1998-99) még a mezőgazdasági szakmaterületre való pályaaorientáció volt, melynek eredményeként a 2000-2001-es tanévtől dísznövénytermelő szakmunkásokat képeztek. A következő tanévtől fodrászokat, a 2003-2004-es tanévtől pedig varrómunkásokat is pályára bocsátottak. A szakképzési kínálatuk az évek során folyamatosan bővült, így ma már *női szabó, irodai asszisztens, hegesztő, kőműves, ács, szociális gondozó és – ápoló* valamint *gazda-képesítést* is szerezhetnek tanulóik. A 2014-2015-ös tanévtől csatlakozott az iskolához a sajószentpéteri Pattantyús-Ábrahám Géza Szakképző Iskola.

A felnőttoktatás keretén belül több alkalommal indítottak képzést az általános iskola hiányzó osztályainak pótlására, illetve ismeretfelújító képzéseknek is helyet adtak. A hallgatók az internet és oktatóik segítségével fejleszthetik tudásukat és szerezhethetnek érettségi bizonyítványt digitális középiskolai keretek között.

Az iskola Diákotthona nem a szó hagyományos értelmében vett diákotthon. Úgy tervezték, hogy helybeli tanulók részére tudjanak helyet biztosítani, elsősorban szociális rászorultság alapján, mert sok olyan gyermek jár az intézménybe, akik otthoni körülményei nem biztosítják számukra a tanulás alapvető feltételeit sem. A szülők részéről azért van óriási igény a diákotthoni elhelyezésre, mert a kollégium nyitottsága nem szakítja el a gyermekeket a családtól. A Diákotthon a Szentpéteri úti telephelyen a tetőtérben került kialakításra, ahol hat szobában három-három tanuló összkomfortos körülmények között lakik a 2005-2006-os tanévtől.

A 2013. január 1-től hatályos jogszabályváltozások miatt a Munkaiskola Alapítvány, így az Alapítványi Oktatási Központ elesett a fenntartását és működését biztosító állami hozzájárulás jelentős részétől. Az intézmény új fenntartója így lett a belső egyházi jogi személyként bejegyzett Gondoskodó Szeretet Szociális – Oktatási Szolgáltató Központ.

Az intézmény igazgatója Banka István.

Edelényi Művelődési Központ, Könyvtár és Közérdekű Muzeális Kiállítóhely

Az 1951-ben épült Művelődési Központ 1989-ben. (Hadobás P.)

A város szórakozását és művelődését a két világháború között a kaszinó és az iparos kör szolgáltatta. Műkedvelő előadásokat, bálakat szerveztek és könyvtáruk is volt. Olvasóköri és ifjúsági szervezetek is voltak Edelényben, a Vám vendéglőben pedig az 1920-as évektől filmvetítés volt.

Az első művelődési ház 1951-ben épült és a járás területén művelődési módszertani feladatot is ellátott 1989-ig. A filmvetítés is ebben az épületben folyt 1992-ig, a mozi végleges bezárásáig. 1977-ben felépült az Ifjúsági Ház, melyet 1981-ben összevontak a Művelődési Központtal, és az új épületbe került az intézmény igazgatósága.

A szervezett és rendszeres könyvtári szolgáltatás 1952-ben kezdődött és 1989-ig szintén módszertani feladatai voltak a járás területén.

1994-ben összevonták a művelődési intézményeket. Az összevonáskor a Művelődési Központ, a Városi Könyvtár és a Borsodi Tájház tartozott egy irányítás alá Városi Rendezvények Háza és Könyvtár néven. Ekkor az igazgatóság a Városi Könyvtárba került. Az intézmény neve az elmúlt években többször változott, 2015 szeptemberétől Edelényi Művelődési Központ,

Könyvtár és Közérdekű Muzeális Kiállítóhely a neve és hét intézményegység tartozik hozzá: Művelődési Központ, Városi Könyvtár, Közérdekű Muzeális Kiállítóhely (Borsodi Tájház), Városi Televízió, Panzió, Rakaca-tavi Pihenő, a gyermekétkeztetést biztosító konyha. Az intézmény igazgatója Hadobás Pál, gazdaságvezetője Budinszkiné Levek Klára, a könyvtári egység vezetője Fábiánné Mike Erzsébet, a közművelődési egység vezetője Jacsman Andrea.

A jelenlegi Művelődési Központ 1977-ben épült. (Mészáros)

A **Művelődési Központ** az óvodás és általános iskolás korosztály számára rendszeresen szervez bábszínházi, gyermekszínházi és zenés előadásokat, játszóházakat, kézműves foglalkozásokat. A felnőtt lakosság szórakozását az évente megrendezésre kerülő, elsősorban szabadtéri rendezvények biztosítják. Több éve sikeres rendezvénye a Borsodi Művészeti Fesztivál helyi programja, az Edelényi Napok, a Kutyás Nap, az Ünnepi Hangverseny. Az oktatási intézmények közreműködésével színvonalas megemlékezéseket

tart állami és nemzeti ünnepeinken. Képzőművészeti, helytörténeti és fotó kiállításokat rendez. Itt tartja foglalkozásait a Férfikórus, a Hagyományőrző Népdalkör, a Díszítőművészeti Kör, a Miklós Gyula Kertbarát Kör, a Színvavölgyi Alapfokú Táncművészeti Iskola, a Császa Néptáncgyűttes, a Sakkszakosztály és itt zajlanak a házasságkötések is. Termeit pártok, civilszervezetek, felnőttképzéssel foglalkozó vállalkozások is rendszeresen igénybe veszik.

A 2014-ben felújított Városi Könyvtár. (Mészáros)

A **Városi Könyvtár** elődje 1952-ben nyílt meg egy régi magánlakásban a mai István király útja 54. szám alatt (Az épületet 2015-ben lebontották.) 72 m² alapterületen, mint Járási Könyvtár. Berendezése nagyon szegényes volt a megalakuláskor. Négy könyvespolc, egy kölcsönző pult és a megyei könyvtártól kapott négy használt olvasóasztal a hozzá tartozó 16 székkal. Az intézmény vezetésével Slezsák Imrét (1932-2002) bízta meg, aki 40 évig volt az igazgatója.

Az 1963-ban épített könyvtár 2012-ben. (Slezsák)

1963. december 22-én adták át az új könyvtárat, melyet a Járási Honvéd Kiegészítő Parancsnokság épületéből alakítottak át. Modern berendezésével, felszereltségével és a feladatnak

megfelelő térelrendezésével, jó példával szolgált a modernizálásra, felújításra váró intézményeknek. Az épületet többször is bővítették, korszerűsítették, de a 2000-es évek közepére elhasználódott. A város önkormányzata a belváros felújítására nyert pályázat keretében újjá varázsoltta az épületet és új bútorokkal szerelte fel. A Molnár Csaba építész tervei alapján elkészült új könyvtár átadására 2014. november 26-án került sor.

A könyvtár fennállása óta különböző kiscsoportok létrejöttében segédkezett és adott helyet működésükhöz. Rendszeresen szervez író-olvasó találkozókat, ismeretterjesztő előadásokat, kézműves foglalkozásokat, könyvtári órákat, olvasótábort általános iskolások részére. Szavazólőversenyt rendez Kalász László (1933-1999) József Attila-díjas költő emlékére az Edelény környéki általános iskolák felső tagozatos tanulói részére, megrendezi az Ünnepi Könyvhetet, rendszeresen szervez óvodásoknak programot, minden évben megrendezi a Népmese Napját és bekapcsolódik az Országos Könyvtári Napok rendezvénysorozatába.

Különböző pályázatok segítségével fejleszti a könyvtárállományát, berendezését és programok szervezésére is rendszeresen nyújt be pályázatot. Az Európai Unióval foglalkozó könyvek állományát pályázat útján kezdte meg kialakítani és napjainkban is fejleszti, a német nyelvű állományt pedig Edelény németországi testvérvá-

rosa, Bad Sobernheim ajándékozta a könyvtárnak. Helytörténeti részlege gazdag anyaggal rendelkezik a több évtizedes gyűjtőmunka eredményeként.

A dokumentumállomány katalógusa interneten keresztül is elérhető, szolgáltatásai folyamatosan bővülnek, korszerűsödnek.

A könyvtárban kerül szerkesztésre az intézmény két kiadványa az Edelényi Füzetek helytörténeti sorozat, amely 1987-től jelenik meg és ma már az 51. kötetnél tart, valamint A Borsodi

Tájház közleményei című periodika, melyből évente egy összevont szám lát napvilágot 1997-től, ma már a 35-36. számot vehetik kezükbe az olvasók.

A könyvtár dokumentumállománya 65.395 db, ebből 62861 db a könyv és bekötött folyóirat, 2148 db a hangdokumentum (hangkazetta, hanglemez, CD), 295 db a képdokumentum (videó, DVD) és 91 db az elektronikus dokumentum (CD-ROM).

A Borsodi Tájház épületei. (Mészáros)

A **Borsodi Tájház** (Közérdekű Muzeális Kiállítóhely) első épületét, a Szathmáry-Horkay házat 1987-ben vásárolta meg az akkori városi tanács, és első kiállítása 1991-ben nyitotta meg kapuit, amely termeiben egy kisnemes család tisztaszobáját, a Bódva-völgy népi lakáskultúráját, udvarán pedig a népi gazdálkodás eszközeit mutatta be, csűrjét pedig közösségi rendezvények megtartására használták. 1997-ben a Szűcs-Kiss-Szarka házat, 2000-ben a Vadászy házat vásárolta meg az önkormányzat. Pályázat

segítségével sikerült új épületrészt építeni a Szathmáry-Horkay ház és a Vadászy ház istállójának a helyén, valamint visszaállították eredeti állapotába a Vadászy ház homlokzatát és felújításra került az épület tornáca.

Napjainkban az egymás mellett lévő három népi lakóház együttes és a Borsodi Földvár alkotja az intézményegységet.

A tájházban és udvarán a következő kiállítások tekinthetők meg:

A Szathmáry-Horkay ház és nyári konyhája. (Mészáros)

Szathmáry-Horkay ház

- Egy kismemes család tisztaszobája
- Nevezetes emberek Edelényből és a Bódva völgyéből
- Katonaemlékek
- Könyvtártörténeti emlékek a 20. századból
- Régi rádióink
- A Borsodi Földvár: Egy államalapítás kori megyeszékhelyünk
- A méhészkedés eszközei

Részlet az Egy kismemes család tisztaszobája című kiállításból (Mészáros)

Részlet a Régi rádióink c. kiállításból. (Mészáros)

A Szűcs-Kiss-Szarka ház és nyári konyhája. (Mészáros)

Szűcs-Kiss-Szarka ház

- Népi lakáskultúra a Bódva mentén a 20. század elején
- 20. század eleji konyha
- Hodossy-gyűjtemény: Csengők, kolompok, juhászkampók.
- Cipésműhely
- Kádárműhely
- Kerékgyártó műhely
- Kovácműhely
- 20. század eleji nyári konyha
- Éléskamra

A 20. század eleji konyha. (Mészáros)

Kovácműhely. (Hadobás P.)

A Vadászy ház. (Mészáros)

Vadászy ház

- Csipkeszoba (Kachelmann textilgyűjtemény)
- Házi szőttek
- Hímzések, szövőszék
- Borsodi Földvár interaktív bemutatóhely és gasztropince látogatóközpont

Csipkekiállítás a Vadászy ház egykori tisztaszobájában. (Hadobás P.)

Az intézményegység munkáját a Borsodi Tájház Kemencés Baráti Köre segíti rendszeresen szervezett gasztronómiai rendezvényeivel. Itt kerül megrendezésre évente a Tájházak Napja, az Edelényi Helytörténeti Napok, a Borsodi Művészeti Fesztivál edelényi rendezvénye és több ismeretterjesztő előadás, és időszakos kiállítás.

A **Városi Televízió** hetente egy alkalommal magazinműsorral jelentkezik, melyben tájékoztatja a lakosságot a város eseményeiről, rendezvényeiről. Képűrságja folyamatos működés-

sel áll a lakosság, az intézmények, civilszervezetek, pártok rendelkezésére.

A **Panzió** 18 férőhellyel várja az Edelénybe érkező turistákat. A Rakaca-tó mellett lévő **Üdülő** 22 férőhellyel áll a horgászok és a pihenni vágyók rendelkezésére, de rendszeresen igénybe veszik gyermekek nyári táboroztatására is.

Az oktatási intézmények étkeztetését ellátó ezeradagos **Konyha** nyaranta néhány környező kistelepülés és a város nyári gyermek étkeztetését is biztosítja. A központi konyha mellett öt melegítőkonyha működik az intézményekben.

A Panzió átadására 2001-ben került sor. (Mészáros)

Az intézmény kiadványai

Két kiadvány lát napvilágot rendszeresen az intézmény gondozásában. Az **Edelényi Füzetek** helytörténeti sorozatot 1987-ben indította útjára Slezsák Imre a Városi Könyvtár akkori igazgatója. A sorozat az egykori és a jelenlegi járással kapcsolatos írásokat közöl, valamint e területen élt, vagy jelenleg is itt élő szerzők munkáit adja közre. 2015-ben az 51. könyv jelent meg az intézmény kiadói tevékenysége során.

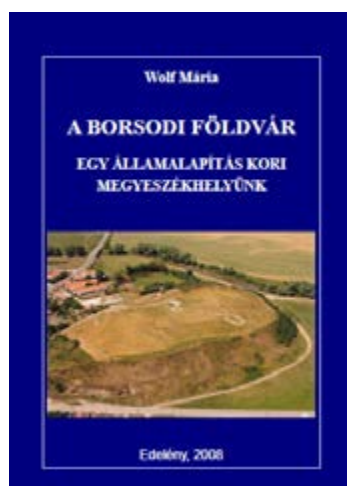
Az Edelényi Füzetek eddig megjelent kötetei:

1. Edelény és környéke / Szerk.: Slezsák Imre – Slezsák Zsolt. 1987.
2. „Kiöntött a Bódva vize messzire...”: Edelény környéki népdalok / Béres János. 1988.
3. Edelény (Monográfia): Az elemi népiskola „Beszéd értelem gyakorlat” földrajzi részének edelényi anyagához / Írta vitéz nemes Kis Benedek János Joó Vencel rk. tanító gyűjteményének kibővítésével. 1990. Blas Lipót edelényi nyomdájában 1930-ban készült füzet hasonmás kiadása.
4. Kemény úton (Versek) / Demjén István. 1992.
5. Kalász László: Pályatársak Kalász Lászlóról. Bibliográfia / Szerk.: Lukács László. 1993.
6. Holdfényben (Versek) / Fecske Csaba. 1992.
7. Edelény, a holtig hű szerető: Igaz história három énekben / Reviczky Gyula. 1993. Az 1883-ban megjelent mű hasonmás kiadása.
8. Új Jeruzsálem felé / Gyülvéshi István. 1993.
9. Dr. Gyárfás Ágnes: Bibliográfia / Összeáll.: Eszenyi Miklós, szerk.: Laki-Lukács László. 1995.
10. A császtai Lónyayak: Szemelvény-gyűjtemény / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. 1995.
11. Emlékképek: Edelényiek a második világháborúról / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 1995.
12. Dr. Varga Gábor: Bibliográfia / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. 1995.
13. Borsodnak hírneves követe: Ragályi Tamás / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. 1995.
14. Fejezetek az edelényi iskolák történetéből / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 1996.
15. Talentumom megőriztem, gyarapítottam...: Három neves szuhogyi / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. 1996.
16. Csenkeszfai Poóts András élete és költészete / Szerk.: Hadobás Pál. 1997.
17. Költő a Bódva-völgyben / Cs. Varga István. 1998.
18. 1848-1849 emlékei Edelényben és környékén / Szerk.: Hadobás Pál, gyűjtötte: Laki-Lukács László. 1998.
19. Törődésben: Sorsok, művek, históriák / M. Takács Lajos. 1999.
20. Borsod-Abaúj-Zemplén megye kis múzeumai / Szerk.: Hadobás Pál. 2000.
21. Ormosbánya: Epizódok egy bányatelep múltjából / Szerk.: Hadobás Pál. 2000.

22. Megszállni valahol (Versek) / Ormos Gyula. 2000.
23. Edelény városkörnyék válogatott honismereti bibliográfiája / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2000.
24. A Hodossyak: Egy edelényi kovácsdinasztia történetéből / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. 2001.
25. Irodalmi kávézó: Kritikák, kisesszék, tárcák / Kaló Béla. 2002.
26. Az élet útjain / Slezsák Imre. 2002.
27. Madarak a szuterénban: Takács Lajos újságíró gyakornok cikkei 1970-ből. 2002.
28. A Miklós Gyula Kertbarát Kör 25 évéből / Slezsák Imre. 2002.
29. Kalász László: Bibliográfia, szemelvények / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál 2003.
30. Ami marad: Írások Fecske Csabától és Fecske Csabáról / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2003.
31. A szülőföld vonzásában: Válogatott írások / Hadobás Sándor. 2003.
32. Emlékhelyek Edelényben / Szerk.: Hadobás Pál. 2004.
33. Még (cikk, tanulmány, fordítás) / M. Takács Lajos. 2005.
34. Edelény és környéke az irodalomban / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2005.
35. Egy borsodi udvarház története / Szekrényessy Attila. 2006.
36. Az Edelényi Füzetek 1987 – 2006 / Hadobás Pál. 2006.
37. Bódva-völgyi kortárs irodalom / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2007.
38. A Borsodi Földvár: Egy államalapítás kori megyeszékhelyünk / Wolf Mária. 2008.
39. Tisztább világban: 75 válogatott vers / Kalász László. Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2008.
40. A Bódva-völgy kapuja / Emődi Gyula. 2009.
41. Mintha filmen látnám: Egy orvos emlékei / Borisz Sztratiev, bolgárból ford.: dr. M. Takács Lajos. 2010.
42. Válogatott írások / Hadobás Pál. 2010.
43. Amit a XX. században láttam és megéltem / Jalsoviczky Zoltánné Bárczay Róza. 2010.
44. Görcsoldó szél: A „Kárpátontúli szovjet-magyar” irodalom antológiája 1945-1991. / Összeáll., szerk.: M. Takács Lajos. 2010.
45. Virágok közt (Versek) / Sallai Ferenc. 2011.
46. Isten virágcsai: A „Kárpátontúli szovjet-magyar” ateizmus breviáriuma 1948-1986 / Összeáll., szerk.: M. Takács Lajos. 2011.
47. Iljics gyermekei: A „Kárpátontúli szovjet-magyar” népoktatás olvasókönyve 1945-1991 / Összeáll., szerk.: M. Takács Lajos. 2013.
48. Edelény környéki emlékek az 1848-49-es szabadságharcról / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2014.
49. Bódva-völgyiek a Nagy Háborúban: Száz éve tört ki az I. világháború / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2014.
50. Világháborús emlékművek Edelény környékén / Hadobás Pál. 2015.
51. Bódva-völgyiek a Totális Háborúban: 70 éve ért véget a II. világháború / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2015.

Az intézmény másik kiadványa **A Borsodi Táj-
ház közleményei** című periodika, amely 1997-től
jelenik meg. Évenként egy dupla szám lát napvi-
lágot, rövidebb tartalmú helytörténeti írásokkal.

Az Edelényi Füzetek két kiadványának borítója.

Művészeti csoportok, körök, klubok

Férfikórus

(Mészáros)

A 37 éve alakult kórus a kezdeti időkben a helyi ünnepségeken szerepelt, majd a helyi sikereken megedződve a szűkebb pátriában, majd országos rendezvényeken is részt vett. A számos hazai szereplés után 1984-ben három napos csehszlovákiai fellépésen arattak nagy sikert. Részesei voltak az éveken keresztül Szerencsen megrendezett Országos Férfikari Találkozóknak. Több alkalommal szerepeltek az aggteleki Baradla-barlang hangversenytermében rendezett Nemzetközi Kórustalálkozón. 1989-ben nagy sikerrel mutatkoztak be a kárpátaljai magyarok előtt Nagypaládon. 1990 után szerepeltek Szlovákiában és Erdélyben is. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közművelődési Intézet által rendszeresen megrendezett Amatőr Gála állandó szereplői voltak, ahol szép sikereket értek el. Állandó szereplője a városunkban 24 éve karácsonykor megrendezésre kerülő Ünnepi Hangversenynek. Első minősítésükön ezüst koszo-

rús fokozatot értek el, majd 1989-ben Nyírbátorban, 1994-ben Gyulán, 1997-ben Tiszaöldváron arany minősítést érdemelték ki. 1989-ben a városi tanács Edelényért emléklappal, 1998-ban Edelény város képviselő-testülete Pro urbe Edelény Emlékéremmel jutalmazta az együttest, amelynek vezetője hosszú időn keresztül Vaszkó Ferenc volt, majd a városból történő elköltözése után Juhász Andorné vette át a kórus vezetését.

Napjainkban rendszeresen fellépnek Rudabányán a bányászok védőszentje, Szent Borbála tiszteletére rendezett kórustalálkozón, a város és szűkebb pátriájuk településeinek rendezvényein, de országos rendezvényekre is meghívják őket.

2015-ben a Bányai Dolgozók Szakszervezete Nívódíját érdemelték ki, valamint első helyezettjei lettek a Nyugdíjasok Megyei és Városi Képviselőlete által Edelényben rendezett Röpülj Páva megyei dalos találkozónak.

Hagyományőrző Népdalkör

(Mészáros)

A Hagyományőrző Népdalkör elődje a Pávakör 1974. február 4-én tartotta az első összejövetelét az edelényi járási könyvtárban. Később a próbáikat a régi kultúrházban, majd a gimnáziumban, 1977-től az akkor újonnan épült Ifjúsági Házban (ma Művelődési Központ) tartják.

A Pávakör vezetője 13 éven keresztül Béres János gimnáziumi tanár volt, majd Kalocsai István, aki néhány év után egyéb elfoglaltságai miatt nem tudta a körvezetői feladatokat tovább vállalni, így 1989-ben megvált a körtől. Ekkor kisebb szünet következett be a pávakör életében, majd 1991-ben Slezsák Imre az akkori könyvtárigazgató újjászervezte, de már Hagyományőrző Népdalkör néven. A csoport vezetője Dobi Zoltánné lett, aki 1986-tól vesz részt a közös munkában.

Működését az Edelényi Művelődési Központ, Könyvtár és Közérdekű Muzeális Kiállítóhely, valamint néhány éve a Borsod Kulturális Alapítvány támogatja.

A Pávakör megalakulásakor azt tűzte zászlajára, hogy őrzi a hagyományokat, népdalokat gyűjt, terjeszt és énekel, valamint színesebbé teszi a rendezvényeket, ünnepségeket. Ez a célkitűzés ma is aktuális, hiszen gyakran lépnek fel ünnepségeken, dalos találkozókra, s tanulnak újabb és újabb dalokat. Az együtt éneklés öröme, a közönség szórakoztatása valamennyiük

számára nagyon fontos. Néhány idősebb tagnak ez az egyedüli társas összejövetel, ahol az éneklés mellett a világ dolgait is megbeszélheti a többiekkel.

A több mint negyven év alatt sok száz dalt tanultak meg, melyeket dalcsozor formájában adnak elő. Hosszú éveken keresztül elsősorban helyi gyűjtésű dalokat énekeltek, mely dalok összegyűjtésében kiemelkedő szerepe volt Béres János tanár úrnak, aki az összegyűjtött 189 dalt, *Kiöntött a Bódva vize messzire...* címmel adott ki a könyvtár segítségével az Edelényi Füzetek kiadványsorozatban. Az utóbbi években gazdagodott repertoárjuk, hiszen a helyi dalok mellett palóc, székely, dunántúli dalokat is tanulnak és énekelnek.

A Hagyományőrző Népdalkör hat alkalommal szerzett ezüstminősítést az ország különböző településein megrendezett minősítő hangversenyek alkalmával.

Kezdetben citerazenekar is kísérte a népdalkört Antal Béla népzeneész vezetésével.

Az eltelt több mint négy évtizedben 56 településen léptek fel, 390 alkalommal. Gyakran szerepelnek a város rendezvényein, a környező településeken, többször felléptek Szlovákiában, Budapesten, egyszer pedig Lengyelországban.

A kör létszáma fennállása óta 10 és 30 fő között mozgott. Előfordult, hogy három generáció énekel együtt, szülők, nagyszülők, unokák.

Lenvirág Díszítőművészeti Kör

(Dely)

Az 1976 szeptemberében alakult kör első vezetője Vastagh Györgyné volt, aki 1987-ig nagy szakértéssel irányította munkájukat. Ebben az évben vette át a kör vezetését Gál Andrásné népi iparművész. A ma és az egykor Magyarországhoz tartozó tájegységek hímzésvilágát örökölték meg munkáikkal, melyek rangos hazai kiállításokra és bemutatókra is eljutottak. Rendszeresen elküldték hímzéseiket a különböző pályázatokra, ahol szép sikereket értek el. Az 1980-as években, a Szerencsen megrendezett „Kalárisról”, amely egyben az országos kiállításra feljutó

kézimunkák válogatója is volt, minden alkalommal került kézimunka az edelényi kör anyagából az országos kiállításra. A mezőkövesdi Kis Jankó Bori pályázat és kiállításon, a budapesti Néprajzi Múzeum, a miskolci Fügedi Márta Népművészeti Egyesület kiállításain gyakran szerepeltek kézimunkáik. Több sikeres kiállítást rendeztek városunkban is a tagok munkáiból, de láthatta azokat felvidéki és lengyelországi közönség is. A 40 éve fennálló csoportot a népművészet iránti tisztelet és szeretet tartja össze.

Miklós Gyula Kertbarát Kör

A kertbarát kör tagjai bódvaszilasi szakmai kiránduláson 2015-ben. (Üveges)

A kör a Városi Könyvtárban alakult meg 1976. február 25-én 24 fővel, Slezsák Imre könyvtár-igazgató szervezése eredményeként, aki egyben első vezetője volt. Célként tűzték ki a szőlő és kiskert tulajdonosok összefogását, a mezőgazdasági szakirodalom megszerettetését, a termelési kultúra fejlesztését. A megalakuláskor kitűzött célok ma is érvényesek, szerepelnek az éves munkatervben, és a kéthetenként megtartott foglalkozások, meghívott szakelőadók, tapasztalatcsere látogatások, szakmai kirándulások szervezésével valósítják meg.

A kör 1995-ben vette fel a finkei születésű Miklós Gyula (1832-1894) szőlész-borász, a 19. század végi filoxéra vész elleni küzdelem kormánybiztosa nevét, akinek szellemi hagyatékát ápolja a kör, és minden évben megkoszorúzza a finkei temetőben lévő síremlékét, melyet a tagok állítottak 1987-ben.

Az első néhány évben a tagok megszerezték az alapvető mezőgazdasági és szőlészeti, borászati ismereteket. Az elsajátított ismeretek gyakorlatban történő hasznosításáról 1989-ben tehettek tanúbizonyságot a szőlőtermesztő és borkészítő gazdák, amikor a Városi Könyvtárban megrendezték az első borversenyt 38 borminta nevezésével. 2000-ig rendezte önállóan a kör a borversenyt, majd az Edelényi Hegyek Községe társult a rendezéshez, mely napjainkban a fő támogatója. A bortermőhellyé nyilvánított edelényi szőlőhegyeken olyan minőségű borokat termelnek, melyek a megyei és országos versenyeken is kiváló eredményeket érnek el.

A kör minden évben igyekszik színvonalas, sokszínű programot szervezni tagjai számára. A gazdasági és társadalmi változások miatt azonban a tagok száma csökken, melynek a megállítására tett kísérleteik eddig nem jártak eredménnyel.

A kör vezetője Pantó Péter.

Borsodi Tájház Kemencés Baráti Köre

A kocsonyaverseny és pálinkamustra eredményhirdetése 2014-ben. (Lupaneszkuné)

A kör a népi lakóházak elengedhetetlen építményeként jelen lévő kemence újra felfedezése, az abban sült kenyér és hagyományos ételek sütésének felélesztésére jött létre 2013-ban. Tapasztalat hiányában több próbálkozás után sikerült kitanulni a kemence felfűtésének fortélyait, hogy a kenyérsütéshez megfelelő hőmérsékletet érjenek el.

Megalakulásuk óta rendszeresen sütnék kenyeret, lángost, pogácsát, kalácsot és magyaros ételeket a Borsodi Tájház és a város által szervezett rendezvények közönségének.

A tájházzal több közös rendezvény szervezésén vannak túl. Évente visszatérő program a kocsonyafőző verseny és pálinkamustra, a farsangi fánk sütés, a házi sütemények, házi lekvárok és házi savanyúságok versenye, melyek alkalmával a helyezettek kemencében frissen sült kenyeret vihetnek haza.

A városban egyre több család épít kemencét családi háza udvarán, de mára a hagyományos kenyérsütés technikája és a kemence fűtés módja elfelejtődött. Ezért rendszeresen szerveznek az érdeklődők számára olyan programot, ahol megtanulhatják ezen munkák folyamatait. A kör vezetője Lupaneszku Viktor.

Lángossütés a kemencében. (Lupaneszkuné)

Hozsanna Vegyes Kar

A Hozsanna Vegyes Kar 2009-ben az Ünnepi Hangversenyen. (Slezsák)

A vegyes kar 1990-ben alakult a római katolikus egyházközség csoportjaként Tóth László karnagy vezetésével. Az egyházközség berkein belül 1951-től már működött énekkar, azonban néhány év után megszűnt.

Az énekkar vezetését Juhász Andorné 1999-ben vette át. Főként egyházi énekeket énekelnek (Bach, Händel, Haydn, Halmos, Bárdos), és elsősorban az egyház ünnepein húsvétkor, karácsonykor, valamint az egyházközség rendezvényein, búcsúkor, első áldozáskor, bérnáláskor teszik meghitté fellépésükkel a szentmiséket, de rendszeresen részt vesznek városi rendezvénye-

ken is. Szerepeltek esküvőkön és a városból elszármazott „kispapok” első miséjén is.

Minden évben hangversenyt rendeznek a római katolikus templomban Szent Cecília keresztény vértanú, az egyházi zene védőszentje tiszteletére.

Az eltelt 25 év alatt több megyei település templomában is felléptek, műsorukkal színesítve a közösségek életét. A határon túlra is meghívást kaptak, így jutottak el a kárpátaljai Nagyszőlőse, Ungvárra és Husztra, és az erdélyi Nagyváradra.

Császta Néptáncgyűttes

(Mészáros)

Az edelényi Császta Néptáncgyűttes 2008 szeptemberétől működik, a miskolci Szinvavölgyi Alapfokú Művészeti Iskola keretein belül. Az együttes létszáma közel 60 fő. A gyerekek két csoportban tanulnak táncolni.

Az együttes megalakulásától rendszeresen szerepel a városi rendezvényeken. Tagjai örömmel és lelkesen őrzik hagyományainkat, színesítik a város kulturális életét. A csoport munkáját segíti a Császta Néptánc és Hagyományőrző Egyesület, amely 2013-ban szerveződött, azzal a céllal, hogy a szabadidő tartalmas eltöltésének alternatívájaként egyre több fiatalt vonjon be az általa támogatott Császta Néptáncgyűttes kezdő, haladó illetve utánpótlás csoportjaiba, valamint ezen keresztül a néptáncmozgalom tevékenységébe. Az egyesület létrejöttének másik célja az, hogy anyagiilag is támogassa a néptáncgyűttes utazásait és a fellépő-viseletek varratását.

A táncgyűttes vezetője vallja és hirdeti, hogy a magyar néptánc nem pusztán a falusi élet visszhangja, hanem az egész magyar lélek tükré. Benne van egész magyarságunk, történelmünk, örömünk, bánatunk. Ennek ismerete Magyarországon olyan alapot jelent, melyre ritmikai és mozgáskészlete, magatartásformái, háttérismerete alapján bármilyen más kultúra ráépíthető.

Feladatuknak, kötelességüknek tartják magyar identitásuk őrzését, kultúránk, hagyományaink vigyázását. Úgy tartják, hogy ezeréves múltunk, ma is élő szokásaink jelentik azt a kulturális tőkét, mellyel a világ más népeinek egyenrangú társai lehetünk.

Művészeti vezető: Körmöndi Tamás

Művészeti asszisztens: Mlinár Zsuzsa

Tánckari asszisztensek: Vargáné Szőke Ibolya és Képesné Girhiny Erika.

Szinvavölgyi Alapfokú Művészeti Iskola

(Mészáros)

A DATI Non-profit Kft. által fenntartott, miskolci székhelyű intézményt 1998-ban alapította Jóna István nívódíjas koreográfus, a Szinvavölgyi Táncegyüttes művészeti vezetője.

A művészeti iskola célja, hogy a választott szakon belül speciális művészeti ismereteket nyújtson és az alkotó munkával együtt járó pozitív élmények segítségével hozzájáruljon a harmonikus, érzelmileg gazdag, kreatív személyiség kialakításához.

A néptánc bázison megalakult iskolában a tanulók jelenleg a néptáncon kívül társastáncot és moderntáncot, drámajátékot valamint zenét tanulhatnak miskolci és Miskolc környéki településeken.

Az intézmény lehetőséget nyújt minden tanuló számára, hogy az érdeklődésének, képességeinek, adottságainak, tehetségének megfelelő elméleti és gyakorlati képzésben részesüljön.

"Művészetekkel foglalkozni, nap mint nap alkotó munkát végezni, a legbelsőbb énünkben,

szellemiségünkben rejlő gondolatíságot különböző nyelvezeteken megfogalmazni óriási öröm számunkra. Szakmai és pedagógiai elhivatottságunk ezt a lélek nemesítő erőt, ezt az örömet átsugározni, közvetíteni, tanítványainkkal együtt felfedezni, és naponta megélni." – vallják az iskola pedagógusai.

Az edelényi kihelyezett néptáncos tagozaton a gyerekek a Kárpát-medence magyar néptáncainak alapformáival és figurakészletével ismerkednek meg. Az ugrós táncokon keresztül a csárdásokon át Erdély, forgós-forgatós táncával bezárólag. A városban az iskola megalakulásától, 1998-tól folyik néptánc oktatás heti két alkalommal a Művelődési Központban.

Pedagógusok: Körmöndi Tamás, Mlinár Zsuzsa.

Nyugdíjasok Községe

Az 1990-es évek közepén néhány lelkes nyugdíjas szervezésében kezdte meg munkáját a közösség. Céljuk az volt, hogy a város nyugdíjasai számára olyan szórakozási és kulturális lehetőségeket ajánljanak, melyek közel állnak hozzájuk, és azokon szívesen részt vesznek. A város egy-egy területét átfogó aktivisták segítik a vezetőséget a tervezett éves program megvalósításában.

Nyaranta a megye strandjaira szerveznek utakat. Nagy népszerűségnek örvendtek a lakos-

ság körében az úgynevezett „nagy mama járatok”, mely alkalommal az unokák is részesei lehetnek a fürdő utaknak. Volt időszak, amikor nyaranta több mint húsz autóbusz indult egy-egy alkalommal a strandolást kedvelőkkel.

Az őszi, téli és tavaszi időszakokban színházlátogatásokat szerveztek az érdeklődők számára. Évente két alkalommal rendeznek bált, melyet műsorral nyitnak meg. A közösség vezetője hosszú időn keresztül Kovács János volt, jelenleg Varga Istvánné szervezi a programokat.

Edelényi „Őszikék” Nyugdíjas Klub

(Üveges)

A klub 2012 őszén alakult az akkori ANT SZ egyik helyiségében, azonban a tagok számának folyamatos emelkedése miatt rövidesen kicsinek bizonyult a terem, így 2013 januárjától a

Művelődési Központban tartják foglalkozásaikat havonta két alkalommal. A klub vezetője Tiszolczki Lászlóné nyugdíjas pedagógus, aki így emlékszik a klub létrejöttére: „2012 őszén bará-

taim, volt kollégáim, ismerőseim körében felmerült annak a gondolata, hogy hozzunk létre Edelényben egy olyan rendszeresen működő – állandó helyszínnel, időponttal rendelkező – klubot, melynek célja a város nyugdíjasainak összefogása az egészség, a kultúra, a szabadidő, s a tartalmas nyugdíjas évek eltöltésének tervezése, szervezése. Örömmel fogtam hozzá a szervezéshez, hiszen több mint 40 éve (38 évig pedagógusként) tevékenykedem a városban, sok-sok embert ismerek, s tudtam, hogy nyitott kapukat döngetünk. Sokan vannak az érintett korosztályból városunkban, akik megőrizték életkedvüket, aktivitásukat, szellemi-lelki frissességüket, s nem szeretnék otthon ülni begubózva, hanem eljárni rendezvényekre, kirándulásokra, s közösségben még élénk társadalmi életet szeretnék élni."

A 60 főből álló közösség kivételes helyzetben van a programok szervezése, lebonyolítása te-

rén, hiszen sokféle képesítésű, kiváló szakemberekből áll a társaság (zömében a közalkalmazotti és köztisztviselői szférából vonultak nyugdíjba), akik nagy szakértői egy-egy területnek.

A megalakulástól eltelt idő alatt szép élményekben volt részük, és sokat tesznek annak érdekében, hogy tartalmasabbá, kellemesebbé tegyék nyugdíjas éveiket. Számítógépes tanfolyamot szerveztek azon tagjaik részére, akik még nem rendelkeztek ilyen irányú ismeretekkel. Évente négy-öt alkalommal voltak színházlátogatáson, kirándulásokat szerveztek a Bódva völgyében és a megye más területein. Kedveltek a tagok körében a különböző témákban megtartott ismeretterjesztő előadások, a vacsorával egybekötött zenés estek, a császtai szalonnasütések és a kastélykerti séták.

Z-10 Postagalambsport Egyesület

Az egyesületet 65 évvel ezelőtt, 1951-ben Tömöl Béla szervezte meg, aki két alkalommal is betöltötte az elnöki tiszteletet. A tagok által tenyésztett galambok rendszeres szereplői a különböző szintű versenyeknek, melyeken már 1956-tól részt vesznek és szép sikereket érnek el.

A postagalambsport és a galambtenyésztés népszerűsítése érdekében minden évben szerveztek kiállításokat korábban, melyek nagy népszerűségnek örvendtek a gyerekek körében, elsősorban a látogatók között tombolán kisorsolt galamboknak köszönhetően.

Az egyesület az 1970-es 80-as években élte virágkorát, amikor több mint harminc tagot számolt, és a tagok galambjai a körzeti és országos kiállításokon is szép sikereket értek el.

Mára a tagok száma jelentősen csökkent, de még mindig elegenden vannak ahhoz, hogy életben tartsák városunkban is az egyre kevesebbek által űzött sportot.

Az egyesület elnöke Tóbisz Lajos.

Nem lenne teljes a kép a kiscsoportokról, ha nem említenénk meg azokat, melyek az eltelt 30 év során működtek még a városban, és szerepléseikkel színesítették a rendezvényeket és a megye és az ország településeire is elvitték Edelény jó hírét fellépéseik alkalmával. Gyermek Fúvószenekar, vezetője Kurucz András; Gyermek Citerazenekar, vezetője Kalocsai István; Református Énekar, vezetője Nagy Zsuzsanna; Görögkatolikus Kicsinyek Kórusa, vezetője Tóth Lászlóné; Gyermek Bábcsoport, vezetője Oroszné Demeter Ilona volt. A művészeti csoportokon kívül a Városi Könyvtárban működött a Gyermek Számítógépes Kör, a Lányok Asszonyok Könyvbarát Köre, a Honismereti Könyvbarát Kör és a Szathmáry-Király György Méhész Kör.

Edelényi Kastélysziget

Távlati kép a kastélyról, balra a 18. században épült barokk sírkápolna. (Mészáros)

A L'Huillier-Coburg kastély kezelését 2001-ben vette át a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ jogelődje, a Műemlékek Állami Gondnoksága. Az üzemeltetésre rendelkezésre álló pénzből azonban kilátástalannak tűnt az épületegyüttes értékeinek megmentése, ezért az intézmény „Országbemutató Programja” keretében kiemelt turisztikai pályázatok kidolgozásába kezdett.

A sikeres pályázatoknak köszönhetően az edelényi kastély és parkja rekonstrukciója két ütemben valósult meg európai uniós támogatásból. Az első fejlesztési ütem eredményeképpen újult meg a kastély külseje, valamint belső tereinek kétharmada, illetve a sziget kastély előtti parkja. Emellett a Bódva folyó keleti partján egy fogadóépületet és 70 személygépkocsi,

valamint 8 autóbusz fogadására alkalmas parkolóhelyet építettek, ahonnan a szigetet egy új gyaloghídon lehet megközelíteni. A 2010-es árvíz nagyban hátráltatta az építkezést, ezért a 2009-ben megkezdett munkálatok csak 2013-ban fejeződtek be. Az átadásra 2014. március 27-én került sor.

A vendégek a főépületbe az egykori, a felújítás során mindkét végén üvegajtóval lezárt kocsizóráthajtóba érkeznek, amely a barokk kastélyépítészet jellegzetes eleme. Az áthajtó az épület közepén helyezkedik el, és az egykori lakók és vendégek itt szálltak ki a hintóikból.

A kocsizóráthajtó. (Mészáros)

A látogatók a nyugati szárny földszintjén kialakított filmvetítő teremben tekinthetik meg a 3D-s filmet. A film a felvidéki vándorfestő, Lieb Ferenc, Edelényben töltött egy évét mutatja be, részben valós személyekre és tényekre építő, részben fantázia szülte történeteken keresztül. Lieb Ferencet Forgách Ludmilla grófnő és férje, gróf galántai Esterházy István 1769-ben bízta meg, hogy festményekkel díszítsen hat emeleti szobát. A festő, a hat festett szoba átadását követően vázlatrajzait lapozgatva feleségének mesél a kastélyban töltött időről. Ahogy a rajzok megelevenednek, Lieb egy-egy korábban átélt élménye tárul a néző elé. Az Edelényben töltött időszak nemcsak Lieb Ferenc számára volt sorsfordító, hanem a kastély ifjú örökösének, a „Kis Ferusnak” is meghatározó élmény volt a festő jelenléte és munkálkodása. Képről-képre bontakozik ki a hat szoba története, a főszereplők jelleme és egymáshoz való viszonya, a korszak ikonikus alakjai és tipikus élet-

A keleti szárny vendégszobája. (Mészáros)

helyzetei, miközben képzeletbeli utazást teszünk a kastély és egykori környezetének mindennapjaiba.

A film rendezője: M. Tóth Géza, Balázs Béla-díjas filmrendező, főszereplője Rost Andrea.

A film megtekintése után a látogatók visszatérnek a kocsai áthajtóba, ahonnan az igényes kialakítású főlépcsőház nyílik, amely az 1910–13-as felújítás során nyerte el mai formáját.

A kastély főlépcsőháza. (Mészáros)

Az I. fejlesztési ütemben a kastély megmaradt értékeinek élményszerű bemutatása volt a fő cél, ezért a felső szint keleti szárnyában lévő, Magyarország legnagyobb összefüggő 18. századi rokokó falkép együttesét tették az attrakció-hierarchia első helyére.

A kastély felújításának legnagyobb szenzációja az a befalazott ablak volt, amely a keleti toronyszobában került elő. Ez ugyanis az egyetlen olyan asztalos szerkezet, amelyik a kastély fénykorából, vagyis 1820 előttről való. Az eredeti vasalás és a korabeli üvegezés is megmaradt ezen az ablakon, ami restaurálva és a megtalálás helyén bemutatva ma már az egyik legérdekesebb látnivaló. Az ablak jellegzetes 18. századi, egyszerű, könnyed szerkezet, keskeny kerettel és nagyon keskeny üvegtáblákkal. Ezek persze nem voltak olyan jól átlátszó üvegek, mint amelyeket ma ismerünk: a gyártás technikája ilyenek előállítását a 19. század előtt nem tette lehetővé.

A 18. századi ablak. (Mészáros)

A kápolna, valamint a „nyári ebédlő palota” méreteivel hívja fel magára a figyelmet.

Az Új Széchenyi Terv Környezet és Energia Operatív Programjának keretén belül készült el a Holt-Bódva ág revitalizációja. A holtág az évtizedek során teljesen eliszaposodott és szemetes posványná változott. Medrének, kanyarula-

inak és rézsűinek helyreállításával, a vízpótlás megoldásával, valamint őshonos növények és állatok betelepítésével 2010-re újra élővé vált. A kastélyt ma már, ha nem is mindenütt a régi medrében, de újra víztükör veszi körül, éppúgy, mint 300 évvel ezelőtt, az építés kezdetekor. A sziget újjászületésétől kezdődően a L'Huillier-Coburg kastély-együttes új neve Edelényi Kastélysziget lett.

A Holt-Bódva ág a revitalizáció után. (Hadobás P.)

2013-ban, ugyancsak európai uniós forrásból múzeumpedagógiai foglalkozások indultak a kastélyban. A foglalkozások a gyerekek számára is lehetővé teszik az élményekkel teli ismeretátadást.

2012. november 28-án kezdődött el a második fejlesztési ütem, amely az önkormányzati tulajdonú sportpálya megvásárlásával a kastélysziget egyesítését, valamint a kastély látnivalóinak bővítését tűzte ki célul.

A II. ütem fejlesztései teszik teljessé az I. ütemben megkezdett turisztikai attrakciót. A kastélysziget kialakításával a kastély harmonikus egységet alkot közvetlen környezetével, így hazánkban egyedülálló műemlék-együttes jött létre. Megeleveníti a fénykor mindennapjait, és betekintést nyújt a kor életébe, mintát ad, a múlt-jelen párhuzamával rámutat az értékek állandóságára, ezzel is segítve a tudatos értékválasztást, a szórakoztatva tanítást és a szemléletformálást.

A II. ütem keretén belül elkészült három kiállítás, a „kerti ház”, a gyalogos fahíd és szökővíz a Holt-Bódván. A kiállítások és az objektumok átadására 2015. december 16-án került sor.

Az új gyaloghíd a város legrégebbi utcáját köti össze a kastélyszigettel.
(Mészáros)

Az edelényi kastély egykori férfi tulajdonosai a katonáskodás révén építettek karriert és egzisztenciát. A hadjáratok nélkülözhetetlen eszköze volt a térkép. Ez adta apropóját a 16-19. századi, négy évszázadot átfogó, magyar vonatkozású térképgyűjtemény megvásárlásának és a téma tudományos alaposságú bemutatásának. A gyűjtemény különlegessége, hogy a korabeli térképkészítés eszközei és műszerei is részét képezik, ezért egyedülálló módon nem csak a térképeket, hanem készítésük menetét is be lehet mutatni. Somorjay Sélysette művészettörténész szerint: „Nem csupán térképgyűjtemény, hanem összetett kultúrtörténeti tárgy együttes, amely a korabeli emberek életében a világmindenség színpada volt. Nem elsősorban a tájékozódást szolgálta, hanem hogy a körülöttük lévő világot meg tudják ismerni.” A kiállítás a nyugati szárny emeleti szobáiban nyert elhelyezést.

A 18. századi forrásokból ismert, hogy a kastély fénykorában egy úgynevezett „spalléros palota” is volt az épületben. A kifejezés olyan szobát

Tabula Hungarie, az ún. Lázár-térkép,
Magyarország első fennmaradt térképe. (Mészáros)

jelöl, amelynek falát különféle zsánerjeleneteket ábrázoló festett papír vagy vászon pannókkal díszítették. A Magyar Nemzeti Galéria Régi Magyar Gyűjteményében őrzött, a rédei Esterházy-kastélyból származó rokokó zsánerjeleneteket ábrázoló pannók a biliárdszobában és annak előterében kaptak helyet. A pannók a 18. századi magyarországi festészet és iparművészet kiemelkedő alkotásai, tematikájukban jól illeszkednek az edelényi kastély keleti szárnyában látható rokokó falfestményekhez, így kiegészítik a kastély fő attrakcióját, a rokokó falképeket. Restaurálásukat követően a nagyközönség először láthatja a különleges műalkotásokat.

Pannók a nyugati szárny termeiben. (Mészáros)

Megszokottnak számít, hogy a látogatókat egy-egy kastélyban az adott kor hangulatának megfelelően berendezett enteriőrök fogadják. Ezért talán különös, sőt bizarr hatással bír, hogy az edelényi kastély egyik új gyűjteménye a szocialista időszak mindennapjait mutatja be. A „Népszuper” egy rádió fantázianeve, de egyben Magyarországon egyedülálló kortörténeti kiállítás címe is, amely közel negyedszázadot tár elénk néhai Barna György műgyűjtő szerteágazó figyelmének jóvoltából. Minden tárgynak, dokumentumnak története van. A kiállítás az egykori gazdasági épületben kap helyet, azokban a helyiségekben, amelyeket lakásként használtak az ötvenes évektől egészen a nyolcvanas évek közepéig.

Az államszocializmus két emblemikus figurája az úttörő és az ÁVÓ-s, középen a kiállításnak nevet adó „Népszuper” rádió. (Mészáros)

A kerti házban található a park fenntartásához szükséges személyzeti kiszolgáló infrastruktúra, valamint itt tárolják a parkfenntartáshoz szükséges gépeket és eszközöket. Az épületben egy

oktatóbázis is helyet kapott, amely az ökoturizmust szolgálja.

Létesítményfelelős Bay Judit.

A kastély északkeletről. (Mészáros)

Edelényi Szociális Szolgáltató Központ

Az intézmény központi épülete, az egykori Miklós-Gömöry kastély. (Hadobás B.)

A ma már sokrétű feladatot ellátó intézmény 1968-ban jött létre a finkei városrészben lévő Miklós-Gömöry kastélyban, mint Időskorúak Szociális Otthona. Az intézmény célja és feladata a koruk, egészségi állapotuk, szociális helyzetük alapján a vertikális integrációban működő szociális ellátó rendszer rászorultjainak ellátása, a rendszerben történő elhelyezése, információ nyújtása.

Ellátottjaik körét az alacsony jövedelemmel rendelkezők, életvezetési, gyermeknevelési problémával küzdő személyek, családok, magatartási problémával küzdő gyerekek, krízishelyzetbe kerültek, időskorúak, egészségügyi gondokkal küzdők, munkanélküliek, valamint szociális, mentálhigiénés sérültek, veszélyeztetettek alkotják.

A személyes gondoskodás magában foglalja a szociális alapszolgáltatásokat és a szakosított ellátásokat.

Feladatuknak tekintik a lakosság körében felmerülő gondozási igények folyamatos figyelemmel kísérését, új gondozási módszerek alkalmazását, a meglévő szociális ellátások fejlesztését, új ellátások bevezetését, a már működő ellátások szükség szerinti átalakítását a város intézményeivel való jó együttműködést.

Egyre nagyobb igény van az ápolást, gondozást nyújtó, szakosított intézményként működő *idősek otthonára*, mivel az életkor kitolódásával fokozatosan növekszik a száma azoknak az embereknek, akik számára életkoruk, egészségi állapotuk, szociális helyzetük miatt már nem elegendő az alapszolgáltatás keretében biztosítható ellátás.

A *Családsegítő Szolgálat* egyének, családok, csoportok, helyi közösségek részére általános szociális és mentálhigiénés ellátást nyújt, valamint szociális, pszichés és egyéb életvezetési zavarok elhárításában segít.

A Családsegítő Szolgálat 2015-ben felújított épülete. (Mészáros)

Az intézmény *napi egyszeri alkalommal meleg ételt* biztosít azoknak a szociálisan rászorultaknak, akik önmaguk, illetve eltartottjaik részére tartósan, vagy átmenetileg nem képesek azt biztosítani. Az ételt kérésre házhoz szállítják.

A *házi segítségnyújtás* keretében a szociális gondozó az ellátott részére saját környezetében, életkorának, élethelyzetének és egészségi állapotának megfelelő segítséget nyújt.

A *jelzőrendszeres házi segítségnyújtás* célja az otthonukban élő, egészségi állapotuk miatt rászoruló, segélyhívó készülék használatára képes személyek önálló életvitelének fenntartása, a krízishelyzetek elhárítása. A segélyhívásokat 24 órás ügyelet fogadja.

Az *Idősek Klubja* nappali ellátás keretében az otthonukban élő, tizennyolcadik életévüket betöltött, egészségi állapotuk, vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló,

önmaguk ellátására részben képes emberek gondozására szolgál. A napközbeni ellátás kiterjed a szabadidős programok szervezésére, szükség szerint az egészségügyi alapellátás megszervezésére, az orvosi szakellátáshoz való hozzájutás elősegítésére, hivatalos ügyek intézésének segítésére és az életvitelhez kapcsolódó tanácsadásra.

Az *otthoni szakápolás* abban az esetben vehető igénybe, ha a beteg egészségi állapota orvosi végzettséghez nem kötött komplex kórházi ápolást igényelne, de azt helyettesíteni lehet az otthoni szakellátással.

A *Védőnői Szolgálat* feladata a nővédelem, a várandós gondozás, a kisgyermek gondozása a születéstől az iskolába kerülésig, az iskolás korosztály ellátása a középiskola befejezéséig. Feladatuk a szűrések, védőoltások megszervezése,

a betegségek megelőzése, népegészségügyi feladatok elvégzése és az egészségfejlesztés. A magyar védőnői szolgálat szinte egyedülálló a világon. 2015-ben ünnepelte fennállásának 100. évfordulóját.

A *Biztos Kezdet Gyerekház* célja a szocio-kulturális hátrányokkal küzdő, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek egészséges fejlődését támogató, fejlődési lemaradását kompenzáló, a szülői kompetenciákat erősítő, a szülő és különösen az óvodás kort még el nem ért gyermek számára együttesen biztosított társadalmi felzárkózást segítő szolgáltatás biztosítása.

Az intézmény vezetője Horváthné Ipacs Katalin.

A 2002-ben elkészült apartman ház. (Hadobás P.)

Borsodi Közzolgáltató Nonprofit Kft.

Edelény Város Önkormányzata saját egyszemélyes tulajdonlásával 2004. március 25-én hozta létre a Borsodi Közzolgáltató Kft. közhasznú társaságot gazdasági céljai megvalósítása érdekében, a lakossági igények kielégítésére.

Létrehozásának elsődleges célja az volt, hogy a város és lakossága részére biztosítsa a fenntartható fejlődést, javítsa az életkörülményeket

és az életminőséget a közhasznú célok megvalósításán keresztül.

A Kft. 2008. május 28-án Nonprofit Kft-vé alakult át. Üzemeltetési körébe tartozik a közterületek, utak, járdák, parkolók, parkok karbantartása, a sporttelep gondozása, az eb-rendészeti telep üzemeltetése, az önkormányzati bérlakosokkal való gazdálkodás, a mezőgazdasági növénytermesztés és állattenyésztés, az építőipari

vállalkozási tevékenység, a havi vásárok lebonyolítása, valamint rendezvényszervezés.

2014 elején a Kft. a közfoglalkoztatás egyes területein elsősorban a beruházási tevékenységhez szükséges eszközpark meglétét is igénylő programokat valósított meg. Ebben az időszakban még megosztva végezte ezt a munkát az önkormányzattal. Az Önkormányzati programok jellemzően hosszabb időtartamúak voltak, melyek elsősorban az intézmények létszámgényét elégítették ki. A Startmunka programok közül a mezőgazdasági feladat tartozott az önkormányzathoz, a belvíz elvezetési, a közút karbantartási, valamint a mezőgazdasági földutakkal kapcsolatos munkák a Kft. irányítása alatt történtek. A közfoglalkoztatás kiszélesedésére november hónapban került sor. A korábbi önkormányzati programok folyamatosan kifutásra kerültek és az újonnan indulók már a Kft. által benyújtott pályázatok alapján valósultak meg. A 100 fős képzési program mellett Startmunka programok, valamint a 2014. december 31-ével egy szintén 100 fős program is beindításra került.

A 2015-ös projektjeikben is az értékkeremtés volt a fő célkitűzés. Minden tevékenységükkel a város élhetőbbé tételét kívánták megvalósítani a helyi hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztatása mellett. Sikeres pályázat segítségével valósították meg a városi köztemető ravatalozójának fa illetve fémszerkezeti festését, a kerítés egy szakaszának, valamint a főkapu fémszerkezetének felújítását. Szintén pályázati forrásból került sor a temető belső útjának zúzottkövezésére. A hagyományok megőrzése jegyében a város főterén álló Hősi emlékmű talapzatának felújítására is sor került.

A hosszabb időtartamú közfoglalkoztatási pályázatok számos lehetőséget nyújtottak a fejlesztésre. Két Startmunka programot, illetve két hosszabbidejű közfoglalkoztatási programot indítottak el. A mezőgazdasági startmunka során részben a Császtza szőlőhegyen található önkormányzati tulajdonú terület rendezése volt a cél. Szintén a Császtza szőlőhegyen került kialakításra egy turistaútvonal, melynek része volt a

pincsort az új aszfaltos úttal összekötő erdei út rendbetétele is. Nagy feladat a nemrég vásárolt sertés telep eredményes üzemeltetése.

A mezőgazdasági programban jelenleg három fémvázaz főlíasátor alatt folyik a növénytermesztés, illetve egy öthektáros szántóföldön. A közfoglalkoztatott munkavállalók nagy száma miatt 2015. júliustól a Kft. társadalombiztosítási kifizetőhelyként is működik.

A 2016 márciusában induló közfoglalkoztatási programok a korábbi években elindított, ráépülő programelemként a Császtza szőlőhegy turisztikai látványosságokkal való bővítését célozza meg. A másik nagy célterület a mezőgazdasági terület, ennek kertében növénytermesztési és állattenyésztési programokat indítanak.

A Kft. tevékenysége a közfoglalkoztatás koordinálása mellett egyéb feladatokat is magában foglal. Ilyen a városban található kóbor ebek begyűjtése és a városi eb-telepen történő elhelyezése. A telepen jelenleg 22 állat elhelyezésére van lehetőség. Sikertörténetként írható le, hogy a telep 2015. januári megnyitása óta még egyetlen eb elaltatására sem került sor. Elsősorban alapítványokkal, civilszervezetekkel állnak kapcsolatban, melyek a kutyák gazdákhöz való kerülésében segítenek, de jelentős mennyiségű eledelt is biztosítanak.

A városi szabadidő központ működtetése is a feladatkörükbe tartozik. Jelenleg 2 műfüves, illetve egy nagy élőfüves pályával rendelkeznek. A szabadidő központban a foci mellett lehetőség van atlétikai sportok és tenisz űzésére, illetve 2016. év elején egy street work out park létrehozásával bővítik a lakosság számára igénybe vehető sportolási lehetőségeket.

A programelemek úgy kerültek összeállításra, hogy illeszkedjenek a város rövid és középtávú fejlesztési stratégiájába, és a város gazdasági programjában megfogalmazott problémákra adjanak megoldást. Cél a város gazdasági erejének növelése és a helyi gazdasági élet élénkítése munkahelyteremtéssel, illetve a közösségépítés.

A Kft. ügyvezetője Szabóné Varga Marietta.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Edelényi Fogyatékosok Otthona

(Hadobás B.)

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (Miskolc Károly utca 12.) fenntartója a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (Budapest), igazgatója Sike Ildikó.

Az intézmény szervezeti egysége, az Edelényi Fogyatékosok Otthona 212 fő súlyos és középsúlyos értelmi fogyatékos ember, korának, egészségi állapotának, fogyatékoságának megfelelő, korszerű fizikai- és egészségügyi ellátását, pszichés gondozását, valamint célszerű és hasznos tevékenységük megszervezését, foglalkoztatását látja el. Feladatuk olyan személyek lakóotthoni ellátása is, akik önellátásra legalább részben képesek, folyamatos, tartós ápolást, felügyeletet nem igényelnek, a költségek viselésében elégséges jövedelemmel rendelkeznek.

A 2001-től működő lakóotthon 12 fő részére biztosít magasabb szintű, humanizált kisközösségi életformát, míg a 2004-ben kialakított új gondozási részlegben (Pavilon) 36 főt lát el korszerű körülmények között, 164 fő pedig a régi ellátási formában él.

A Fogyatékosok Otthona tartós bentlakást nyújtó szociális intézmény, s elsősorban a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében élő felnőtt korú, értelmileg akadályozott személyek számára biztosít ellátást.

A fogyatékos személyek otthonába az a fogyatékos személy vehető fel, akinek oktatására, képzésére, foglalkoztatására, valamint gondozására csak intézményi keretek között van lehetőség. A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevétele önkéntes és díjköteles.

A szervezeti egység alaptevékenysége fogalmazódik meg a Szakmai Programban. Alapvető elvárás, hogy az intézmény szakmai feladata s annak megoldása közvetetten segítse és elfogadhatóbbá tegye a szolgáltatást igénybevevők életminőségét és erősítse az intézményegység otthon jellegét, s azt az ellátottak biztonságos otthonuknak tekintsék.

Törekсенek a korszerű egészségügyi ellátásra, legfontosabb feladatuknak a prevenciót tartják. Ápoló-gondozó tevékenységüket az új

gondozási modellben végzik. Folyamatosan fejlesztik a gondozottak képességeit, készségeit, hogy az intézmény fejlődési folyamatának ne csak passzív befogadói, hanem annak aktív alkotói, formálói és részesei legyenek. Az ellátottak koruknak, képességeiknek, egészségi és pszichés állapotuknak megfelelő rehabilitációs célú foglalkoztatás, egészségügyi és mentálhigiénés ellátás, fejlesztés részesei.

A szervezeti egység szakmai munkájának fontos területe a szociális foglalkoztatás, ahol a fejlesztő-felkészítő munka célja az ellátott számára munkafolyamatok betanítása és foglalkoztatása révén az önálló munkavégző képesség kialakítása, helyreállítása, fejlesztése. A munka reha-

bilitáció célja az ellátott munkakészségének, valamint testi és szellemi képességeinek munkavégzéssel történő megőrzése, fejlesztése, továbbá a fejlesztő-felkészítő foglalkoztatásra való felkészítés. Az intézményen belül szocioterápiás foglalkoztatásra is lehetőség van, melynek célja, hogy a lakók személyisége formálódjon, képesek legyenek a társadalomba való visszailleszkedésre.

Az otthon minőségfejlesztési tevékenységének a célja, hogy a dolgozóira bízott ellátottak életminőségét minden eszközzel javítsák, jogukat, emberi méltóságukat és autonómiájukat tiszteletben tartva segítsék társadalmi integrációjukat, inkluzív nevelés útján.

Koch Róbert Kórház és Rendelőintézet

Légi felvétel a kórházról a bővítés után (Civertan)

A város központjához közel, egy 10 hektáros parkerdő területén található a Koch Róbert Kórház és Rendelőintézet.

Az intézmény 1965-ben kezdte meg a működését, elsődleges feladata a TBC elleni küzdelem elősegítése volt. 300 beteg ellátására volt képes, a hatvanas évek végének megfelelő legkorszerűbb bronchológiai, légzésfunkciós és laboratóriumi diagnosztikai háttérrel. Ekkor az intézet folyamatosan 95%-os kihasználtsági fokkal és jó hatékonysággal működött, hiszen a meggyógyított betegek aránya 90% körül mozgott, ami országosan is igen jó eredménynek számított. A korabeli statisztikai adatok szerint a kórház működésének első négy évében több mint

4000 ember egészségét adta vissza, így nagymértékben hozzájárult a megye tuberkulózis-helyzetének a javításához, a „morbus hungaricus” felszámolásához.

1983-ig csak aktív tüdőágyak működtek a kórházban, majd ekkor a pulmonológiai ágyak terhére 50 ágyas belgyógyászati osztály működése indult el. 12 évvel később 1995-ben az aktív ágyak átcsoportosításával 70 ágyon krónikus belgyógyászati osztály került kialakításra.

1996-ban, az akkori fenntartó, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés úgy döntött, hogy nem kívánja tovább működtetni a kórházat. A kórház dolgozói, a város vezetése, valamint a térség lakói harcolni kezdték a kórház fennma-

radásáért, s ennek eredményeként az intézmény elkerülte a bezárást. 1997. február 1-jén Edelény Város Önkormányzatának fenntartása alá került.

2001-ben kezdődött a Koch Róbert Kórház fejlesztése és rekonstrukciója, amely címzett állami támogatással valósult meg, közel egy milliárd forintból. A felújítás a kórház főépületében működő osztályokat, diagnosztikai egységeket, részlegeket és az intézet konyháját érintette kb. 8265 m² -en.

Megvalósult a víz, csatorna, elektromos hálózat teljes felújítása, a külső nyílászárók cseréje, a belső burkolatok, külső homlokzat, tetőszigetelés felújítása, valamint a fekvőbeteg osztályok komfortosítása is. Vizesblokkal rendelkező 2-3 ágyas betegszobák készültek, valamint egy új épület-szárnnyat építettek.

A 2004-ben befejeződött építészeti, technológiai fejlesztéseknek köszönhetően infrastruktúrájában a 21. század elvárásainak megfelelő korszerű intézmény jött létre.

2007. április 1-jén 23 év után az aktív belgyógyászati ágyak megszűntek a kórházban.

2008. július 1-jén a fenntartó városi önkormányzat a racionális gazdálkodás, a működés hatékonyságának, valamint a feladatkörök átláthatóságának javítása érdekében összevonta a kórházat és a városi rendelőintézetet. Ekkor jött létre a Koch Róbert Kórház és Rendelőintézet. Az integráció következtében egyes területeken a párhuzamosságok megszűntek, ezzel együtt átalakult az intézmény struktúrája. Egy központi és további két telephelyen működött.

A Deák Ferenc utcai telephelyen összesen 16 szakrendelés látja el a betegeket.

Az István király útján lévő telephelyen a csecsemő- és gyermekgyógyászati szakrendelés, valamint a Védőnői Szolgálat kapott helyet, melyek 2012. július 31-én az Edelényi Városi Önkormányzat fenntartásába kerültek.

2012. november 1. hatállyal a GYEMSZI úgy határozott, hogy az izsófalvai Pszichiátriai Szak-kórház működtetését a kórházhoz rendeli, „közreműködőként végzett fekvőbeteg szakellátási szakmák és ahhoz tartozó szolgáltatások ellátásaként”. A közreműködést igénybe vevő szolgáltató a Kazincbarcikai Kórház Nonprofit Kft.

A kórház, a 2012. július 1-jén elkezdődött struktúraváltást követően Térségi Pulmonológiai Központként működik. Ennek megfelelően komplex tüdőgyógyászati ellátást nyújt, heti 46

órában járó beteg szakambulanciát működtet, a kórházi ellátást igénylő betegeiket aktív tüdőágyaikon gyógykezelik. A 6 ágyas Légzési Szakma-specifikus Őrzőben az akut és krónikus légzési elégtelenségben szenvedő betegeket látják el. Az itt ápolott betegek még nem szorulnak intenzív osztályos felügyeletre, intubált gépi lélegeztetésre, ugyanakkor állapotuk megköveteli a folyamatos, több csatornás monitorozás melletti felügyeletet és a non invazív gépi lélegeztetést. Az alvási apnoe diagnosztizálására Alváslabort működtetnek.

A krónikus belgyógyászati osztályon a kórház aktív tüdőgyógyászati osztályain kezelt és a normatív ápolási időt meghaladó betegek további kezelése, ápolása zajlik. A tartós ellátást igénylő betegek részére 50 rehabilitációs ágyat, járó betegeik részére pedig szakrendelést biztosítanak, ahol a krónikus pulmonológiai betegek tüneteinek és kórélettani komplikációjának javítása történik, valamint megtanítják a betegeket mindennapi életvitelükre. A gondozást, a betegek követését a Tüdőgondozóban végzik.

Jelenlegi kapacitás adatok az aktív fekvőbeteg ellátásban:

I. Tüdőosztály	46 ágy
II. Tüdőosztály	47 ágy
III. Tüdőosztály	42 ágy + 6 ágy
Légzési Szakma-Specifikus Őrző	
Krónikus Belgyógyászat:	50 ágy
Légzés – Rehabilitáció	44 ágy

Aktív Pulmonológiai ellátáshoz tartozó területi ellátási kötelezettségük:

Gönci járás	19063 fő
Edelényi járás	33253 fő
Encsi járás	21562 fő
Kazincbarcikai járás	66580 fő
Miskolci járás egyes települései:	4720 fő
Ózdi járás	53448 fő
Szerencsi járás	37781 fő
Szikszói járás	17598 fő

A Krónikus Belgyógyászati Osztály az Edelényi járás, míg a Légzés Rehabilitációs Osztály az Edelényi valamint a Kazincbarcikai járás lakosait látja el.

Az intézmény igazgató-főorvosa dr. Daher Pierre.

A kórházban az alábbi szakrendelések működnek

Megnevezés	Heti óraszám
Belgyógyászat	40
Gasztroenterológia	4
Onkológia	6
Tüdőgyógyászat	42
Légzés- Rehabilitáció	30
Kardiológia	8
Fizioterápia	40
Gyógytorna	40
Gyógy masszázs	40
Tüdőgondozó	30
Tüdőgondozó Egyéni	6
Dohányzást leszoktatás	
Tüdőgondozó Csoportos	2
Dohányzást leszoktatás	
Röntgen	15
Ultrahang	19
Orvosi Klinikai Laboratórium	26
Patológia	3

Tüntetés a kórház bezárása ellen 1996-ban.

A rendelőintézet. (Hadobás B.)

A Rendelőintézetben működtetett szakrendelések
(Deák Ferenc u. 6.)

Megnevezés	Heti óraszám
Röntgen	13
Sebészet	30
Szülészet-nőgyógyászat	30
Csecsemő és gyermek- gyógyászat	3
Fül-orr-gége	30
Audiológia	4
Szemészet	30
Bőrgyógyászat	6
Neurológia	30
Ortopédia	8
Reumatológia	30
Pszichiátria	21
Fizioterápia	7
Mechanoterápia	7
Gyógytorna	22
Általános Pszichológia	10

Két gyermekorvosi, öt háziorvosi körzet és folyamatos orvosi ügyelet szolgálja az egészségügyi ellátást a városban a szakrendeléseken kívül, valamint három fogászati körzet áll a lakosság rendelkezésére. Három gyógyszertár biztosítja a betegek gyógyszerellátását, felváltva hétféle és éjszakai ügyelettel.

(Mészáros)

Az Egészségházban a fogorvosi és gyermekrendelők nyertek elhelyezést. (Hadobás B.)

Boldva és Vidéke Takarékszövetkezet

(Mészáros)

A Boldva és Vidéke Takarékszövetkezet 1971. augusztus 1-jén kezdte meg működését és több mint 40 éve az ügyfelei szolgálatában áll.

A takarékszövetkezeteket nem véletlenül nevezik a „Vidék bankjá”-nak, hiszen a vidék életében a számokban kifejezhető arányuknál jóval nagyobb súllyal szerepelnek, jelentőségük vitathatatlan.

A Takarékszövetkezet üzletpolitikáját továbbra is az ügyfélközpontúság jellemzi, a vidéki lakosság pénzügyi kiszolgálásában továbbra is meghatározó, fontos szerepet tölt be.

Jelenleg 12 kirendeltségen, korszerű, a mai banki követelményeknek mindenben megfelelő, reprezentatív környezetben várják ügyfeleiket. A 0-tól 24-óraig történő készpénzfelvétel biztosítása érdekében, minden egységük ATM-el van ellátva.

2015-ben több mint 5500 db lakossági-, 760 db vállalkozói- és 13 db önkormányzati számlát vezettek.

Edelényben 1986. július 1-jén került sor kirendeltségük megnyitására. 1995. november 7-től várják az ügyfeleket az impozáns új épületben, a Tóth Árpád u. 5. szám alatt.

A Takarékszövetkezet erejéhez mérten rendszeresen támogatja környezete kulturális, egészségügyi és sport rendezvényeit.

A BIZALOM a szövetkezet alapköve. E nélkül nem működhetnének biztonságosan. A Takarékszövetkezet folyamatosan élvezte és élvezzi ügyfelei ragaszkodását, bizalmát. Ezt az értéket nem csak megszerezni nehéz, de megtartani is. Ehhez a szövetkezet dolgozóinak folyamatosan meg kell újulni, mindig az ügyfelek érdekeit szem előtt tartva kell a mindennapjaikat élni.

A Takarékszövetkezet gondot fordít a dolgozók képzésére is, fontos, hogy szakképzett jól felkészült dolgozókkal fogadják az ügyfeleket.

OTP Bank Nyrt.

Az 1993-ban épült OTP Bank. (Hadobás B.)

Magyarország legnagyobb kereskedelmi bankja, amely Közép- és Kelet-Európában közel 1500 bankfiókot működtet, kilenc országban több mint 13 millió ügyfelet kiszolgálva.

1949. március 1-jén jött létre az Országos Takarékpénztár Nemzeti Vállalat, a mai OTP Bank jogelődje.

Az állami Országos Takarékpénztár indulásakor mindössze 30 budapesti fiókkal és 65 vidéki kirendeltséggel rendelkezett. Kezdetben takarékpénztár tevékenységével, állami kölcsönügyletek intézésével és hitelnyújtással foglalkozott. 1957-től profilja kiegészült a sportfogadási játékokkal (totó, lottó). 1964-től kezeli a lakossági valuta- és devizaügyleteket is. A kezdetben lakossági betétgyűjtéssel és hitelnyújtással foglalkozó pénzügyi intézet tevékenységi köre fokozatosan bővült az 1970-es években a tanácsok pénzügyeinek kezelésével, a kétszintű bankrendszer kialakítását követően, az 1980-as évek végétől pedig a vállalatok számára is megkezdte pénzügyi szolgáltatások nyújtását.

Az OTP Bank 1990-ben alakult részvénytársasággá. A hitelintézet által végzett nem banki

tevékenységeket leválasztották, létrejöttek a leányvállalatok, és a bank zászlóshajójává vált egy teljes körű pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó bankcsoportnak, amely az univerzális bankszolgáltatásokon kívül egyebek mellett jelzálogbanki, lakástakarékpénztári, faktoring-, lízing-, alapkezelési, nyugdíjpénztári és egészségpénztári szolgáltatásokat is kínál.

A 90-es évek második felétől jelentős figyelmet fordított az OTP Bank az elektronikus csatornákra. Azóta az egyedülálló brand, egységes szolgáltatás-struktúra és technológiai háttér megteremtésével létrehozott OTPdirekt szolgáltatásoknak jelentős lakossági és vállalati ügyfélköre van.

Az OTP Bank privatizációja 1999-ben fejeződött be, a részvények külföldi és magyar intézményi befektetők, illetve magánszemélyek tulajdonában vannak. A részvényeket 1995-ben vezették be a Budapesti részvénytőzsdére, de jelen van a bank a luxemburgi és a londoni tőzsdén is.

Az organikus fejlődés mellett az OTP Bank külföldi terjeszkedése is hozzájárult kiemelkedő tel-

jesítményéhez. A térségbeli expanzió 2002-ben indult a szlovákiai bankvásárlással, amelyet a közép- és kelet-európai bankakvizíciók sora követett: Bulgáriában 2003-ban, Romániában 2004-ben, Horvátországban 2005-ben, Szerbiában, Ukrajnában, Oroszországban és Montenegróban 2006-ban jelent meg.

A bankcsoport 2007 eleji egységes arculati megújulását a csoport dinamikus bővülése és multinacionális jellege indokolta.

2008-ban az OTP Bank életében először került sor leányvállalat értékesítésére. A francia Groupama S. A. vásárolta meg az OTP Garancia biztosítót és a két vállalat hosszú távú együttműködési megállapodást kötött egymás pénzügyi és biztosítási termékeinek keresztértékesítéséről.

Edelényben az OTP az 1950-es évektől van jelen. 1993-ban új épületet építettek, melynek egy részét a 2000-es évek elején bérbe adták, mert a városban megjelenő új bankok révén ügyfelek egy része átkerült ezekhez az intézményekhez.

Szerencsejáték Zrt.

(Mészáros)

A Szerencsejáték Zrt. Magyarország nemzeti lottótársasága, mely az országban egyedülálló módon kizárólagosan szervez sorsolások és sportfogadási játékokat. Játékszervezői tevékenységet kizárólag Magyarországon végez, működése pedig négy értékesítési régióra, Budapestre, Pécsre, Szegedre és Miskolcra összpontosul.

Utóbbin belül található az edelényi lottózó.

2015 októberében több, mint 280 saját tulajdonú lottózót üzemeltet, illetve több, mint 80 ún. karitatív pultnál árusít sorsjegyet megváltozott munkaképességű munkatársain keresztül.

Az edelényi lottózót 1993-ban nyitotta meg a Szerencsejáték Zrt.

Az ott dolgozó munkatársak a 22 év alatt néhányszor ugyan cserélődtek, de mindegyikük hamar megismerkedett az edelényi emberek hétköznapijaival és vásárlási szokásaival.

A lottózó mai arculatát a 2009-es teljes körű felújítás során nyerte el. Akkor az építészeti felújításon kívül a villamos és gépészeti rendszerek is cserélődtek, új kazán és klímaberendezés került beépítésre.

2010-ben – a teljes felújítást követő évben – a várost soha nem látott árvíz öntötte el, mely a lottózót sem kímélte.

Az akkori dolgozók áldozatos munkájának köszönhetően az üzlethelyiséget „csak” lábszár-

középig öntötte el a víz. Az ár levonulása után a falakat újra kellett tapétázni, a dobogót és a padlón álló bútorokat cserélni kellett.

Manapság az edelényiek kedvenc játécai – sorrendben – a sorsjegyek, a Tippmix és az Ötös lottó.

Népszerűségüket mi sem jelzi jobban, hogy a fenti három termék a lottózó árbevételenek több mint kétharmadát adja.

Az üzlet dinamikus fejlődése következtében utoljára 2013-ban növelték a lottózóban dolgozók munkaidejének az óraszámát, így a játékos igények kielégítése érdekében megtudták hosszabbítani a nyitva tartást.

Magyar Posta

Az 1995-ben épült Posta. (Mészáros)

1986-ban, Edény várossá avatásakor a Posta még a Tóth Árpád utca 2. szám alatti régi épületben volt. A jelenlegi, 1600 m² alapterületű épület, a Tóth Árpád utca 7. szám alatt a Város Önkormányzata és a Magyar Posta Vállalat együttműködésével épült Dézsi János építész tervei alapján 1995-ben.

Az átköltözést követően elindult egy átfogó modernizációs folyamat, ami a kornak megfele-

lő, minden igényt kielégítő szolgáltatások bevezetését és a belső munkafolyamatok gyorsítását, rugalmasságát eredményezte. Napjainkban egyre több, a modern kor szellemének megfelelő, az ügyfelek részéről felmerülő igényt tudnak teljesíteni. A technikai fejlesztésnek köszönhetően folyamatosan bővül szolgáltatásaik köre. A klasszikus postai tevékenységet új kényelmi szempontokat figyelembe vevő új szolgáltatásokkal egészítették ki. Banki, biztosítási, értékesítési és pénzügyi befektetési tevékenységet is ellátnak a hagyományos csekkbefizetések

és küldeményforgalmi feladatok mellett. Ezek a technológiai kihívások megkívánják a dolgozók folyamatos képzését, szakmai fejlődését. Munkatársaik rendelkeznek államilag elismert értékpapír jogi szakvizsgával, biztosítás értékesítésére jogosító hatósági vizsgával, így szakszerű, felelősségteljes, korrekt pénzügyi tanácsadással tudnak segíteni minden olyan ügyfelüknek, aki megtakarításait biztos helyen, jól jövedelmezően szeretné elhelyezni. Segíteni tudnak azoknak is, akiknek szabadon felhasználható tőkére van szüksége, vagy gondolva a jövőjére, folyamatos állandó összegű megtakarítási szerződéssel szeretne élni, legyen az lakás előtakarékoság, vagy nyugdíj előtakarékoság.

Az integrált rendszerek fejlesztésének köszönhetően, lehetőség van bankkártya használatával a sárga csekkek befizetésére, vagy más postai szolgáltatás díjának kiegyenlítésére. Postai fejlesztésként a QR kódok használatát is támogatja a mobiltelefonra letölthető applikáció.

Külső szolgáltató részére végzett tevékenységként a gázszolgáltatóknak ügyfélszolgálatot is ellátnak, hetente több alkalommal.

Sok évtizedes tapasztalataik alapján szakszerűen végzik a postára bízott levelek, csomagok kezelését, törekedve, hogy azok pontosan, sértetlenül érkezzenek meg a címzettek részére.

A küldemények kézbesítését teljes körűen háznál végzik a város területén. A csomagküldemények házhoz szállítását gépkocsival közlekedő futár teljesíti. A megrendelt árut tartalmazó csomagok szállítása során új, kényelmi szolgáltatásként vezették be a nyomkövetést. E szolgáltatás igénybevételekor internetes felületen tud bárki, a küldemény számának ismeretében, tájékozódni a küldemény hollétéről.

Edelényen kívül Balajt, Ládbesenyő, Abod, Abod-Királykút, Damak, Hegymeg, Lak, Tomor, Szakácsi, Irota településeken biztosítják a postai szolgáltatások teljes kínálatát a mobilposta szolgáltatás segítségével.

A kézbesítők felkeresnek minden nap, minden címhelyet a városban és a környező településeken. Általuk érkeznek meg a nyugdíjak, családi pótlékok és más pénzküldemények. Ők kézbesítik a hivatalos leveleket, magánleveleket, a napi friss újságot, de reklámkiadványokat, szórólapokat is eljuttatnak minden háztartásba. A kézbesítők a napi munkájuk végzése során odafigyelnek az egyedül élő, idős emberekre, lehetőségeik szerint segítik őket. Teszik mindezt vezetői támogatás mellett, a társadalmi gondoskodás jegyében.

A Posta vezetője Nagy Lászlóné.

Edelényi Rendőrkapitányság

(Mészáros)

Edelényben 1943 után először a polgárőrség alakult meg, amelyet a „népőrség”, „polgári népőrség” elnevezéssel is emlegettek. Szervezése az MKP-val (Magyar Kommunista Párt) párhuzamosan történt és a kommunisták és a MOKAN (Magyarországi Antináci Komité) szimpatizánsok irányították. Az elsődleges feladata a közrend és közbiztonság fenntartása, a szovjet egységek elszállásolása, és a közmunkára kirendelés volt. Jogszabály és szolgálati szabályzat nélkül a józan erkölcsi felfogás alapján tevékenykedtek, önmaguk alakították ki hatáskörüket a pártvezetőség, a bíró és a főjegyző segítségével. A polgárőrség tagjainak fizetése, egyenruhája nem volt. Kezdetben egy községi pecséttel ellátott fehér karszalagot viseltek civil kabátujjukon. A rendőrség szervezése nem volt független a polgárőrségtől, hanem abból nőtt ki. A helyi és járási rendőrség szervezését Kulbács (Kondorosi) Gyula irányította. 1944-ben volt próbarendőr, és mivel Beregszászi volt, oroszul is jól tudott, így a szovjet parancsnoksággal jó kapcsolatot alakított ki. Nyikolaj Fomin hdgy. Edelény község szovjet katonai parancsnoka 1944. december 28-án felszólította a község háza vezetőit, hogy biztosítsanak helyiséget a járási rendőrkapitányság részére. 1945. január 4-én engedélyezte, hogy a rendőrpáncsnok szolgálati kerékpárral rendelkezzen, majd február 7-én engedélyezte, hogy a rendőrkapitány lovas kocsin, szabadon közlekedhessen a járásban és puskát is vihet magával. Kulbács Gyula lett a járási rendőrkapitány, aki még régi egyenruhájában szervezte Edelény községben és a járásban a rendőrséget, községről-községre járva toborozták az embereket. 1945 első hónapjaiban a 360 főre duzzadt polgárőrségből szervezett rendőrség megkapta a L’Huillier-Coburg kastély egyik épület-szárnyát. 1945. február 10-én a községi jegyző tett jelentést az Edelény községben létesült Rendőrségről. A legénység 25 főből állt, valamint 6 fős volt a bűnügyi nyomozó osztály.

A rendőrök fehér karszalagot viseltek „Rendőrk” felírással orosz és magyar nyelven. Fegyverrel csak páran rendelkeztek. A polgárőrség és a rendőrség a kezdeti időben a helyi közigazgatás alá tartozott. Az 1950-es évektől kezdődően

az Edelényi Rendőrkapitányság részére a Községi Tanács biztosította a Borsodi út 26. szám alatti épületet, ahol a rendőri állomány tevékenykedett. Az épület pincéjében volt elhelyezve a rendőrségi fogda.

1991 júliusában kapta meg az Edelényi Rendőrkapitányság a jelenlegi épületet, mely korábban az MSZMP (Magyar Szocialista Munkáspárt) Járási Pártbizottságának volt az épülete. Jelenleg a Rendőrkapitányság két osztállyal: bűnügyi és rendészeti, valamint három alosztállyal: közrendvédelmi, közlekedési és igazgatásrendészeti, valamint a Szendrői és a Bódvaszilas Rendőrőrsel végzi tevékenységét. A Szendrői Rendőrőrs 1991-ben, a Bódvaszilas Rendőrőrs 1995-ben alakult.

Az Edelényi Rendőrkapitányság vezetői időrendben:

1945	– 1950	Kulbács Gyula
1950	– 1956	Lőcsei Viktor őrnagy
1956	– 1962	Szűcs László őrnagy
1962	– 1966	Epresi Gyula őrnagy
1966	– 1974	Soós György alezredes
1974	– 1976	Gyebnár István alezredes
1976	– 1989	Béki Imre alezredes
1989	– 1991	Andrékó János őrnagy
1991	– 1998	Lóczy István r. alezredes
1998	– 2004	dr. Csintalan László r. alezredes
2004	– 2006	dr. Mecser Tamás r. alezredes
2006	– 2011	dr. Antal István r. alezredes
2012	–	Soltész András r. alezredes

Kereskedelem, szolgáltatás, vendéglátás

A város kereskedelmi ellátása, a szolgáltatás és a vendéglátás sok változáson ment keresztül az eltelt 30 év során. 1990-et követően a vállalkozások kerültek túlsúlyba, melyek állandó mozgásban vannak, a gazdasági és társadalmi változásokat követve.

Nem célunk az ellátások színvonalának értékelése, csupán a kereskedelem, a szolgáltatás és a vendéglátás különböző szektoraiban pillanatnyilag fellelhető vállalkozások számának a közlése.

Üzletek a Hősök terén. (Mészáros)

Kereskedelmi üzlet megnevezése	Üzletek száma
Gépjármű szaküzlet	5
Gépjármű alkatrészüzlet	5
Üzemanyag töltő állomás	2
Élelmiszer jellegű vegyes üzlet	26
Iparcikk jellegű vegyes üzlet	4
Zöldség – gyümölcs üzlet	5
Hús, húskészítmény üzlet	5
Kenyér, pékáru üzlet	2
Alkohol tartalmú egyéb italüzlet	4

A 2014-ben felújított Diana Cukrászda. (Mészáros)

Kereskedelmi üzlet megnevezése	Üzletek száma
Egyéb nem kiemelt élelmiszer forgalmazó üzlet	1
Kozmetikai és testápolási cikkek	2
Ruházati szaküzlet	14
Bútor, háztartási cikkek	1
Cipő, bőráru szaküzlet	2
Vasáru, festék, üveg szaküzlet	2
Könyv, újság, papíráru szaküzlet	3
Egyéb máshová nem sorolt iparcikk	6
Használtcikk üzlet	5
Állateledel bolt	1
Arany ékszer – zálogház	3
Tüzép	1
Számítástechnikai szaküzlet	2
Horgász bolt	1
Optika	2
Kegytárgy	1
Virág – ajándék	5
Gyógynövény szaküzlet	1
Gazdabolt	1
Dohánybolt	5

A Castelló pizzéria. (Mészáros)

Templomkert Kisvendéglő. (Mészáros)

Vendéglátó-ipari üzlet	Üzletek száma
Melegkonyha és egyéb vendéglátóhely, étterem, büfé, söröző, fagyaltozó, sütemény bolt, pecsenyesütő stb.	10
Italbolt, bár, borozó, zenés szórakozóhely	11
Munkahelyi vendéglátó üzlet	5
Szálloda étteremmel	1

Borsod Kapu Vendégfogadó, Étterem és Panzió. (Mészáros)

Egyéb szolgáltató egységek	Üzletek száma
Egyéb fogyasztási javítóműhely	1
Elektromos háztartási cikk javítóműhely	1
Kozmetika	3
Fodrászat	4
Fitness terem	1

A MOL benzinkút. (Mészáros)

Szolgáltatás	Szol. száma
Egyéb bútorgyártás	5
Egyéb műanyag termék gyártása	5
Egyéb ruházat, kiegészítők gyártása	6
Egyéb szárazföldi személy v. közúti áruszállítás	4
Egyéb textiláru gyártása	8
Épületasztalos termékek gyártása	3
Felsőruházat gyártása	5
Gépjárműjavítás, karbantartás	12
Gumibroncs újra futóztatása, felújítása	1
Irodabútor gyártása	1
Konyhabútor gyártása	1
Kőmegmunkálás	1
Munkaruházat gyártása	1
Műszaki textiláru gyártása	1
Nem veszélyes hulladékok gyűjtése	1
Nyomdai tevékenység al ágazatába tartozó tevékenységek	1
Raktározás, tárolás	16
Síküveg továbbfeldolgozása	1
Szárazföldi szállítást kieg. szolg.	1
Szerszámgyártás	1
Egyéb fatermékek gyártása	2
Előre kevert beton gyártása	2
Fémalakítás, porkohászat	2

Üzletek húzódnak az emeletes házak alatt. (Mészáros)

Az autóbusz pályaudvar. (Mészáros)

Szolgáltatás	Szolg. száma
Fémfelület kezelés	1
Fémmegmunkálás	3
Fémszerkezet gyártása	3
Fűrészáru gyártás	1
Gépjármű karosszéria, pótkocsigyártás	2
Huzaltermék gyártása	1
Máshová nem sorolt egyéb fémfeldolgozási termék gyártása	2
Fűtőberendezés, kemence gyártás	1
Központi fűtési kazán, radiátor gyártás	1
Nem háztartási hűtő, légállapot szabályzó gyártása	1

Az Eclipse óriásplakát nyomda. (Hadobás B.)

A Vállalkozók Háza. (Mészáros)

A Platán üzletház. (Hadobás B.)

Vasútállomás (Hadobás P.)

Üzletsor az Antal György úton. (Mészáros)

Civilszervezetek

1990 után az országban, így városunkban is megkezdődött a civil társadalom újjászervezése. Sorra alakultak az egyesületek, alapítványok, társaságok, melyek egyre nagyobb szerepet töl-

tenek be a város kulturális, sport, egészségügyi, egyházi életében. Az alábbiakban számba vesszük a városban egykor működött és jelenleg is működő civilszervezeteket.

A Bódva-völgyi Tömegsport Egyesületben évekig működött motocross szakosztály. Kelet Kupa verseny 2007-ben az edelényi motocross pályán. (harsona)

"A SZENT SZÍV" Közhasznú Alapítvány

Az edelényi római katolikus templom és közösségi épületek, létesítmények karbantartása, közösségi és szociális intézmény létesítése, működtetése, az ifjúság keresztény szellemben való nevelésének elősegítése.

Alapítvány az Edelényi Gondviselés Házáért (egészségügyi)

Az Edelényi Gondviselés Házának felújítása, fenntartása és folyamatos üzemeltetése. A rászoruló betegek gyógyszerellátása és étkeztetése. Az edelényi térségben élő- és nehéz helyzetű családok segítése.

Az "EDELÉNYI SAKKÉLETÉRT" Alapítvány

(intézményi, sport, oktatási)

Edelény minőségi sakksportjának támogatása, tehetséges ifjúsági sportolók felnevelése és megtartása az Edelényi Sakosztályon belül.

Bódva-völgy Egészségvédelméért Alapítvány

A Bódva-völgy lakosságának egészségvédelmi, egészségmegőrző és egészségnevelő munkájának támogatása.

Bódva-völgyi Közéleti Roma Nők Egyesület

(kulturális)

Bódva-völgyi Tömegsport Egyesület

(sport)

Bódvavölgyi Gazdaságfejlesztő Alapítvány (oktatási)

Célja a Bódva-völgy műszaki és humán infrastrukturális jellegű fejlesztési köreinek bővítése, a prioritások megállapítása, a legfontosabb fejlesztésekhez programok, projektek készítése, ezek támogatás céljából történő benyújtása, a felzárkóztatás érdekében javasolt középtávon induló fejlesztések előkészítése, illetve ezekben való közreműködés, stb.

Bódvavölgyi Vállalkozók Szövetsége (oktatási, kulturális, érdekképviselő)

Az állami, önkormányzati és más szervezetek, hatóságok előtt képviseli tagjai érdekeit. Erősíti és fenntartja a tagjai közötti összetartozást, szolidaritást, a gazdasági képviselőknek szellemi, erkölcsi, szakmabeli és gazdasági gyarapodása érdekében.

Bódva-völgyi és Cserehát Turizmusáért Egyesület (turisztikai)

Célja, hogy összefogja a térség turisztikai szereplőit, és közös gondolkodással, összehangolt tervezéssel elősegítse a vendégforgalom fellendítését a vidéken.

Borsod Kulturális Alapítvány (sport, oktatási, kulturális)

Edelény város, ezen belül főleg a borsodi városrész minden, a kultúrával, testkultúrával, sporttal, egészséges életmóddal, a környezet

lakhatóbbá tételével összefüggő tevékenységének segítése, ösztönzése, alakítása.

Borsod-Torna-Gömör Egyesület

A vidéki területeken történő változások támogatása a gazdálkodási tevékenységek nem mezőgazdasági tevékenységek felé történő diverzifikálása és a nem mezőgazdasági ágazatok fejlesztése, a foglalkoztatás elősegítése, az alapszolgáltatások javítása, beleértve az információs és kommunikációs technológiákhoz való helyi hozzáférést, és a vidéki területeket vonzóbbá tevő beruházások végrehajtása révén a gazdasági és társadalmi visszaesés és a vidék elnéptelenedése felé mutató tendenciák visszafordítása érdekében.

Borsodi Bushido Karate és Sportegyesület (sport, kulturális)

Az egyesületben sportoló tagok sportolásának (versenyeztetésének), felüdülésének szervezése és biztosítása, illetve a lakosság kulturális fejlődésének elősegítése.

Borsodi Földvár Kulturális Alapítvány (oktatási, kulturális)

Edelény és térsége kulturális-vallási értékeinek felkutatása, ápolása, ismeretterjesztő előadások szervezése, nyilvános képzések szervezése, különböző kiadványok, szórólapok és ismeretterjesztő anyagok megjelentetése, a polgári önszerveződés támogatása.

A Borsodi Földvár Kulturális Alapítvány emléktáblát avat a Rákóczi szabadságharc 300. évfordulója emlékére az Edelény-borsodi református templom kertjében 2005-ben.

Bükkaljai Vadászbarátok Köre

Sport, vadászati és szabadidős tevékenység szervezése.

Civil Összefogás az Edelényi Változásokért Egyesület

(kulturális, egyéb)

Edelény város társadalmi, kulturális, közösségi, gazdasági fejlődésének elősegítése a civil szervezetek sajátos eszközeivel és lehetőségeivel. Valós lakossági érdekek feltárása, megfogalmazása és megvalósulásukért való tevékenységek összehangolása. A város keresztény hagyományainak ápolása, ezzel kapcsolatos rendezvények szervezése, megvalósulásuk elősegítése. A városban működő civil szervezetek, egyesületek közötti együttműködés elősegítése. A városi értékek feltárása, ápolása, a város hírnevének öregbítése. Nemzetközi kapcsolatok ápolása, valamint újak kiépítése kulturális, baráti és cserekapcsolatokon keresztül. Törekvés a városon belül a kulturált politikai légkör, gyakorlat, értékek mentén történő politizálás kialakítására.

Coburg-kastély felújítása és hasznosítása Alapítvány

Császa Néptánc és Hagyományőrző Egyesület (kulturális)

Az Egyesület 2013-ban szerveződött, azzal a céllal, hogy a szabadidő tartalmas eltöltésének alternatívájaként egyre több fiatalt vonjon be az általa támogatott Császa Néptáncgyűttes kezdő, haladó illetve utánpótlás csoportjaiba, valamint ezen keresztül a néptánc mozgalom tevékenységébe. Az egyesület létrejöttének másik célja az, hogy anyagilag is támogassa a néptáncgyűttes utazásait és a fellépő-viseletek varratását.

Edelény és Térsége Polgári Együttműködés Egyesület (kulturális)

A Császa Néptánc és Hagyományőrző Egyesület néptánc csoportjának tagjai augusztus 20-i városi ünnepségen 2014-ben. (Mészáros)

"Edelény Görögkatolikus Lelkes Ifjúságért"

Közhasznú Alapítvány

(sport, egészségügyi, oktatási, kulturális, szociális)

Egészséges életmódot tanító, sportolási lehetőségeket biztosító ifjúsági és gyermekprogramok, táborozás és életmód programok szervezése az egészségvédelem keretében, ezek anyagi támogatása. A régió kulturális örökségeinek megóvása, fiatalok erkölcsi nevelése, cserkész-életforma kialakítása, lelkigyakorlatok, zarándoklatok szervezése, újság megjelenésének, pap- és lelkészképzés támogatása.

Edelény Ifjúságáért és Kultúrájáért Egyesület

"Edelény Jövőjéért" Közhasznú Alapítvány

(sport, oktatási, szociális, kulturális)

Kulturális örökség megóvása, hátrányos helyzetű csoportok vallásos, keresztény értékrendet követő támogatása, a görög katolikus egyház működésének támogatása, épületeinek fejlesztése, karbantartása, szociális gondozás, egészséges életmódot tanító, sportolási lehetőségeket biztosító ifjúsági és gyermekprogramok, táboroztatás, lelkigyakorlatok szervezése, zarándoklatok útiköltségeinek, sajtóorgánum megjelenésének finanszírozása, pap- és lelkészképzés támogatása.

Edelény Körzeti Labdarúgó Szövetség

(sport, érdekképviselő)

Edelény Város Technikai és Tömegsport Egyesülete

(sport)

Edelényért Egyesület

(sport, kulturális, érdekképviselő, egyéb)

A helyi közösség számára kulturális, sport, társadalmi rendezvények szervezése, rendezése. A lakosság, a társadalmi szervezetek, az önkormányzatok és a kormányzat kapcsolatának fejlesztése a civil szervezetek eszközrendszerével. Tagjai és a helyi polgárok kulturális gazdagodásának közügyekben való tájékozottságának, érdekvédelmének erősítése. A közösségi célok megvalósítására mozgósítás. A helyi identitás-tudat és lokálpatriotizmus erősítése. A helyi közéletben való szerepvállalás, e célból a közéleti tevékenységben való aktív részvétel.

"Edelényért" Baráti Kör

Edelényi Fiatalokért Közhasznú Egyesület

(természetvédelem, kulturális)

A társadalom és az egyén közös érdekeinek kielégítésére irányuló, közhasznú tevékenység ki-fejítése. A mozgáskultúra, a természetjárás, néphagyományaink, kulturális értékeink megismer-tetése a fiatal és a felnőtt korosztállyal.

Edelényi Görögkatolikus Lelkeségi Mozgalom

Közhasznú Alapítvány

(intézményi, sport, egészségügyi, oktatási, szociális, kulturális, egyéb)

Nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, cursillok és más kiscsoportok kialakítása, támogatása. Lelkigyakorlatok szervezése, finanszírozása, lelkigyakorlatok útiköltségei, szállás, étkezés finanszírozása, zarándoklatok útiköltségeinek finanszírozása, az egyházhoz tartozók erkölcsi nevelése, időskorúak és ápolásra szoruló felkarolása, szociális gondozásának elősegítése, rendezvények szervezése, a régióban található egyházközösségek és egyházi gyülekezetek számára a pap- és lelkészképzés támogatása, stb.

Edelényi Görögkatolikus Rózsafüzér Alapítvány

(sport, egészségügyi, oktatási, szociális, kulturális, egyéb)

A munkaerőpiacon hátrányos helyzetű rétegek képzésének, foglalkoztatásának elősegítése, szociális tevékenység, családsegítés, időskorúak gondozása, rehabilitációs foglalkoztatás. A görögkatolikus egyház működésének támogatása, épületek, fűtés-világítás fejlesztése, stb.

Edelényi Hátrányos Helyzetű Családokért

Közhasznú Egyesület

(oktatási, szociális)

Az Edelényben élő hátrányos helyzetű családok megsegítése, gyermekeik oktatásának támogatása, közösségi programok indítása.

Az Edelényi Hegyek Közössége által szervezett II. Császtai búcsú 2007-ben.

Edelényi Hegyek Közössége

(kulturális)

Célja a szőlő- és borkultúra hagyományainak fejlesztése, ápolása, terjesztése. A szőlősgazdák érdekeinek érvényesítése, a termelést elősegítő tevékenységek szervezése. A keresztény hagyományok ápolása, a gazdák közösségének összekovácsolása. Az Európai Unióhoz és az Edelényi járáshoz való tartozás érzésének erősítése, tudatosítása, a turizmus fejlesztése.

Edelényi Hungária Klub

(kulturális)

Edelényi Ipartestület

(érdekképviselő, egyéb)

Edelényi Kórházért Alapítvány

(intézményi, egészségügyi, oktatási)

Az edelényi Koch Róbert Kórház műszerparkjának korszerűsítése, illetve a beszerzések támogatása, ezzel kapcsolatos külföldi és belföldi kapcsolatok kiépítésének finanszírozása. A kórházi dolgozók továbbképzésének támogatása.

Edelényi Középiskola Fejlesztéséért Közhasznú Alapítvány

(intézményi, sport, oktatási, szociális, kulturális)

A hátrányos helyzetű tanulók támogatása. A sport, a művészetek és a kulturális tevékenység, valamint a tanulmányi eredmény tekintetében kiemelkedő teljesítményt nyújtó tanulók elismerése. Külföldi és belföldi iskolákkal cserekapcsolatok elősegítése. Iskolai rendezvények szervezése, stb.

"Edelényi Lakosokért" Alapítvány

(intézményi, sport, természetvédelem, egészségügyi, oktatási)

Edelényi Munkanélküliek egyesülete

(szociális)

"Edelényi Öregtemplom" Közhasznú Alapítvány

(sport, szociális, kulturális, egyéb)

Az edelényi református templom és gyülekezeti ház épületének, létesítményeinek karbantartása, felújítása, ilyen jellegű közösségi és szociális intézmények létesítése, működtetése, a reformátustemető gondozása, az ifjúság keresztény szellemben való nevelésének elősegítése.

Edelényi Térségfejlesztő Műhely
(kulturális)

Edelényi Városi Sportegyesület
(sport)

" Esély a kiteljesedésre " Alapítvány
(intézményi, sport, oktatási, szociális, kulturális)

Az idegen nyelvek oktatási színvonalának fejlesztése, az iskolába járó gyermekek üdültetésének támogatása, az intézmény hátrányos helyzetű és veszélyeztetett tanulóinak szociális támogatása, az iskolában szakköri foglalkozások működtetése a tehetségek felkarolása érdekében, kulturális tevékenység, hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése, sport szervezése.

Esély az Egészséges Felnőtté váláshoz
(intézményi, egészségügyi, oktatási, szociális, egyéb)

Gyermek- és ifjúságvédelem, gyermek- és ifjúsági érdekképviselő, hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése, rehabilitációs foglalkoztatás, munkaerőpiacon hátrányos helyzetű rétegek képzésének, foglalkoztatásának elősegítése.
Egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, szociális tevékenység, családsegítés, időskorúak gondozása.

Észak-Magyarország Fejlődéséért Közhasznú Egyesület
(sport, egészségügyi, oktatási, szociális, kulturális)

A tagok, illetve az egyesület tevékenysége iránt érdeklődő kívülálló személyek részére sport- és szabadidős programok szervezése, lebonyolítása.

"Gyermekeinkért" Közalapítvány
(intézményi, sport, oktatási, kulturális)

Az oktatás technikai színvonalának fejlesztése, az oktatási tevékenységet könnyítő műszaki cikkek beszerzése, az iskolai sportszakosztályok támogatása, a tanulók körében kiírt pályázatok díjazása, a tehetséges tanulóknak szervezett szakkörök működtetésének elősegítése.

Istenhegyi Vagyonvédelmi és Útkarbantartó Társulat

Kalász László Társaság
(kulturális)

Kiscsásztai Szőlő-, Gyümölcs- és Zöldségtermesztő Gazdák Egyesülete

Közéleti Roma Nők Egyesülete

Küzdelem az Évekért Alapítvány
(kulturális, szociális)

Az edelényi Időskorúak Szociális Otthona férőhelyeinek növelése beruházással, az épület korszerűsítése, fejlesztése. Kulturális és szabadidő programok szervezésének támogatása a bentlakók részére. Rehabilitáció bővítésének lehetősége.

Ludmillai szőlő-gyümölcs és zöldségtermesztő gazdák Egyesülete

Magyar Postagalambsport Egyesület Z-10
Edelény
(sport)

Mátyás Óvoda Felnövekvő Nemzedékéért Alapítvány
(intézményi, sport, oktatási)

Az edelényi Mátyás Napközi Otthonos Óvoda óvodásainak szellemi, erkölcsi és fizikai fejlesztése, az óvodai neveléshez szükséges tárgyi feltételek javítása és fejlesztése, az alapfeladatokon túli szolgáltatások szervezése, az óvodában különböző foglalkozások szervezése a tehetségek felkarolása érdekében, a gyermekekkel a szűkebb és tágabb környezetük megismertetése, gyermekprogramok szervezése, egészséges életmódra nevelés, különös tekintettel a mozgás, sportolás fejlesztésére, ezzel összefüggő gyermekprogramok, versenyek szervezése, feltételeinek biztosítása.

"Munkaiskola" Alapítvány

(intézményi, oktatási, kulturális)

Egy olyan speciális, kísérleti munkaiskola beindítása és működésének segítése, mely Edelény városban részt vállal az enyhe fokon értelmi fogyatékos cigánygyermek általános iskolai képzésében és nevelésében, szervesen illeszkedve a város oktatási rendszerébe, a gyermekek számára egész napos foglalkoztatást biztosít, a tantervi követelményeket a hagyományos gyógypedagógiai módszereken túl munkafoglalkozások keretében kívánja elérni, módot ad a szülőkkel való intenzív kapcsolattartásra, a szülőket bevonja az iskolai oktatás és nevelés folyamatába, s ezzel a gyermekek hatékonyabb nevelésén, képzésén túl családsegítő, "szülőnevelő" feladatokat is ellát, stb.

"Napfényt az árnyékban" Alapítvány

(sport, oktatási, kulturális)

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat edelényi Fogyatékosok Otthona lakói életminőségének javítása. Az intézmény ellátási színvonalának fejlesztése, a színvonaljavító műszaki cikkek beszerzése, korszerűsítése. A lakók üdültetése, kirándulások szervezése és támogatása, sportolásuk elősegítése, versenyeztetés, szakköri foglalkozások működtetése, rendezvények lebonyolítása és finanszírozása. Kulturális tevékenység.

Nefelejcs Oktatási, Művelődési Alapítvány

(intézményi, sport, természetvédelem, oktatási, kulturális)

Az Edelényben működő Nefelejcs (2013-tól a Szent Miklós Görögkatolikus Általános Iskola tagóvodája Oltalom néven.) óvodába járó gyerekek nevelésének, oktatásának támogatása, az óvodai nevelés és oktatás tárgyi feltételeinek javítása, esztétikus környezet kialakításának támogatása, a gyermekek kirándulásokon, színház és mozi látogatásokon és egyéb kulturális programokon való részvételének elősegítése, a gyermekek természettel való megismerkedésének elősegítése, annak megszerettetése és a természetvédelemre történő nevelés előmozdítása, a nevelőmunka feltételeinek javítása, az óvodapedagógusok szakmai továbbképzésének támogatása.

PATRIÓTA Edelényi Régiófejlesztési Alapítvány

(sport, egészségügyi, oktatási, kulturális)

Edelény és vonzáskörzete fejlesztése, anyagi erőforrások felkutatása, fejlesztő beruházások támogatása, munkahelyteremtés támogatása által. Edelény és térsége műemlékvédelmének támogatása, történelmi ismeretek terjesztése kiadványok megjelentetésén keresztül, a kulturális örökség megóvása. A térségi idegenforgalom fellendítése. Időskorúak és ápolásra szorulóknak szociális gondozásának elősegítése. Egészséges életmódot tanító, sportolási lehetőségeket

A Patrióta Edelényi Régiófejlesztési Alapítvány által elindított Edelényi Kastélykerti Napokon fellépő mazzorett csoport 2007-ben. (Slezsák)

biztosító ifjúsági és gyermek programok, táboroztatás szervezése, életmód programok szervezése. Környezetvédelmi beruházások támogatása, környezetvédelmi célú programok szervezése. Hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése. Kiadványok szerkesztése, kiadása.

Polgárőr Egyesület Edelény

(közbiztonság, egyéb)

Pondera Egyesület

(egészségügyi)

Prevenációs és szocioterápiás eszközökkel módot adni az egyesület működési területén élő egészséges, veszélyeztetett, krízisben lévő, beteg egyének, csoportok, közösségek számára, hogy fejlesszék képességeiket egészségük karbantartására.

"Shaolin Kung-Fu Kubodó" Önvédelmi Egyesület

"Túl az Óperencián" Edelényi Értelmiségiek a

Jövő Nemzedékéért Egyesület

(kulturális)

Vagyonvédelmi Alapítvány

Edelény és vonzáskörzetében (az edelényi rendőrkapitányság illetékességi területén) a vagyon elleni bűncselekmények hatékonyabb megelőzése, illetve azok eredményesebb felderítése. Ennek érdekében korszerű megbízható és hatékony vagyonvédelmi eszközök, módszerek és szervezetek kifejlesztésére való ösztönzés, és ezzel kapcsolatos propagandamunka folytatása, a bűnmegelőzés érdekében kiírt pályázatok támogatása.

Városi Érdekvédelmi Egyesület

(érdekképviselő)

"Vasakarati" Sportegyesület

A Belvárosi út esti fényben. (Mészáros)

Felhasznált irodalom

- A miskolci Múzeum ásatásai Borsodon: II. A Borsodi kőkori telep (Derékegyháza) / Leszih Andor = Történelmi és Régészeti Közlemények. 2. évf. 1. sz. (1927. márc.) 87-94. p.
- A Bükk kultúra elterjedése Magyarországon / Korek József – Patay Pál. Régészeti Füzetek SER: II – 2. szám. Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Múzeum 1958. Kézirat gyanánt. 21-26. p.
- Edelény múltjából / Szerk.: dr. Sági Vilmos. Edelényi Közös Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága. Edelény, 1973.
- Észak-Magyarország hírközlésének története / Kamody Miklós. Herman Ottó Múzeum. Miskolc, 1985. Borsodi Kismonográfiák 22.
- Az edelényi volt L'Huillier kastély építéstörténete / Dr. Csorba Csaba. Miskolc, 1987. Kézirat az edelényi Városi Könyvtár helytörténeti gyűjteményében.
- Mit ránk hagytak a századok...: Vezető a Herman Ottó Múzeum állandó régészeti kiállításához. Herman Ottó Múzeum. Miskolc, 1994.
- Millenniumi Bódva-völgyi képeskönyv / Laki Lukács László, Hadobás Pál, Koleszár Krisztián. Bódva-völgyi Gazdaságfejlesztő Alapítvány. Edelény. 2000.
- Emberelődök nyomában: Az őskőkor emlékei Északkelet-Magyarországon / Gyenys Gyula – Hevesi Attila – Kordos László – Mester Zsolt – Ringer Árpád – T. Dobosi Viola. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – Miskolci Egyetem Ős- és Ókortörténeti Tanszék – Herman Ottó Múzeum. Miskolc, 2001.
- Emlékhelyek Edelényben / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2004. Edelényi Füzetek 32.
- Edelény templomai és egyházközségei / Laki Lukács László. Borsodi Földvár Kulturális Alapítvány. Edelény. 2005.
- Szőlőhegyek Edelényben / Laki Lukács László. Edelény Hegyközség. Edelény, 2005.
- Ilyen a bányász élete...: A borsodi szénbányászat 220 éves történetéből / Szerk.: dr. Rémiás Tibor. Herman Ottó Múzeum. Miskolc, é. n. [2006]
- Egy borsodi udvarház története / Szekrényessy Attila. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2006. Edelényi Füzetek 35.
- A Borsodi Földvár: Egy államalapítás kori megyeszékhelyünk / Wolf Mária. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény, 2008. Edelényi Füzetek 38.
- Volt egyszer egy cukoripar: A cukorgyártás két évszázada Magyarországon / Borbély Ákos – Monory Zénó – Tömördi Máté. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2013.
- Edelényi hétköznapiak a 18. században / Szerk.: Krász Lilla – Kurucz György. Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ. Budapest, 2014.
- A Herman Ottó Múzeum Évkönyvei
- A városi tanács tanácsüléseinek előterjesztései 1986-1990 közötti időszakból.
- A város önkormányzatának előterjesztései a képviselő-testületi ülésekre 1990-2015 közötti időszakból.

Tartalom

Köszöntő.....	3
A Városháza.....	5
A város jelképei	9
A címer és a zászló.....	9
A város kitüntetései.....	10
Testvérvárosok	16
Választások.....	19
Utcanévváltozások, új utcák elnevezése	34
Mozaikok a város történetéből.....	37
Az őskortól az államalapításig.....	37
A Borsodi Földvár.....	53
A feudalizmus	57
A kastély	60
A cukorgyár	69
A bánya.....	71
Sport	77
Szőlőhegyek.....	86
Emlékművek, szobrok, emléktáblák	91
Egyházak	95
Római Katolikus Egyházközség	95
Belvárosi Református Egyházközség	96
Edelény-borsodi Református Egyházközség	98
Görögkatolikus Egyházközség	99
Intézmények a városban	101
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Edelényi Járási Hivatala.....	101
Klebersberg Intézményfenntartó Központ Edelényi Tankerülete	106
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Edelényi Tagintézménye	107
Oktatás	108
Mátyás Napközi Otthonos Óvoda és Bölcsőde	111
Szent Miklós Görögkatolikus Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészeti Iskola Oltalom Tagóvodája	112
Szent Miklós Görögkatolikus Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészeti Iskola.....	113
Borsodi Általános Iskola	115
Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakképző Iskola	116

Új Esély Oktatási Központ	118
Edelényi Művelődési Központ, Könyvtár és Közérdekű Muzeális Kiállítóhely.....	119
Művészeti csoportok, körök, klubok	128
Férfikórus.....	128
Hagyományőrző Népdalkör	129
Díszítőművészeti Kör.....	130
Miklós Gyula Kertbarát Kör.....	131
Borsodi Tájház Kemencés Baráti Köre.....	132
Hozsanna Vegyes Kar	133
Császa Néptáncgyűttes.....	134
Szinavölgyi Alapfokú Művészeti Iskola	135
Nyugdíjasok Közössége	136
Edelényi „Őszikék” Nyugdíjas Klub	136
Z-10 Postagalambsport Egyesület	137
Edelényi Kastélysziget	138
Edelényi Szociális Szolgáltató Központ	143
Borsodi Közszolgáltató Nonprofit Kft.....	145
A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Edelényi Fogvatékosok Otthona.....	147
Koch Róbert Kórház és Rendelőintézet	148
Boldva és Vidéke Takarékszövetkezet.....	152
OTP Bank Nyrt.	153
Szerencsejáték Zrt.	154
Magyar Posta	155
Edelényi Rendőrkapitányság	156
Kereskedelem, szolgáltatás, vendéglátás	158
Civilszervezetek.....	162
Felhasznált irodalom	170

